

ÇEKYA-POLONYA HEDEF PAZAR ÜLKE ANALİZİ

TİM TÜRKİYE
İHRACATÇILAR
MECLİSİ

İçindekiler

Tablolar.....	2
Şekiller	4
Simge ve Kısaltmalar	4
Yönetici Özeti	6
1. Çekya ve Polonya İle İlgili Makroekonomik Göstergeler.....	8
2. Çekya ve Polonya'nın İthalatı.....	13
2.1. Çekya ve Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı Ülkeler	13
2.2. Çekya ve Polonya'nın Yıllara Göre Türkiye'den Yaptığı İthalat ve Payı.....	16
2.3. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) Göre Çekya ve Polonya'nın Yaptığı İthalat	17
2.4. Çekya ve Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı 2'li GTİP Kodlu Ürünler	18
2.5. Çekya ve Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı 6'lı GTİP Kodlu Ürünler	21
3. RCA Analizi Sonucu Öne Çıkmış 285 Ürün İçinde Olup Çekya ve Polonya'nın Dünyadan %75 İthalatını Gerçekleştiren Ülkeler İçinde Yer Aldıkları Ürünlerde Türkiye'den Yaptıkları İthalat	23
4. Çekya ve Polonya'nın 2018 Yılı Verileri İle Güncel RCA Analizi	39
4.1. Çekya ile Türkiye arasındaki ticaretin 2018 "TradeMap" verileri ile RCA analizi.....	39
4.2. Polonya ile Türkiye arasındaki ticaretin 2018 "TradeMap" verileri ile RCA analizi	46
5. Belli Başlı Ürünlerde Çekya ve Polonya Pazarına İhracat Yapan Rakip Ülkelerin Analizi	55
6. İhracatçılarımız İçin Çekya ve Polonya'ya Yakın Mesafedeki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkeler	60
7. Çekya, Polonya ve Yakınlarındaki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerde İthalatın Ürün ve Ülke Grubunda Yoğunlaşması.....	62
Sonuç ve Öneriler	65
Kaynakça.....	70

Tablolar

Tablo 1. Çekya İle İlgili Makroekonomik Göstergeler.....	9
Tablo 2. Polonya İle İlgili Makroekonomik Göstergeler	10
Tablo 3. Yıllara Göre Çekya ve Polonya'ya Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY)	11
Tablo 4. Çekya ve Polonya'nın Belli Başlı Endekslerdeki Konumu.....	13
Tablo 5. Yıllara Göre Çekya'nın En Çok İthalat Yaptığı İlk On Ülke (2014-2018, milyar \$)	14
Tablo 6. Yıllara Göre Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı İlk On Ülke (2013-2018, milyar \$)	15
Tablo 7. Yıllara Göre Çekya ve Polonya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat(milyar \$) ve Payı (%).....	17
Tablo 8. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) Göre Çekya'nın Yaptığı İthalat (milyon \$, 2017)	18
Tablo 9. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) Göre Polonya'nın Yaptığı İthalat	18
Tablo 10. Çekya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 2'li GTİP Kodlu Ürün (2014-2018, milyar \$).....	19
Tablo 11. Tablo 10'da Yer Alan 2'li GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları	19
Tablo 12. Polonya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 2'li GTİP Kodlu Ürün (2013-2017, milyar \$).....	20
Tablo 13. Tablo 2'de Yer Alan 2'li GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları	20
Tablo 14. Çekya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 6'lı GTİP Kodlu Ürün (2014-2018, milyar \$).....	21
Tablo 15. Tablo 14'de Yer Alan 6'lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları	22
Tablo 16. Polonya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 6'lı GTİP Kodlu Ürün (2014-2018, milyar \$).....	22
Tablo 17. Tablo 16'da Yer Alan 6'lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları	23
Tablo 18. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) ve Sektörlere Göre Çekya ve Polonya'nın RCA Değerlerinin Yıllara Göre Seyri.....	25
Tablo 19. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) ve Sektörlere Göre Çekya ve Polonya'nın RCA Değerleri İle Türkiye RCA Değerlerinin Karşılaştırılması (2017).....	26
Tablo 20. RCA Değeri Yüksek Belli Başlı Ürünlerde Çekya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat (1.000 \$) ve Payı (%).....	27
Tablo 21. RCA Değeri Yüksek Belli Başlı Ürünlerde Polonya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat (1.000 \$) ve Payı (%).....	29
Tablo 22. RCA Analizi Sonucu Öne Çıkmış 285 Ürün İçinde Olup Çekya ve Polonya'nın Dünyadan %75 İthalatını Gerçekleştiren Ülkeler İçinde Yer Aldıkları Ürünlerde Türkiye'den Yaptıkları İthalat.....	31
Tablo 23. Çekya'nın Türkiye'den İthal Ettiği 1.657 Ürünün Analizi	40
Tablo 24. Çekya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.488 Ürünün Analizi	41
Tablo 25. Filtreleme Sonucu Çekya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 384 Ürünün Analizi	42
Tablo 26. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak Çekya Pazarında Hiç Yer Almadığı 367 Ürünün Sektörel Dağılımı ve Çekya'nın Dünyadan Yaptığı İthalat (1.000 \$)	43
Tablo 27. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 108 ürünün sektörel dağılımı	44
Tablo 28. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 147 ürünün sektörel dağılımı	45
Tablo 29. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan 129 ürünün sektörel dağılımı	46

Tablo 30. Polonya'nın Türkiye'den İthal Ettiği 2.295 Ürünün Analizi.....	47
Tablo 31. Polonya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.488 Ürünün Analizi	48
Tablo 32. Filtreleme Sonucu Polonya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 384 Ürünün Analizi	50
Tablo 33. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak Polonya Pazarında Hiç Yer Almadığı 212 Ürünün Sektörel Dağılımı ve Polonya'nın Dünyadan Yaptığı İthalat (1.000 \$).....	50
Tablo 34. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den İthalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 133 ürünün sektörel dağılımı	52
Tablo 35. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den İthalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 253 ürünün sektörel dağılımı	53
Tablo 36. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den İthalatında pazar payı %5'den büyük olan 322 ürünün sektörel dağılımı	55
Tablo 37. Belli Başlı Ürünlerde Çekya Pazarına İhracat Yapan Rakip Ülkelerin Analizi	56
Tablo 38. Belli Başlı Ürünlerde Polonya Pazarına İhracat Yapan Rakip Ülkelerin Analizi	58
Tablo 39. İhracatçılarımız İçin Çekya ve Polonya'ya Yakın Mesafedeki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerin Bazı Makroekonomik Göstergeler (2017)i	61
Tablo 40.İhracatçılarımız İçin Çekya ve Polonya'ya Yakın Mesafedeki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerin RCA Değerlerinin Türkiye RCA Değerleri İle Karşılaştırılması (2017)	62

Şekiller

Şekil 1. Yıllara Göre Çekya ve Polonya’da Doğrudan Yabancı Yatırım Stoku (milyar \$)	12
Şekil 2. Yıllara Göre Çekya ve Polonya’nın Yaptığı İthalat (2001-2018).....	15
Şekil 3. Yıllara Göre Çekya ve Polonya’nın Yaptığı İthalatın Değişim Oranı (2002-2018, %)	16
Şekil 4.Çekya, Polonya ve Yakınlarındaki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerde İthalatın Ülke Grubunda Yoğunlaşması.....	64
Şekil 5. Çekya, Polonya ve Yakınlarındaki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerde İthalatın 6’lı GTİP Kodlu Ürün Grubunda Yoğunlaşması	64

Simge ve Kısaltmalar

€:	Avro (Euro)
\$:	ABD doları
AB:	Avrupa Birliği
BDT:	Bağımsız Devletler Topluluğu
BEC:	Broad Economic Categories (Geniş Ekonomik Grupların Sınıflaması)
CPA:	Classification of Products by Activity (Faaliyete Göre Ürün Sınıflamasına)
DYY:	Doğrudan Yabancı Yatırım
GSYH:	Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
GTİP:	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon
HS:	Harmonized System (Armonize Sistem/ GTİP)
IMF:	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
ISIC Rev. 3:	International Standard Industrial Classification of all Economic Activities, Revision 3 (Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması, 3. Revize)
NUTS:	Nomenclature of Territorial Units for Statistics (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması, İBBS)
ITC:	International Trade Centre (Uluslararası Ticaret Merkezi)
KBDMG:	Kişi Başına Düşen Milli Gelir
NACE:	Nomenclature generale des Activites economiques dans les Communautes europeennes (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması)
OECD:	The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
SITC Rev. 3:	Standard International Trade Classification, Revision 3 (Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması, Revize 3)
TL:	Türk Lirası
TİM:	Türkiye İhracatçılar Meclisi
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
T.C. :	Türkiye Cumhuriyeti
UNCTAD:	United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)
WEF:	World Economic Forum (Dünya Ekonomik Forumu)
WIPO:	World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Okulu)
WTO:	World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

Yönetici Özeti

İki Almanya'nın birleşmesi ve SSCB'nin dağılması ile Varşova Paktının yıkılmış ve bu pakta üye birçok ülke batıya yönünü çevirmiş ve ekonomilerini serbest piyasa koşullarına göre dönüştürmeye başlamışlardır. Bu paktın iki önemli üyesi konumunda olan Çekya ve Polonya zamanla serbest piyasa koşullarına uyum sağlamış ve zaman içerisinde yabancı yatırım da çekerek uluslararası firmaların birçoğunun AB pazarına yakın olması nedeni üretimlerini gerçekleştirdikleri ülke konumuna gelmişlerdir. Her iki ülkenin AB üyesi olmasından sonra uluslararası piyasalara entegrasyonu hız kazanmış bu hem milli gelirlerinde hem de üretim ve gelire bağlı artışla dış ticaretlerinde büyümeye neden olmuştur. Çekya 2001 yılında 36,5 milyar dolar olan ithalatını yıllık ortalama bileşik %9,4 büyüme ile 2018 yılında 183,7 milyar dolara yükseltirken Polonya'nın ithalatı ise 2001 yılında 49,4 milyar dolar iken yıllık ortalama bileşik %9,1 büyüyerek 2017 yılında yaklaşık 218 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu çalışmada Çekya ve Polonya'nın ihracatçılarımız için neden önemli iki pazar ülke olduğunu dikkat çekildikten sonra bu iki ülkeye yakın yine eski Varşova Paktı üyeleri olan Beyaz Rusya, Litvanya, Macaristan ve Slovakya ile ilgili de ihracatçılarımıza faydalı olacağını düşündüğümüz bazı önemli bilgiler son bölümde verilmeye çalışılacaktır. Söz konusu ülkelerden sadece Beyaz Rusya Bağımsız Devletler Topluluğu içinde yer alırken diğer ülkeler ise başta Polonya olmak üzere ekonomilerinde bir geçiş dönemi yaşayarak sosyalizmden serbest piyasa ekonomilerine geçiş yapmışlardır. Bu ülkelerden Çekoslovakya 1 Ocak 1993'te Slovakya ve Çek Cumhuriyeti (3 Temmuz 2016'dan itibaren Çekya) olarak iki bağımsız devlete ayrılmıştır.

Çekya, 2004 yılında Avrupa Birliği'ne katılımından sonra giderek artan bir şekilde uluslararası müşterilere daha iyi hizmet verebilmek için en uygun iş ortamını sunmaktadır. Bu, hükümetin uyguladığı iş ortamına yönelik sürekli iyileştirmeler ve ülkenin önde gelen doğal kaynağının, entelektüel sermayenin, bilgi temelli ve inovasyon güdümlü işletmelerin ihtiyaçlarına cevap verebilme kabiliyeti olan birçok faktörün bir sonucudur.

Çekya, OECD'ye kabul edilen ilk Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesi olmasının yanı sıra NATO, DTÖ, IMF ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşlara da üyedir (Business and Investment Development Agency (CzechInvest), 2019).

Çekya birçok ülkenin ihracatı için potansiyel bir pazardır. Çekya sadece bir tüketim pazarı olmayıp aynı zamanda birçok ihracatçı ülkenin Doğuya ve hatta Batı Avrupa'ya geniş bir şekilde yayılmasını sağlayan bir köprü görevi görmektedir. Bunun nedeni, Doğu Avrupa'da bir karayolu ağı ve bölgenin en iyisi olduğu belirlenen gümrük antrepo sistemi ile konumlanmış olmasıdır (Vietnam Trade Promotion Agency (VIETRADE), 2019).

Çekya'nın ana ticaret ortakları arasında; Almanya, Polonya, Slovakya, Avusturya, Çin, Fransa, Birleşik Krallık, İtalya, Hollanda, Macaristan ve İspanya yer almaktadır.

Polonya da yabancı yatırımcılar için Çekya gibi cazip ülkelerden bir diğeridir. Uluslararası raporlar, eğitilmiş ve yetkin insan sermayesi ve büyük bir iç pazar olan Polonya'nın ekonomik ve politik istikrarını vurgulamaktadır. Küresel ekonomik kriz zamanlarında Polonya, yalnızca Orta ve Doğu Avrupa bölgesinde değil, aynı zamanda tüm kıtada da konumunu güçlendirmiştir. Yabancı yatırımcılar ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde bile sermayelerini güvenli bir sığınak olarak değerlendirdikleri Polonya'ya yönlendirmişlerdir. Polonya yabancılar için ayrıca misafirperverliği ve samimiyeti, kültürel mirası ve ülkenin doğal manzaraları ile çok cazip bir ülkedir.

Polonya yaklaşık 38 milyon nüfusu ile Avrupa'nın en büyük ve güçlü pazarlarından birisidir. Ülkenin, ana iletişim yollarının kesiştiği Avrupa'nın merkezindeki elverişli konumu, tüm Avrupa ülkelerine mal ihraç etmeyi ve böylece 500 milyondan fazla tüketiciye ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Polonya'nın ana ticaret ortakları arasında; Almanya, Rusya, Çin, Fransa, Birleşik Krallık, İtalya, Hollanda, Çekya, ABD, Belçika, İsveç ve İspanya yer almaktadır (Polish Investment and Trade Agency, 2019).

Görülmektedir ki Çekya ve Polonya AB'nin yükselen ekonomileri arasında yer almaktadır. Ayrıca ihracatçılarımızın bu iki ülkenin ithalatında yeteri kadar yer alamadıkları gibi rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz bazı ürünlerde ülkelerin ithalatındaki paylarımızın da azaldığı görülmektedir. Bu iki ülkeye yapılacak ticaret heyeti bu ülkelere yapılacak ihracatın artırılmasına olumlu katkıda bulunacaktır.

1. Çekya ve Polonya ile İlgili Makroekonomik Göstergeler

Çekya ve Polonya'nın da aralarında olduğu 10 ülkenin katılımı ile AB üye sayısı 1 Mayıs 2004 yılında 25'e yükselmiştir. AB üyeliğinin her iki ülke ekonomisine de olumlu yansıdığı ve ülkelerin hem GSYH hem de kişi başına düşen milli gelirlerinin arttığı görülmektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2017 yılında dünyanın 23. büyük ekonomi olan Polonya ile 47. büyük ekonomisi olan Çekya nüfusları göz önüne alındığında Kişi Başına Düşen Gelirleri ile dünya bankası ülke sınıflamasına göre 81 yüksek gelirli ülke arasında yer almaktadır.

Her iki ülkenin AB üyesi olması ile birlikte uluslararası piyasalara uyumu hız kazanmış her iki ülkenin de milli gelirlerinde artış gerçekleşmiştir. Ekonomideki olumlu gelişmelerle birlikte artan milli gelir ve üretim hem ihracatta hem de ithalatta artışa neden olmuştur. Bir başka ifade ile her iki ülkenin dış ticaretlerinde büyümeye neden olmuştur. Çekya yıllık ortalama bileşik %9,4 büyüme ile 2001 yılında 36,5 milyar dolar olan ithalatını 2018 yılında 183,7 milyar dolara yükselmiştir. Aynı şekilde Polonya'nın ithalatı da yıllık ortalama bileşik %9,1 büyüyerek 2001 yılında 49,4 milyar dolar iken 2017 yılında yaklaşık 218 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Çekya'nın ihracatının milli gelire oranı 2017 yılında yaklaşık %83 olurken Polonya'da ise bu oran %42 olmuştur. Çekya'nın ithalatının milli gelire oranı 2017 yılında yaklaşık %76 olurken Polonya'da ise bu oran %41 olmuştur. Sonuç olarak Çekya'nın dış ticaretinin milli gelire oranı 2017 yılında yaklaşık %160 olurken Polonya'da ise bu oran %83 olmuştur.

Tablo 1'de Çekya ile ilgili güncel makroekonomik göstergeler yer almaktadır. Çekya'nın 2017 yılında nüfusu 10,6 milyon iken milli geliri 215,7 milyar dolar kişi başına düşen milli geliri ise 20.368 dolar olmuştur. Çekya 2017 yılında 182,2 milyar dolar ihracat gerçekleştirirken 163 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiş 2018 yılında ise ihracat 202,3 milyar dolara ithalat ise 184,5 milyar dolara yükselmiştir. Açıkça görülmektedir ki Çekya yukarıda da belirtildiği üzere ekonomik büyüğünün üzerinde bir dış ticaret verisine sahiptir. IMF, yakın dönemde de Çekya'nın ekonomisinde bir büyüme beklemektedir.

AB üyeliğinin ve birçok uluslararası firmanın üretimlerini ve ticaretlerini gerçekleştirdiği ülke konumunda olan Çekya'nın ekonomisinde büyüme eğiliminin devam edeceği açıkça görülmektedir.

Tablo 1. Çekya İle İlgili Makroekonomik Göstergeler

Gösterge	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2023	2025	2030
Nüfus ¹ (milyon)	10,55	10,57	10,59	10,63	10,63	10,63	10,63	10,61	10,53
GSYH ² (milyar \$)	186,83	195,31	215,73	244,54	264,50	285,81	342,93		
GSYH büyüme oranı ²	5,31	2,59	4,29	3,06	3,05	2,54	2,55		
KBDMG ²	17.715,6	18.483,7	20.368,1	23.085,2	24.938,5	26.915,7	32.190,4		
İhracat (milyar \$)	157,19	162,09	182,23	202,25					
İthalat (milyar \$)	140,72	142,33	162,90	184,45					
Türkiye'den ithalat (milyar \$)	1,27	1,44	1,56	1,25					
Türkiye'nin Çekya'dan ithalatı (milyar \$)	2,22	2,56	2,83	2,65					
Türkiye ile dış ticaret dengesi (milyar \$)	0,95	1,12	1,27	1,40					
Türkiye ile dış ticaret hacmi (milyar \$)	3,49	4,00	4,39	3,90					

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019) , (Dünya Bankası (The World Bank), 2019), (United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2019), (Uluslararası Para Fonu (IMF), 2019)

¹ 2018 ve sonrası BM projeksiyonu

² 2019 ve sonrası IMF projeksiyonu

Tablo 2'de Polonya ile ilgili güncel makroekonomik göstergeler yer almaktadır. Polonya'nın 2017 yılında nüfusu 38 milyon iken milli geliri 526,5 milyar dolar kişi başına düşen milli geliri ise 13.863 dolar olmuştur. Polonya 2017 yılında 221,3 milyar dolar ihracat gerçekleştirirken 218 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiş 2018 yılında ihracatı 261,8 milyar dolara ithalatı ise 267,7 milyar dolara yükselmiştir. Açıkça görülmektedir ki Polonya Çekya'nın ekonomik büyüğüne (milli gelir) göre sahip olduğu kadar olmasa da Çekya'dan daha iyi bir dış ticaret verisine sahiptir. IMF, yakın dönemde de Polonya'nın ekonomisinde bir büyüme beklemektedir.

Çekya gibi AB üyeliğinin ve birçok uluslararası firmanın üretimlerini ve ticaretlerini gerçekleştirdiği diğer bir ülke konumunda olan Polonya'nın ekonomisinde büyüme eğiliminin devam edeceği açıkça görülmektedir.

Tablo 2. Polonya İle İlgili Makroekonomik Göstergeler

Gösterge	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2023	2025	2030
Nüfus ¹ (milyon)	37,99	37,97	37,98	38,1	38,0	37,94	37,63	37,37	36,62
GSYH ² (milyar \$)	476,97	471,99	526,47	549,48	581,29	628,13	787,73	-	-
GSYH büyüme oranı ²	3,84	3,06	4,81	4,35	3,51	3,00	2,79	-	-
KBDMG ²	12.556	12.431	13.863	14.469	15.314	16.558	20,828	-	-
İhracat (milyar \$)	194,46	196,46	221,31	261,82					
İthalat (milyar \$)	189,70	188,52	217,98	267,7					
Türkiye'den İthalat (milyar \$)	2,86	3,09	3,49	4,50					
Türkiye'nin Polonya'dan İthalatı (milyar \$)	2,98	3,24	3,45	3,10					
Türkiye ile dış ticaret dengesi (milyar \$)	0,12	0,15	-0,04	-1,40					
Türkiye ile dış ticaret hacmi (milyar \$)	5,84	6,33	6,94	7,60					

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019) , (Dünya Bankası (The World Bank), 2019), (United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2019), (Uluslararası Para Fonu (IMF), 2019)

¹ 2020 ve sonrası BM projeksiyonu

² 2018 ve sonrası IMF projeksiyonu

Tablo 3'de yıllara göre Çekya ve Polonya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) görülmektedir. Dünya genelinde 2005 yılında yaklaşık 949 milyar dolar doğrudan yabancı yatırım gerçekleşirken 2017 yılında ise yatırım miktarı 1,5 trilyon dolara yükselmiş 2018 yılında ise dünya genelinde 1,3 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım gerçekleşmiştir.

Doğrudan yabancı sermayenin Çekya ve Polonya'yı tercih etmesinin başlıca sebepleri arasında, bu iki ülkenin de AB üyesi olması ve Orta Avrupa'daki konumları öne çıkmaktadır. Uluslararası firmalar Avrupa pazarına yakın olmak için üretimlerini bu iki ülkede konumlandığı görülmektedir.

Çekya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırım yıllar içinde inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Çekya 2005 yılında yaklaşık 11,7 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım çekerken 2017 yılında bu rakam 9,52 milyar dolar 2018 yılında ise 9,48 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Çekya'nın çektiği doğrudan yabancı yatırımlar 2005 yılında dünya genelindeki yatırımların %1,2'sini oluştururken 2017 yılında ise bu oran ülkeye gelen yatırımlardaki azalmayla birlikte %0,64'e gerilemiş 2018 yılında ise gelen yatırımlardaki artışla birlikte %0,73'e yükselmiştir. Çekya 2005-2018 döneminde en çok yatırımı 11,6 milyar dolar ile 2005 yılında çekerken en az yatırımı ise 465 milyon dolar ile 2015 yılında çekmiştir.

Polonya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırım da Çekya gibi yıllar içinde inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Polonya ise 2005 yılında yaklaşık 8,2 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım çekerken 2017 yılında bu rakam 9,2 milyar dolar 2018 yılında ise 11,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Polonya'nın çektiği

doğrudan yabancı yatırımlar 2005 yılında dünya genelindeki yatırımların %0,9'unu oluştururken 2017 yılında ise bu oran ülkeye gelen yatırımlardaki azalmayla birlikte %0,6'ya gerilemiş 2018 yılında ise gelen yatırımlardaki artışla birlikte %0,9'a yükselmiştir. Polonya 2005-2018 döneminde en çok yatırımı 19,8 milyar dolar ile 2007 yılında çekerken en az yatırımı ise 2,7 milyar dolar ile 2013 yılında çekmiştir.

Tablo 3. Yıllara Göre Çekya ve Polonya'ya Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY)

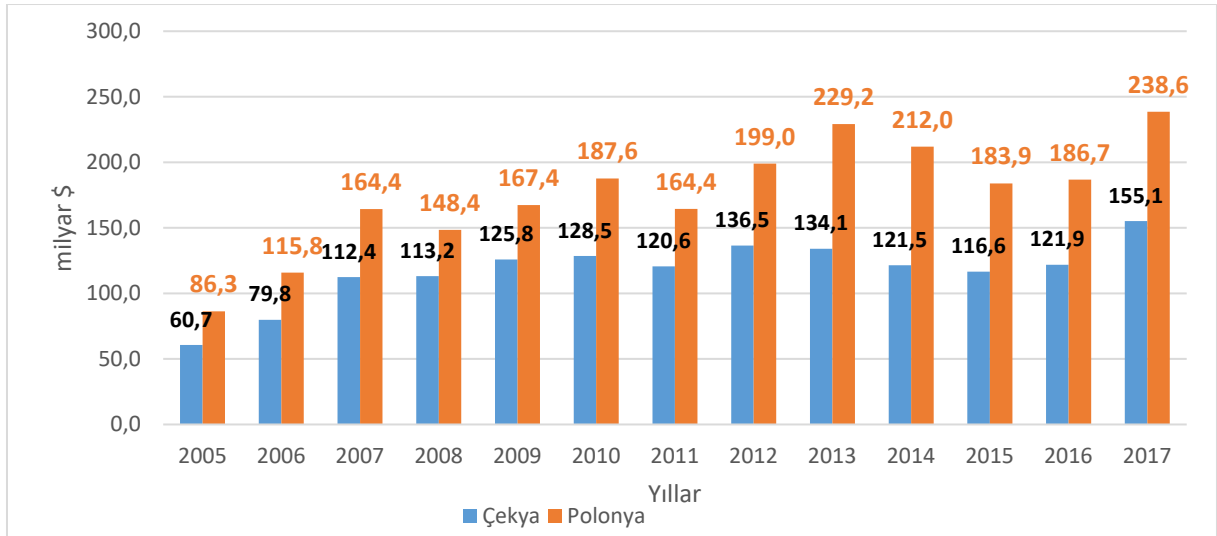
Yıllar	Çekya	%	Polonya	%	Dünya
2005	11.653,25	1,2%	8.203,22	0,9%	948.933,01
2006	5.462,63	0,4%	14.577,50	1,0%	1.403.547,68
2007	10.443,82	0,6%	19.836,22	1,0%	1.893.815,17
2008	6.451,00	0,4%	12.283,04	0,8%	1.485.205,25
2009	2.926,81	0,2%	10.039,32	0,9%	1.179.064,26
2010	6.140,58	0,4%	12.796,27	0,9%	1.371.919,37
2011	2.317,55	0,1%	15.925,14	1,0%	1.567.676,51
2012	7.984,11	0,5%	12.423,52	0,8%	1.574.711,50
2013	3.639,13	0,3%	2.734,02	0,2%	1.425.376,56
2014	5.492,00	0,4%	14.268,74	1,1%	1.338.531,81
2015	465,10	0,02%	15.270,83	0,8%	1.921.305,54
2016	9.814,77	0,5%	15.690,1	0,8%	1.867.532,71
2017	9.521,7	0,64%	9.178,5	0,6%	1.497.370,7
2017	9.478,9	0,73%	11.476,2	0,9%	1.297.152,8

Kaynak: (United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2019)

Şekil 1' de de görüleceği Çekya ve Polonya önemli ölçüde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına konu olan ülkelerdir. 2017 yılı sonu itibariyle, Çekya'ya giren DYY stoku 238 milyar doların üzerine Polonya'ya giren DYY stoku ise 155 milyar doların üzerine çıkmıştır. Çekya ve Polonya'ya giriş yapan doğrudan yabancı sermayenin ülkelere göre dağılımına ilişkin verilere bakıldığında, her iki ülkeye gelen doğrudan yabancı sermayenin çoğu AB kaynaklı olmakla birlikte Çekya'da bu payın daha yüksek olduğu görülmektedir.

OECD verilerine göre her iki ülkede de yabancı yatırımların imalat sanayinin yanı sıra ağırlıklı olarak finans ve sigortacılık gibi hizmet alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Çekya'da DYY en çok "Makine ve teçhizat hariç, temel metallerin ve fabrikasyon metal ürünlerin imalatı", "Motorlu taşıt, römork, yarı römork ve diğer taşıma ekipmanlarının imalatı", "Ağaç, kağıt, baskı ve çoğaltma imalatı", "Motorlu taşıt, römork ve yarı römork imalatı" ve "Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı" sektörlerine yapılırken Polonya'da ise DYY en çok "Elektrik ekipmanı hariç, metal ve makine ürünleri imalatı", "Petrol, kimyasal, farmasötik, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı", "Motorlu taşıt, römork, yarı römork ve diğer taşıma araçlarının imalatı", "Makine ve teçhizat imalatı" ile "Giyim eşyası, tahta ve kağıt ürünleri giyen tekstil ürünleri imalatı; baskı ve çoğaltma" sektörlerine yapılmıştır.

Şekil 1. Yıllara Göre Çekya ve Polonya’da Doğrudan Yabancı Yatırım Stoku (milyar \$)

Kaynak: (OECD, 2019)

Tablo 4’de Çekya ve Polonya’nın belli başlı küresel endeklerde sıralamaları görülmektedir. Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan dijitalleşmeyi de kapsayan “Global Competitiveness 4.0” endeksinde 2017 yılında 135 ülke arasında Çekya 29. sırada yer alırken Polonya ise 37. sırada yer almıştır. Aynı endekste Türkiye ise 58. sırada yer almıştır. Çekya bu endekste 2018 yılında 140 ülke arasında 29. sırada yer alırken Polonya ise 37. sırada yer almıştır. Türkiye ise 61. sıraya gerilemiştir.

Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan diğer bir endeks olan “Global Competitiveness” endeksinde 2016-2017 döneminde 138 ülke arasında Çekya 31. sırada yer alırken Polonya ise 36. sırada yer almıştır. Aynı endekste Türkiye ise 55. sırada yer almıştır. Çekya bu endekste 2017-2018 yılında 137 ülke arasında 31. sırada yer alırken Polonya ise 39. sırada yer almıştır. Türkiye ise 53. sıraya yükselmiştir.

Dünya Bankası tarafından yayınlanan “Easy of Doing Business Index/ İş Yapma Kolaylığı Endeksi” sıralamasında 2018 yılında 190 ülke arasında Çekya 30. sırada yer alırken Polonya ise 27. sırada yer almıştır. Aynı endekste Türkiye ise 60. sırada yer almıştır. Çekya bu endekste 2019 yılında yine 190 ülke arasında 35. sırada yer alırken Polonya ise 33. sırada yer almıştır. Türkiye ise 43. sıraya yükselmiştir.

İsviçre’nin Lozan kentinde bulunan Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (International Institute for Management Development, IMD) tarafından hazırlanan “Dünya Rekabet Yıllığı” sıralamasına göre 2017 yılında 63 ülke arasında Çekya 28. sırada yer alırken Polonya ise 38. sırada yer almıştır. Aynı endekste Türkiye ise 47. sırada yer almıştır. Çekya bu endekste 2018 yılında yine 63 ülke arasında 29. sırada yer alırken Polonya ise 34. sıraya ilerlemiştir. Türkiye ise 46. sıraya yükselmiştir.

Fransız işletme okulu INSEAD ve WIPO tarafından yayınlanan “Global Innovation Index” sıralamasına göre 2017 yılında 127 ülke arasında Çekya 24. sırada yer alırken Polonya ise 38. sırada yer almıştır. Aynı endekste Türkiye ise 43. sırada yer almıştır. Çekya bu endekste 2018 yılında 126 ülke arasında 27. sırada yer alırken Polonya ise 39. sıraya düşmüştür. Türkiye ise 50. sıraya gerilemiştir.

UNCTAD tarafından yayınlanan “E-Commerce” sıralamasına göre 2017 yılında 144 ülke arasında Çekya 29. sırada yer alırken Polonya ise 37. sırada yer almıştır. Aynı endekste Türkiye ise 60. sırada yer almıştır. Çekya bu endekste 2018 yılında 151 ülke arasında 31. sırada yer alırken Polonya ise 35. sıraya yükselmiştir. Türkiye ise 47. sıraya ilerlemiştir.

Yukarıda anlatılanlar doğrultusunda Çekya ve Polonya’nın belli başlı endeklerde Türkiye’den daha üst sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4. Çekya ve Polonya'nın Belli Başlı Endekslerdeki Konumu

Endeks	Dönem	Çekya	Polonya	Türkiye
Global Competitiveness Index 4.0	2017	29/135	37/135	58/135
	2018	29/140	37/140	61/140
Global Competitiveness Index	2016-2017	31/138	36/138	55/138
	2017-2018	31/137	39/137	53/137
Easy of Doing Business Index	2018	30/190	27/190	60/190
	2019	35/190	33/190	43/190
IMD World Competitiveness Yearbook	2017	28/63	38/63	47/63
	2018	29/63	34/63	46/63
Global Innovation Index	2017	24/127	38/127	43/127
	2018	27/126	39/126	50/126
UNCTAD E-Commerce	2017	29/144	37/144	60/144
	2018	31/151	35/151	47/151

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019), (Dünya Ekonomik forumu (World Economic Forum, WEF), 2019), (UNCTAD, 2019), (INSEAD&WIPO, 2019), (IMD, 2019)

2. Çekya ve Polonya'nın İthalatı

AB üyesi olduktan sonra Çekya ve Polonya Avrupa pazarına açılan kapı olmaları nedeni ile uzun vadeli yatırım amacı için doğrudan yabancı sermayenin tercih ettiği ülkelerden ikisi olmuştur. Üretim üssü konumunda olan bu iki ülkenin sanayileşmenin gerektirdiği hammadde, ara mal ve yatırım malları ihtiyacı ile ithalatlarında artış görülmektedir. Ayrıca bu iki ülke vatandaşlarının gelir düzeyi arttıkça bir başka ifade ile kişi başına düşen milli gelirleri arttıkça da tüketim mallarına olan taleplerinde dolayısı ile ithalatta artışa neden olmuştur.

2.1. Çekya ve Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı Ülkeler

Çekya 2017 yılındaki 162,9 milyar dolarlık ithalatı ile dünyada en çok ithalat yapan 28. ülke olurken 2018 yılında da 183,7 milyar dolarlık ithalatı ile dünyada en çok ithalat yapan 29. ülke olmuştur.

Tablo 5'de Çekya'nın en çok ithalat yaptığı ilk on ülke ile Türkiye'den yaptığı ithalatın yıllara göre seyri görülmektedir. Çekya en çok ithalatını Almanya'dan yaparken bu ülkeden yapılan ithalat 2014 yılında 40,2 milyar dolar iken 2018 yılında 52,7 milyar dolara yükselmiştir. Bu ülkeden yapılan ithalat toplam ithalatın yaklaşık %29'unu oluşturmaktadır. Almanya'yı yıllar içerisinde Polonya ve Çin'in dönüşümlü takip ettiği görülmektedir. Polonya'dan yapılan ithalat 2018 yılında 16,6 milyar dolar iken Çin'den yapılan ithalat ise 15,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Slovakya ise %5,9 ithalat payı ve Çekya'ya 10,9 milyar dolarlık gerçekleştirdiği tedarik ile bu üç ülkeyi takip etmektedir. İlk dört ülkenin Çekya'nın toplam ithalatının yarısından fazlasını gerçekleştirdiği görülürken ithalatın belli ülkelere yapıldığı bir başka ifade ile ithalatta ülke yoğunlaşması olduğu açıkça ortadadır. Çekya Türkiye'den 2014 yılında 1,3 milyar dolarlık ithalat yaparken 2018 yılında ithalat 1,25 milyar dolara gerilemiştir. Türkiye'nin yıllar içerisinde Çekya pazarındaki payını yeterince arttıramadığı görülmektedir.

Tablo 5. Yıllara Göre Çekya'nın En Çok İthalat Yaptığı İlk On Ülke (2014-2018, milyar \$)

Ülke	2014	2015	2016	2017	2018	Pay (%)
Almanya	40,155	36,565	37,779	42,066	52,670	28,7%
Polonya	11,865	11,160	11,777	12,559	16,604	9,0%
Çin	17,426	18,998	17,649	20,498	15,443	8,4%
Slovakya	8,122	7,228	7,253	7,868	10,916	5,9%
Hollanda	5,179	4,193	4,067	4,425	9,601	5,2%
İtalya	6,332	5,722	6,165	6,883	7,286	4,0%
Avusturya	4,794	4,190	4,130	5,135	7,176	3,9%
Fransa	4,924	4,287	4,524	5,117	5,725	3,1%
Macaristan	3,576	3,335	3,331	3,872	5,028	2,7%
Birleşik Krallık	3,282	3,018	3,809	4,259	4,152	2,3%
Türkiye	1,336	1,268	1,440	1,558	1,249	0,7%
Diğer Ülkeler	46,234	40,753	40,404	48,659	47,823	26,0%
Toplam İthalat	153,225	140,716	142,328	162,899	183,674	

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Polonya ise 2017 yılındaki 218 milyar dolarlık ithalatı ile dünyada en çok ithalat yapan 24. ülke olurken 2018 yılında da 266,5 milyar dolarlık ithalatı ile dünyada en çok ithalat yapan 20. ülke olmuştur. Çekya sıralamada 1 basamak gerilerken Polonya ise 4 basamak yükselmiştir.

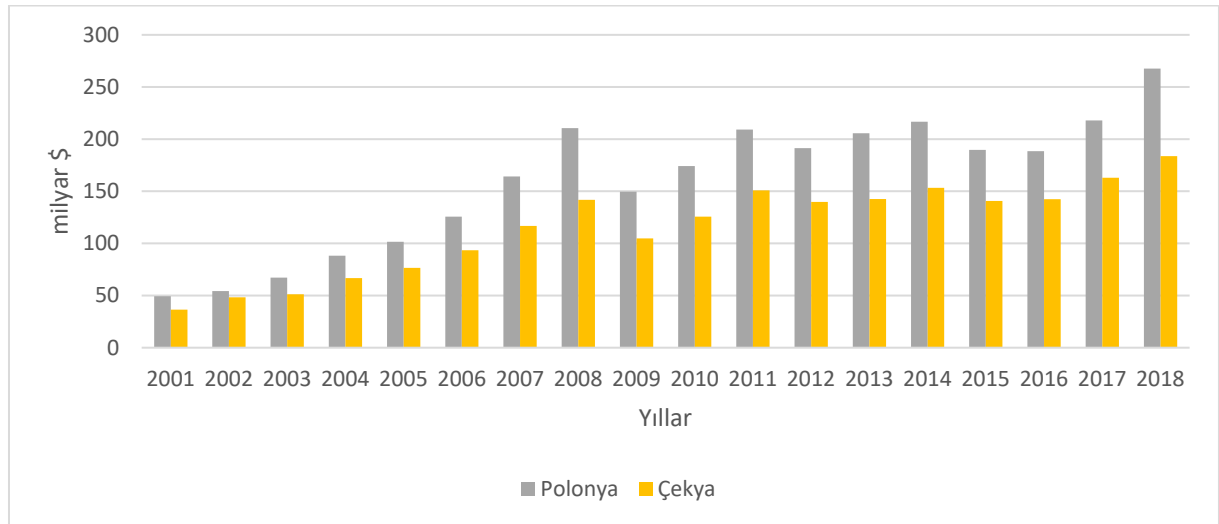
Tablo 6'da yıllara göre Polonya'nın en çok ithalat yaptığı ilk on ülke ile Türkiye'den yaptığı ithalat görülmektedir. Polonya en çok ithalatını Çekya gibi Almanya'dan yaparken bu ülkeden yapılan ithalat 2014 yılında 44,2 milyar dolar iken 2017 yılında 49,5 milyar dolara 2018 yılında da 60 milyar dolara yükselmiştir. Bu ülkeden yapılan ithalat toplam ithalatın yaklaşık %22,4'ünü oluşturmaktadır. Almanya'yı yıllar içerisinde Çin, Rusya, İtalya ve Fransa'nın takip ettiği görülmektedir. Çin'den yapılan ithalat 2017 yılında 26,5 milyar dolar 2018 yılında 31 milyar dolar iken Rusya'dan yapılan ithalat ise 2017 yılında 14,8 milyar dolar 2018 yılında 19,6 milyar dolar, İtalya'dan yapılan ithalat 2017 yılında 10,9 milyar dolar 2018 yılında 13,4 milyar dolar, Fransa'dan yapılan ithalat ise 2017 yılında 8,4 milyar dolar 2018 yılında 9,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Polonya, gerçekleştirdiği ithalatın yaklaşık %11,'sını Çin'den yaparken Rusya'dan yaptığı ithalatın payı %7,3 İtalya'dan gerçekleştirdiği ithalatın payı %5 ve Fransa'dan gerçekleştirdiği ithalatın payı ise %3,6 olarak gerçekleşmiştir. İlk beş ülkenin Polonya'nın toplam ithalatının yarısını gerçekleştirdiği görülürken ithalatın belli başlı ülkelere yapıldığı bir başka ifade ile ithalatta ülke yoğunlaşması olduğu açıkça ortadadır. Polonya Türkiye'den 2013 yılında 2,42 milyar dolarlık ithalat yaparken 2017 yılında yaklaşık 3,5 milyar dolarlık 2018 yılında ise 4,5 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin yıllar içerisinde Polonya pazarına ihracatını ve 2013 yılında %1,2 olan bu pazardaki payını 2018 yılında %1,7'ye yükseltse bile bu rakam ve payın yetersiz olduğu ayrıca bu pazarda daha kat edilecek çok yolun olduğu da açıkça görülmektedir.

Tablo 6. Yıllara Göre Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı İlk On Ülke (2013-2018, milyar \$)

Ülke	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Pay (%)
Almanya	44,23	47,03	42,89	43,18	49,47	59,96	22,4%
Çin	19,30	22,99	22,38	23,45	26,47	30,97	11,6%
Rusya	25,26	23,41	14,36	11,54	14,76	19,64	7,3%
İtalya	10,74	11,39	9,82	9,62	10,94	13,44	5,0%
Fransa	7,81	8,07	7,06	7,34	8,40	9,77	3,6%
Hollanda	7,91	8,06	7,17	7,05	8,07	9,65	3,6%
Çekya	7,45	7,62	6,36	6,61	7,66	9,15	3,4%
ABD	5,50	5,39	5,15	5,50	6,46	7,62	2,8%
Belçika	4,73	5,19	4,59	4,91	5,48	6,64	2,5%
Birleşik Krallık	5,33	5,48	5,05	4,81	5,10	6,48	2,4%
Türkiye	2,42	2,69	2,86	3,09	3,49	4,50	1,7%
Diğer Ülkeler	64,94	69,37	62,01	61,42	71,68	89,87	33,6%
Toplam İthalat	205,61	216,69	189,70	188,52	217,98	267,7	

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

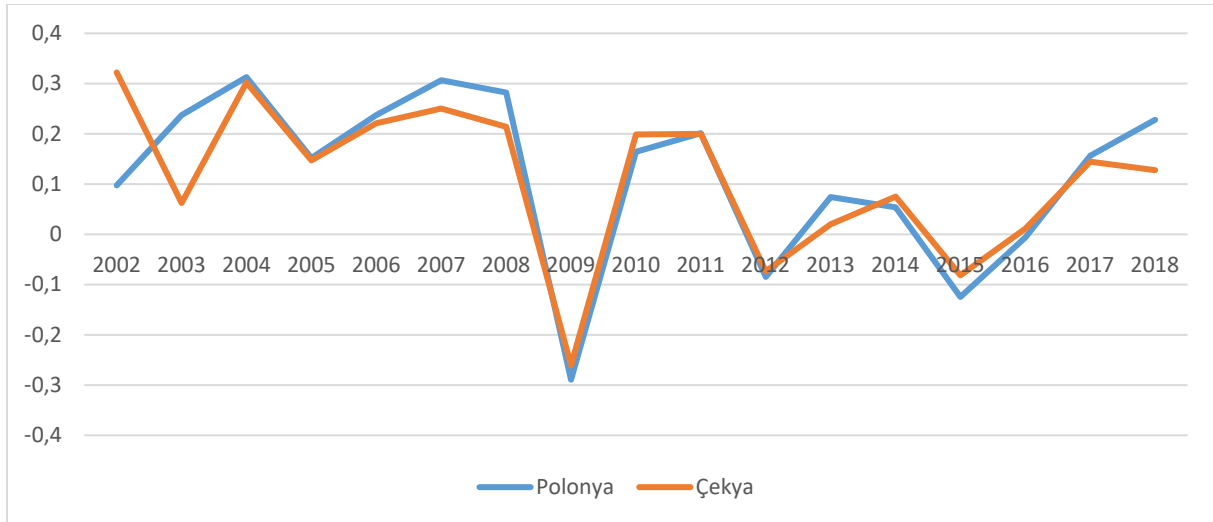
Şekil 2'de yıllara göre Çekya ve Polonya'nın yaptığı ithalat görülmektedir. AB üyelik sürecinin her iki ülkenin de ithalatını olumlu etkilediği görülürken 2008 yılında dünyada yaşanan küresel finansal krizinin olumsuz etkisi ile her iki ülkenin ithalatında bir düşüş görülmüştür. Son yıllarda ise krizin etkisinin atlatılmaya başlandığı ve her iki ülkenin de ithalatında artış tespit edilmiştir.

Şekil 2. Yıllara Göre Çekya ve Polonya'nın Yaptığı İthalat (2001-2018)

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Şekil 3'de yıllara göre Çekya ve Polonya'nın yaptığı ithalattaki değişim oranları görülmektedir. AB üyelik sürecinin her iki ülkenin de ithalatında artışa neden olduğu görülürken küresel finansal krizinin olumsuz etkisi ile 2009 yılında her iki ülkenin ithalatında bir düşüş görülmüştür. İthalattaki değişim daha sonraki yıllarda inişli çıkışlı bir seyir izlese de son yıllarda her iki ülkenin de ithalatında artış eğilimi görülmektedir. Her iki ülkenin ithalatı da benzer bir değişim seyri izlemektedir. Genelde bir ülkenin ithalatı artarken diğerininki de artmış azalırken diğerininki de azalmıştır. İthalattaki artış hızları incelendiğinde ise 2018 yılında Çekya'nın ithalat artış hızı azalırken Polonya'nın ithalatındaki artış hızı ise artmıştır.

Şekil 3. Yıllara Göre Çekya ve Polonya'nın Yaptığı İthalatın Değişim Oranı (2002-2018, %)

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

2.2. Çekya ve Polonya'nın Yıllara Göre Türkiye'den Yaptığı İthalat ve Payı

Türkiye ile Çek Cumhuriyeti ikili ticaret hacmi "Trade Map" verilerine göre 2017 yılında yaklaşık 3,73 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken 2018 yılında ise 3,65 milyar dolara gerilemiştir. Türkiye'nin ihracatı 2017 yılında yaklaşık 908 milyon ABD dolarına karşılık gelirken 2018 yılında ise ihracat 1 milyar dolara yükselmiştir. Türkiye'nin Çekya'dan yaptığı ithalat incelendiğinde ise 2017 yılında 2,82 milyar ABD doları olan ithalat 2018 yılında 2,65 milyar dolara gerilemiştir.

Türkiye ile Polonya ikili ticaret hacmi "Trade Map" verilerine göre 2017 yılında yaklaşık 6,52 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken 2018 yılında ise 6,45 milyar dolara gerilemiştir. Türkiye'nin ihracatı 2017 yılında yaklaşık 3,07 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken 2018 yılında ise ihracat 3,35 milyar dolara yükselmiştir. Türkiye'nin Polonya'dan yaptığı ithalat incelendiğinde ise 2017 yılında 3,45 milyar ABD doları olan ithalat 2018 yılında 3,10 milyar dolara gerilemiştir.

Tablo 7'da Çekya ve Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat ve bu ithalatın ülkelerin dünyadan yaptıkları toplam ithalat içindeki payı görülmektedir. Yıllar içerisinde Türkiye'nin Çekya ve Polonya ile dış ticaretini küresel finansal krizin etkisinin Avrupa'da ağır hissedildiği 2009 ve 2012 yılları hariç sürekli geliştirdiği ve bu iki ülkenin Türkiye'den yaptıkları ithalat yine bu yıllar dışında sürekli artış göstermiştir. 2001 yılında Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat 170 bin dolar iken 2018 yılında bu rakam 1,14 milyar dolara yükselmiştir. Aynı şekilde Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat 390 bin dolar iken 2017 yılında bu rakam 3,49 milyar dolara yükselmiştir.

Elde edilen veriler analiz edilirken, veri akışı ile ilgili belirli hususlara dikkat edilmesi gerekir. "TradeMap" verilerine göre herhangi bir "A" ülkesinin, bir üründe "B" ülkesine yaptığı ihracat değeri ile ihracat yapılan "B" ülkesinin aynı ürün için "A" ülkesinden yaptığı ithalat değeri, ülkelerdeki gümrükleme uygulamalarının aynı olmaması nedeni ile farklı çıkabilmektedir. Çalışmadaki analizlerde karşı ülkenin ithalatında Türkiye'nin payı hesaplanırken, belirlenen ülkelerin Türkiye'den yaptığı ithalat baz alınmıştır.

Çekya ve Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın bu ülkelerin dünyadan yaptıkları toplam ithalat içindeki payı incelendiğinde 2001 yılında Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalatta Türkiye'nin payı %0,47 iken Polonya'nın yaptığı ithalattaki payı ise %0,78 olmuştur. 2018 yılında Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalatta Türkiye'nin payı %0,68'e yükselirken Polonya'nın yaptığı ithalattaki payı ise 2017 yılında %1,60 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Çekya'nın ithalatında en yüksek payı 2014 yılında %1,01 ile alırken Polonya'nın ithalatında ise 2016 yılında %1,64 ile almıştır. Türkiye'nin yıllar içerisinde Çekya ve Polonya

pazarlarındaki payını bu ülkelere ihraç edebileceği birçok ürün varken ve Gümrük Birliğine rağmen yeterince arttıramadığı görülmektedir.

Tablo 7.Yıllara Göre Çekya ve Polonya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat(milyar \$) ve Payı (%)

Yıl	Polonya'nın Dünyadan Yaptığı İthalat	Çekya'nın Dünyadan Yaptığı İthalat	Polonya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat	Çekya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat	Polonya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payı (%)	Çekya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payı (%)
2001	49,45	36,48	0,39	0,17	0,78%	0,47%
2002	54,27	48,23	0,61	0,25	1,13%	0,53%
2003	67,15	51,24	0,86	0,33	1,27%	0,64%
2004	88,15	66,71	1,11	0,42	1,26%	0,62%
2005	101,54	76,53	1,31	0,53	1,29%	0,70%
2006	125,65	93,43	1,58	0,58	1,25%	0,62%
2007	164,17	116,82	2,14	0,78	1,30%	0,67%
2008	210,48	141,83	2,52	0,97	1,20%	0,68%
2009	149,57	104,85	1,93	0,73	1,29%	0,70%
2010	174,13	125,69	2,12	0,98	1,22%	0,78%
2011	209,19	150,81	2,32	1,30	1,11%	0,86%
2012	191,43	139,73	2,14	1,10	1,12%	0,79%
2013	205,61	142,53	2,42	1,14	1,17%	0,80%
2014	216,69	153,23	2,69	1,34	1,24%	0,87%
2015	189,70	140,72	2,86	1,27	1,51%	0,90%
2016	188,52	142,33	3,09	1,44	1,64%	1,01%
2017	217,98	162,90	3,49	1,56	1,60%	0,96%
2018	267,7	183,67	4,50	1,25	1,70%	0,68%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

2.3. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) Göre Çekya ve Polonya'nın Yaptığı İthalat

Tablo 8'de UNCTAD "Geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) göre Çekya ve Polonya'nın yaptığı ithalat ve bu işleme aşamalarının ithalat içindeki payları görülmektedir.

UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) göre Çekya 2017 yılında "Hammaddeler" grubunda 9,4 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken bu grubun toplam ithalat içindeki payı %5,8 olarak gerçekleşmiştir. Çekya "Ara mallar" grubunda 32,6 milyar dolarlık "Sermaye malları" grubunda 68 milyar dolar "Tüketici malları" grubunda ise 52,7 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. "Ara mallar" grubunda yapılan ithalatın payı %20 olurken "Sermaye malları" grubunda yapılan ithalatın payı %41,8 "Tüketici malları" grubunda yapılan ithalatın payı ise %32,4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) Göre Çekya'nın Yaptığı İthalat (milyon \$, 2017)

Geniş ekonomik grupların sınıflamasına göre/ işleme aşamaları (UNCTAD)	İthalat (2017, milyon \$)	%
Hammadde	9.428	5,8%
Ara Mamul	32.611	20,0%
Tüketici Ürünleri	52.714	32,4%
Sermaye (Yatırım) Malı	68.039	41,8%
Toplam İthalat	162.792	100%

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) göre Polonya Çekya'ya göre ekonomisinin daha büyük olması nedeni ile 2017 yılında "Hammaddeler" grubunda 23,7 milyar dolarlık "Ara mallar" grubunda 53,6 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Polonya "Sermaye malları" grubunda 65,4 milyar dolar "Tüketici malları" grubunda ise 72 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. "Hammaddeler" grubunda yapılan ithalatın payı %11, "Ara mallar" grubunda yapılan ithalatın payı %25, "Sermaye malları" grubunda yapılan ithalatın payı %30,5 "Tüketici malları" grubunda yapılan ithalatın payı ise %33,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 9. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) Göre Polonya'nın Yaptığı İthalat

Geniş ekonomik grupların sınıflamasına göre/ işleme aşamaları (UNCTAD)	İthalat (2017, milyon \$)	%
Hammadde	23.732	11,0%
Ara Mamul	53.594	25,0%
Tüketici Ürünleri	72.037	33,5%
Sermaye (Yatırım) Malı	65.415	30,5%
Toplam İthalat	214.778	100%

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

2.4. Çekya ve Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı 2'li GTİP Kodlu Ürünler

"Trade Map"te ülkeler için 2'li, 4'lü ve 6'lı Armonize Sistem (Harmonized System/ GTİP) kodlu ürünlerin ülkeler için ithalat ve ihracat verilerini bulmak mümkündür. GTİP kodunda numara sayısı arttıkça üründe daha detay inilmektedir. Nitekim Türkiye 12'li GTİP kodları da kullanmaktadır. Bu bölümde daha üst düzeyde ürün tanımlaması bir başka ifade ile sektör/ alt sektör anlamına gelen 2'li GTİP kodları ile Çekya ve Polonya'nın en çok ithal ettikleri ürünler incelenecektir. "Trade Map"te Çekya için en son 2018 yılı verileri açıklanmışken Polonya için ise 2017 yılı verileri mevcuttur.

Tablo 10'da Çekya'nın en çok ithalat yaptığı 2'li GTİP kodlu ilk on ürünün yıllara göre ithalat rakamları görülmektedir. Çekya en çok 85 "Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme verme, televizyon görüntü ses kaydetme verme cihazları, aksam parça aksesuarı" GTİP kodlu ürün grubunu ithal ederken bu grubun ithalatı 2014 yılında 25,16 milyar dolar iken 2018 yılında 35,9 milyar dolara yükselmiştir. Bu ürün grubu toplam ithalatın yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. Çekya en çok ikinci ithalatı ise 84 "Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" ürün grubunda 2014 yılında 27 milyar dolar 2018 yılında ise 28 milyar dolar olarak gerçekleştirmiştir. Bu ürün grubu ise toplam ithalatın %17'sini oluşturmaktadır. Bu iki ürün grubunu 87 "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" ürünleri 2018 yılında 18,5 milyar dolar ithalat ve %10,1 pay ile takip etmektedir. En çok ithalatı yapılan ilk dört

ürün grubu 2018 yılında toplam ithalatın yarısından fazlasını oluştururken ilk on ürün grubunun ithalattaki payının ise yaklaşık %72 olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Çekya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 2'li GTİP Kodlu Ürün (2014-2018, milyar \$)

2'li GTİP Kodu	2014	2015	2016	2017	2018	%
'85	25,16	24,97	25,38	30,88	35,94	19,6%
'84	26,97	25,96	24,87	27,87	31,28	17,0%
'87	14,11	13,86	15,60	17,42	18,55	10,1%
'27	12,34	9,03	6,80	8,78	11,20	6,1%
'39	8,60	7,78	8,12	9,05	9,70	5,3%
'72	5,81	4,82	4,65	5,93	6,95	3,8%
'73	4,44	4,06	4,10	4,58	5,20	2,8%
'30	4,52	4,02	4,17	4,54	5,15	2,8%
'90	3,37	3,22	3,16	3,57	4,26	2,3%
'94	2,38	2,46	2,91	3,39	3,64	2,0%
Diğer Ürünler	45,51	40,53	42,57	46,88	51,80	28,2%
Toplam İthalat	153,23	140,72	142,33	162,90	183,67	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 11'de Tablo 10'da yer alan Çekya'nın en çok ithalat yaptığı 2'li GTİP koda sahip ilk on ürün grubunun açıklamaları görülmektedir.

Tablo 11. Tablo 10'da Yer Alan 2'li GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları

2'li GTİP Kodu	Ürün Açıklaması
'85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme verme, televizyon görüntü ses kaydetme verme cihazları, aksam parça aksesuarı
'84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları
'87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı
'27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar
'39	Plastikler ve mamulleri
'72	Demir ve çelik
'73	Demir veya çelikten eşya
'30	Eczacılık ürünleri
'90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı
'94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb, prefabrik yapılar

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

Tablo 12'de Polonya'nın en çok ithalat yaptığı 2'li GTİP kodlu ilk on ürünün yıllara göre ithalat rakamları görülmektedir. Polonya 2017 yılında en çok 84 "Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" GTİP kodlu ürün grubunu ithal ederken bu grubun ithalatı 2013 yılında 25,02 milyar dolar iken 2017 yılında 26,74 milyar dolara yükselmiştir. Polonya en çok ikinci ithalatı ise 85 "Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme verme, televizyon görüntü ses kaydetme verme cihazları, aksam parça aksesuarı" grubunda 2013 yılında 22,67 milyar dolar ile 2017 yılında ise 25,77 milyar dolar ile gerçekleştirmiştir. Bu iki ürün grubunu 2017 yılında 21,65 milyar dolarlık ithalat ile 87 "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" ürünleri takip etmektedir. Polonya'nın 2017 yılı içinde 84 GTİP kodlu ürünlerde yaptığı ithalatın toplam ithalat içindeki payı %12,3 iken 85 GTİP kodlu ürünlerin payı %11,8 ve 87 GTİP kodlu ürünlerin payı ise %9,9 olarak gerçekleşmiştir. En çok ithalatı yapılan ilk beş ürün grubu toplam ithalatın yaklaşık %47,3'ünü oluştururken ilk on ürün grubunun ithalattaki payının ise yaklaşık %61 olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Polonya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 2'li GTİP Kodlu Ürün (2013-2017, milyar \$)

2'li GTİP Kodu	2013	2014	2015	2016	2017	%
'84	25,02	26,63	24,82	23,66	26,74	12,3%
'85	22,67	25,01	24,74	23,77	25,77	11,8%
'87	16,20	17,31	15,90	18,74	21,65	9,9%
'27	23,94	23,41	14,27	11,77	16,13	7,4%
'39	11,98	12,71	10,89	11,28	12,83	5,9%
'72	7,61	8,29	6,71	6,58	8,42	3,9%
'30	5,69	5,91	5,10	5,47	6,29	2,9%
'73	4,86	5,19	4,52	4,62	5,26	2,4%
'90	4,18	4,51	4,37	4,22	4,78	2,2%
'48	4,50	4,67	4,02	4,03	4,50	2,1%
Diğer Ürünler	78,96	83,04	74,36	74,37	85,61	39,3%
Toplam İthalat	205,61	216,69	189,70	188,52	217,98	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 13'de **Tablo 12'**de yer alan Polonya'nın en çok ithalat yaptığı 2'li GTİP koda sahip ilk on ürün grubunun açıklamaları görülmektedir.

Tablo 13. Tablo 2'de Yer Alan 2'li GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları

2'li GTİP Kodu	Ürün Açıklaması
'84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları
'85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme verme, televizyon görüntü ses kaydetme verme cihazları, aksam parça aksesuarı
'87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı
'27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar
'39	Plastikler ve mamulleri
'72	Demir ve çelik
'30	Eczacılık ürünleri
'73	Demir veya çelikten eşya
'90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı
'48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

2.5. Çekya ve Polonya'nın En Çok İthalat Yaptığı 6'lı GTİP Kodlu Ürünler

Bu bölümde ise daha detay ürün tanımlaması anlamına gelen 6'lı GTİP kodları ile Çekya ve Polonya'nın en çok ithal ettikleri ürünler incelenecektir. "Trade Map"te Çekya için en son 2018 yılı verileri açıklanmışken Polonya için ise 2017 yılı verileri mevcuttur.

Tablo 14'de Çekya'nın en çok ithalat yaptığı 6'lı GTİP kodlu ilk on ürünün yıllara göre ithalat rakamları görülmektedir. Çekya en çok 851712 "Hücresele ağlar için veya diğer kablosuz ağlar için telefonlar" GTİP kodlu ürünü ithal ederken bu ürünün ithalatı 2014 yılında 2,7 milyar dolar iken 2018 yılında 7,1 milyar dolara yükselmiştir. Bu ürün, toplam ithalatın yaklaşık %4'ünü oluşturmaktadır. Çekya en çok ikinci ithalatı ise 270900 "Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)" ürününde 2014 yılında 5,7 milyar dolar 2018 yılında ise yaklaşık 4 milyar dolar olarak gerçekleştirmiştir. Bu ürün ise toplam ithalatın yaklaşık %2,2'sini oluşturmaktadır. Bu iki ürünü 2018 yılında 847130 "Portatif nümerik otomatik bilgi işlem makineleri; ağırlık<10 kg." ürünü 3,5 milyar dolar ithalat ve %1,9 pay ile takip etmektedir. En çok ithalatı yapılan ilk beş ürün toplam ithalatın yaklaşık %11,2'sini oluştururken ilk on ürünün ithalattaki payının ise yaklaşık %18 olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Çekya'nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 6'lı GTİP Kodlu Ürün (2014-2018, milyar \$)

6'lı GTİP Kodu	2014	2015	2016	2017	2018	%
'851712	2,69	3,49	2,80	4,25	7,09	3,9%
'270900	5,66	2,97	1,69	3,18	3,96	2,2%
'847130	2,65	3,06	2,45	3,12	3,50	1,9%
'300490	2,94	2,56	2,69	2,99	3,34	1,8%
'870829	2,09	2,03	2,14	2,39	2,73	1,5%
'854231	2,60	1,94	2,18	2,62	2,60	1,4%
'847330	3,05	2,68	2,20	2,54	2,49	1,4%
'847170	1,47	1,60	1,59	1,84	2,49	1,4%
'851762	1,06	1,33	1,30	1,71	2,26	1,2%
'271121	2,43	2,48	1,71	2,00	2,25	1,2%
Diğer Ürünler	126,60	116,57	121,59	136,26	150,96	82,2%
Toplam İthalat	153,23	140,72	142,33	162,90	183,67	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 15’de Tablo 14’de yer alan Çekya’nın en çok ithalat yaptığı 6’lı GTİP koda sahip ilk on ürünün açıklamaları görülmektedir.

Tablo 15. Tablo 14’de Yer Alan 6’lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları

6’lı GTİP Kodu	Ürün Açıklaması
'851712	Hücresel ağlar için veya diğer kablosuz ağlar için telefonlar
'270900	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
'847130	Portatif nümerik otomatik bilgi işlem makineleri; ağırlık<10 kg.
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar
'870829	Kara taşıtlarının diğer aksam-parçaları
'854231	Elektronik entegre devreler; işlemci ve kontrolör
'847330	Otomatik bilgi işlem makine ve ünitelerinin aksam, parçası
'847170	Bellek birimleri
'851762	Ses, görüntü/diğer bilgileri almaya, çevirmeye, vermeye/yeniden oluşturmak için makina
'271121	Doğal gaz (gaz halinde)

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

Tablo 16’da Polonya’nın en çok ithalat yaptığı 6’lı GTİP kodlu ilk on ürünün yıllara göre ithalat rakamları görülmektedir. Polonya en çok ithalatı 270900 “Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)” GTİP kodlu üründe gerçekleştirirken bu ürünün ithalatı 2013 yılında 18 milyar dolar iken 2017 yılında ise 9 milyar dolara gerilemiştir. Bu ürün, toplam ithalatın yaklaşık %4,1’ini oluşturmaktadır. Polonya en çok ikinci ithalatı ise 300490 “Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar” GTİP kodlu üründe 2013 yılında 3,5 milyar dolar 2017 yılında ise yaklaşık 3,6 milyar dolar olarak gerçekleştirmiştir. Bu ürün ise toplam ithalatın yaklaşık %1,6’sını oluşturmaktadır. Bu iki ürünü “Tarifenin hiçbir yerinde belirtilmeyen ürün” 3,1 milyar dolar ile izlerken 271019 “Diğer yağlar ve müstahzarlar” GTİP kodlu ürünün ithalatı ise 2013 yılında 1,3 milyar dolar 2017 yılında ise 2,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. En çok ithalatı yapılan ilk beş ürün toplam ithalatın yaklaşık %9,8’sini oluştururken ilk on ürünün ithalattaki payının ise yaklaşık %18 olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Polonya’nın Yıllara Göre En Çok İthalat Yaptığı İlk On 6’lı GTİP Kodlu Ürün (2014-2018, milyar \$)

6’lı GTİP Kodu	2013	2014	2015	2016	2017	%
'270900	18,05	17,20	9,86	7,13	9,00	4,1%
'300490	3,47	3,53	3,10	3,27	3,59	1,6%
'999999	5,04	4,06	2,78	2,24	3,15	1,4%
'271019	1,26	1,47	1,32	1,89	2,91	1,3%
'870323	1,42	1,53	1,39	2,01	2,74	1,3%
'870332	1,78	2,07	1,74	2,22	2,58	1,2%
'852990	2,90	2,90	2,51	2,36	2,56	1,2%
'851712	1,92	2,16	2,04	1,94	2,37	1,1%
'870322	1,06	1,27	1,20	1,59	2,14	1,0%
'847330	1,32	1,42	1,30	1,25	1,77	0,8%
Diğer Ürünler	167,39	179,09	162,46	162,62	185,18	85,0%
Toplam İthalat	205,61	216,69	189,70	188,52	217,98	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 17’de Tablo 16’da yer alan Polonya’nın en çok ithalat yaptığı 6’lı GTİP koda sahip ilk on ürünün açıklamaları görülmektedir.

Tablo 17. Tablo 16’da Yer Alan 6’lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları

6’lı GTİP Kodu	Ürün Açıklaması
'270900	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar
'999999	Tarifenin hiçbir yerinde belirtilmeyen ürün
'271019	Diğer yağlar ve müstahzarlar
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)
'852990	Hava taşıtı, radar, telsiz-uzaktan kumanda cihazı aksam, parçaları
'851712	Hücresel ağlar için veya diğer kablosuz ağlar için telefonlar
'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm ³ <silindir=<1500 cm ³)
'847330	Otomatik bilgi işlem makine ve ünitelerinin aksam, parçası

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

3. RCA Analizi Sonucu Öne Çıkmış 285 Ürün İçinde Olup Çekya ve Polonya’nın Dünyadan %75 İthalatını Gerçekleştiren Ülkeler İçinde Yer Aldıkları Ürünlerde Türkiye’den Yaptıkları İthalat

Bir ülkenin ihraç ettiği ürünlerde rekabet avantajına sahip olduğu ürünün tespit edilmesine yönelik çeşitli yöntemler vardır. Bu tür ürünlerin tespit edilip o ürün üzerinde uzmanlaşmaya gidilmesi uluslararası piyasalarda ülkeye rekabet açısından avantaj getirecektir. Dezavantajlı bir ürünün üretiminde ve ticaretinde ısrar etmek yurt içi kaynakların amacına uygun ve verimli dağılmamasına neden olacaktır.

Adam Smith’in mutlak üstünlük ve David Ricardo’nun karşılaştırmalı üstünlük yaklaşımları bu alan üzerinde tüm otoriterlerce kabul edilmiş en bilinen yöntemlerdir. Daha sonraki yıllarda ise Béla Balassa (1965, Trade Liberalisation and “Revealed” Comparative Advantage) “açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük” (revealed comparative advantage-RCA) kavramını ortaya atarak ülke ekonomilerinin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürünlerin belirlenmesine yardımcı olan bir endeks geliştirmiştir. Bugün Dünya Bankası gibi birçok kurum, ülkelerin dış ticarete rekabet güçlerini analiz eden çalışmalarda halen RCA endeks analizlerine başvurmakta, küresel anlamda RCA hesaplama sonuçlarını kendi internet sitesi üzerinden yayınlamaktadır.

“Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA)” endeksine göre, eğer bir ülkede herhangi bir yıl içinde, ilgili ürünün ihracatının, ülkenin toplam ihracatı içindeki payı dünya ortalamasına göre yüksek ise (aynı ürünün toplam dünya ihracatı içindeki payına oranı birim değerden büyükse), o üründe ilgili ülke karşılaştırmalı üstünlüğe (RCA) sahiptir. Aynı ürünün toplam dünya ihracatı içindeki payına oranı birim değerden düşük ise ülke o üründe dünya piyasasında dezavantajlı durumdadır (Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO), 2019).

$$RCA^i_k = (X^i_k / X^i) / (X_k / X) ; i = \text{ülke, k: ürün}$$

X^i_k : i ülkesinin k ürünü için yıl içindeki toplam ihracatı

X^i : i ülkesinin yıl içindeki toplam ihracatı (bütün ürünlerin toplam ihracatı)

X_k : k ürünü için yıl içindeki dünya toplam ihracatı

X : yıl içindeki dünya toplam ihracatı (bütün ürünlerin toplam ihracatı)

Çalışmada Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Birleşmiş Milletlerin (UNCTAD) ortak ajansı olan Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC)'nin uluslararası ticareti ürün ve ülke kırılımında gösteren web sitesi "TradeMap"ten alınmış verilerle analizler yapılmıştır.

Dünya Bankası tarafından, insanların ticaret ve tarifeler hakkındaki bilgilere rahatça erişmeleri için Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ile işbirliği içinde; Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC), Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (UNSD) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi uluslararası kuruluşlarla da işbirliği içinde olarak; Dünya Entegre Ticaret Çözümünü (Dünya Ticaret Örgütü) geliştirilmiştir. (WITS) (Dünya Bankası (The World Bank), 2019). Dünya Bankası'nın da uluslararası ticaret ile ilgili analizlerde ITC'nin veri sitesi olan "TradeMap"den faydalandığı görülmektedir.

"TradeMap", dünyanın en büyük ticaret veritabanına çevrimiçi erişim sağlamanın yanı sıra ülkelerin ihracat performansı, uluslararası talep, alternatif pazarlar ve hem ürün hem de ülke açısından rakiplerin rolü hakkında göstergeler sunmaktadır.

"TradeMap" web tabanlı bir etkileşimli ortamda çalışır ve 220'den fazla ülke ve bölgede ve 2'li, 4'lü ve 6'lı GTİP (Armonize Sistem) kodu ile tanımlanan yaklaşık 5.300 ürünün ticari akışlarını (değerler, miktarlar, eğilimler, pazar payı ve hem birim hem de grafik formatında) kapsar. Ticari veriler ayrıca, 150'den fazla ülke için tarife seviyesinde ve 100'den fazla ülke için de aylık veya üç aylık olarak mevcuttur.

Yıllık veriler, Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü tarafından tutulan dünyanın en büyük ticari veri tabanı olan COMTRADE'e dayanmaktadır ve aylık veya üç aylık veriler ITC tarafından ulusal gümrük ofislerinden veya bölgesel kuruluşlardan toplanmaktadır. Piyasaya erişim verileri doğrudan Piyasaya Erişim Haritası (Market Access Map) uygulamasından alınır (International Trade Centre, 2019).

Tablo 18'de yıllara göre UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlerle göre Çekya ve Polonya'ya ait RCA değerleri görülmektedir. İki ülkenin UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlerle göre RCA değerleri incelendiğinde sermaye mallarında iki ülkenin de RCA değerinin artış eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Çekya'nın RCA değeri 2017 yılında 1,26 iken Polonya'nın ise 0,88 olarak gerçekleşmiştir. Sermaye mallarında Çekya'nın rekabet üstünlüğüne sahip olduğu görülmektedir. "Hammaddeler" grubunda Slovakya, Macaristan ve Beyaz Rusya'ya karşı rekabet üstünlüğüne sahip iken "Ara mallar" grubunda Slovakya, Macaristan ve Litvanya'ya karşı RCA değeri daha yüksektir. Türkiye'nin "Sermaye malları" grubunda dört ülke içinde ekonomileri daha büyük olan Macaristan ve Slovakya'ya karşı rekabet üstünlüğü yok iken daha küçük ekonomilere sahip olan Beyaz Rusya ve Litvanya'ya karşı ise RCA değeri daha yüksektir. "Tüketici malları" grubunda ise Türkiye'nin RCA değeri Beyaz Rusya, Slovakya ve Macaristan'dan yüksek iken Litvanya'dan ise daha düşüktür.

5 sektörde 4 ülkenin hepsinde daha yüksek RCA değerine sahip olduğu görülmektedir. Bu sektörler; "Deri ve Deri Mamulleri", "Madenler", "Mineraller", "Taş ve Cam" ile "Tekstil ve Giyim" sektörleridir. Bu ülkelere ihracat yapmayı düşünen ihracatçılarımızın bu durumu göz önünde bulundurmasında fayda vardır.

Tablo 18. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) ve Sektörlere Göre Çekya ve Polonya'nın RCA Değerlerinin Yıllara Göre Seyri

Ürün Sınıflaması	Ürün Açıklaması	1994		2000		2010		2017	
		Çekya	Polonya	Çekya	Polonya	Çekya	Polonya	Çekya	Polonya
Geniş ekonomik grupların sınıflamasına göre/ İşleme aşamaları (UNCTAD)	Sermaye (Yatırım) Malları	0,63	0,37	0,95	0,65	1,31	0,87	1,26	0,88
	Tüketici Malları	1,12	1,29	1,3	1,47	1,18	1,43	1,21	1,36
	Ara Mallar	1,55	1,46	1,14	1,24	0,77	0,93	0,66	0,87
	Hammaddeler	0,76	1,25	0,35	0,7	0,29	0,44	0,25	0,53
Sektörlere göre (Harmonize System/ Armonize Sistem/ HS)	Hayvansal Ürünler	0,69	1,62	0,44	1,28	0,53	2,15	0,48	2,29
	Kimyasallar	0,93	0,73	0,66	0,69	0,45	0,71	0,44	0,73
	Gıda Ürünleri	0,63	0,84	0,62	1,28	0,78	1,9	0,79	2,18
	Ayakkabı	1,58	1,05	0,84	0,81	0,37	0,36	0,49	0,59
	Yakıtlar	0,68	1,24	0,23	0,52	0,22	0,25	0,18	0,22
	Deri ve Deri Mamulleri	0,88	0,79	0,46	0,79	0,32	0,66	0,46	0,86
	Makine ve Elektrikli Makine	0,61	0,38	0,93	0,68	1,37	1	1,23	0,89
	Madenler	2,65	2,53	1,88	2,08	1,35	1,44	1,32	1,48
	Mineraller	1,52	2,74	0,59	0,79	0,12	0,14	0,16	0,13
	Çeşitli Ürünler	0,84	0,89	0,67	0,98	1,11	1,22	1,14	1,36
	Plastik veya Kauçuk	1,24	0,56	1,43	1,12	1,29	1,44	1,28	1,5
	Taş ve Cam	1,8	0,93	1,54	0,98	0,62	0,73	0,49	0,58
	Tekstil ve Giyim	1,32	2,12	1,04	1,58	0,53	0,59	0,55	0,65
	Taşımacılık	0,67	0,62	1,7	1,12	2,15	1,45	2,27	1,29
Sebze	0,56	0,87	0,61	0,91	0,38	0,84	0,36	0,76	
Ahşap	1,56	1,5	1,55	2,01	1,43	2,07	1,38	2,23	

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

Tablo 19'da yıllara göre UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlere göre Çekya ve Polonya'ya ait RCA değerlerinin Türkiye değerleri ile karşılaştırması görülmektedir. Türkiye'nin Çekya ve Polonya'nın yakın bölgesinde yer alan Macaristan ve Slovakya, Beyaz Rusya ve Litvanya'ya ait RCA değerleri karşılaştırıldığında 5 sektörde 4 ülkenin hepsinde daha yüksek RCA değerine sahip olduğu görülmektedir. Bu sektörler; "Deri ve Deri Mamulleri", "Madenler", "Mineraller", "Taş ve Cam" ile "Tekstil ve Giyim" sektörleridir. UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlere göre RCA değeri karşılaştırıldığında ise "Hammaddeler" grubunda Slovakya, Macaristan ve Beyaz Rusya'ya karşı rekabet üstünlüğüne sahip iken "Ara mallar" grubunda Slovakya, Macaristan ve Litvanya'ya karşı RCA değeri daha yüksektir. Türkiye'nin "Sermaye malları" grubunda dört ülke içinde ekonomileri daha büyük olan Macaristan ve Slovakya'ya karşı rekabet üstünlüğü yok iken daha küçük ekonomilere sahip olan Beyaz Rusya ve Litvanya'ya karşı ise RCA değeri daha yüksektir. "Tüketici malları" grubunda ise Türkiye'nin RCA değeri Beyaz Rusya, Slovakya ve Macaristan'dan yüksek iken Litvanya'dan ise daha düşüktür. Bu ülkelere ihracat yapmayı düşünen ihracatçılarımızın bu durumu göz önünde bulundurmasında fayda vardır.

Tablo 19. UNCTAD Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (İşleme Aşamalarına) ve Sektörlere Göre Çekya ve Polonya'nın RCA Değerleri İle Türkiye RCA Değerlerinin Karşılaştırılması (2017)

Ürün Sınıflaması	Ürün Açıklaması	Çekya	Polonya	Türkiye	Türkiye'nin Çekya ve Polonya'ya Karşı Rekabet Üstünlüğü
Geniş ekonomik grupların sınıflamasına göre/ İşleme aşamaları (UNCTAD)	Sermaye (Yatırım) Malları	1,26	0,88	0,67	YOK
	Tüketici Malları	1,21	1,36	1,51	VAR
	Ara Mallar	0,66	0,87	1,03	VAR
	Hammaddeler	0,25	0,53	0,68	VAR
Sektörlere göre (Harmonize Sistem)	Hayvansal Ürünler	0,48	2,29	0,42	YOK
	Kimyasallar	0,44	0,73	0,4	YOK
	Gıda Ürünleri	0,79	2,18	1,03	Çekya'ya VAR, Polonya'ya YOK
	Ayakkabı	0,49	0,59	0,54	Çekya'ya VAR, Polonya'ya YOK
	Yakıtlar	0,18	0,22	0,14	YOK
	Deri ve Deri Mamulleri	0,46	0,86	0,94	VAR
	Makine ve Elektrikli Makine	1,23	0,89	0,59	YOK
	Madenler	1,32	1,48	1,8	VAR
	Mineraller	0,16	0,13	1,91	VAR
	Çeşitli Ürünler	1,14	1,36	0,42	YOK
	Plastik veya Kauçuk	1,28	1,5	1,18	YOK
	Taş ve Cam	0,49	0,58	0,78	VAR
	Tekstil ve Giyim	0,55	0,65	5,19	VAR
	Taşımacılık	2,27	1,29	1,9	Çekya'ya YOK, Polonya'ya VAR
	Sebze	0,36	0,76	1,4	VAR
	Ahşap	1,38	2,23	0,6	YOK

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

Tablo 20'de Trade Map" 2017 ve 2018 yılları verilerine göre RCA değeri yüksek belli başlı ürünlerde Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat değerleri ve payları görülmektedir. Çekya'nın 2017 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta en yüksek paya %39,54 ile 080222 "Fındık (kabuksuz)" GTİP koldu ürün sahip olurken onu %28,52'lik pay ile 870210 "Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi" GTİP kodlu ürün ile %20,69'luk pay ile 611595 "Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)" GTİP kodlu ürün takip etmektedir.

Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)" ile 721391 "Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)" GTİP kodlu ürünlerle RCA değeri 0,99 olan 390761 "Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g" GTİP kodlu üründe 2017 yılında Çekya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı görülmektedir.

Çekya'nın 2018 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta en yüksek paya sahip ilk üç ürün '080222 "Fındık (kabuksuz)", 870210 "Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi", 852872 "Televizyon; diğerleri, renkli olanlar" GTİP kodlu ürünler olmuştur.

Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan 720851 "Demir veya alaşımsız çelikten yassı diğer mamüller (sıcak hadde, genişlik >= 600mm, kalınlık > 10mm, kaplanmamış)" ile 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)" GTİP kodlu ürünlerle RCA değeri 0,99 olan 390761 "Poli(etilen

tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g” GTİP kolu üründe 2018 yılında Çekya’nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı görülmektedir.

Çekya’nın 2018 yılında Türkiye’den aldığı ürünlerin Çekya’nın ithalatından aldığı payda en yüksek düşüş sırası ile '611595 “Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)”, 610990 “Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)” ile 620342 “Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan” GTİP kodlu ürünlerde gerçekleşmiştir. Bu ürünlerin ihracatını gerçekleştiren firmamızın bu ülkedeki pazar kaybının nedenlerini incelemelerinde fayda görülmektedir.

Tablo 20. RCA Değeri Yüksek Belli Başlı Ürünlerde Çekya’nın Türkiye’den Yaptığı İthalat (1.000 \$) ve Payı (%)

Ürünün Dünyadaki En Çok İthalatı Yapılan Ürün Sırası	GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Türkiye'nin RCA Değeri	Çekya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Türkiye'nin RCA Değerinin Sıralaması	Çekya'nın Türkiye'den İthalatı (2017, 1.000 \$)	Çekya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)	Çekya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2018, %)
1459	'080222	Fındık (kabuksuz)	67,99	17.912	8	7.083	39,54%	32,60%
263	'721420	Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)	28,27	89.620	24	-	0,00%	0,0%
650	'611595	Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)	13,27	55.777	92	11.541	20,69%	4,90%
364	'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg	12,95	109.648	95	13.376	12,20%	8,30%
192	'870210	Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi	12,74	100.963	98	28.798	28,52%	26,20%
41	'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)	9,22	492.137	165	33.789	6,87%	0,05%
381	'721391	Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)	8,36	145.361	197	-	0,00%	0,04%
204	'610990	Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)	8,31	120.982	198	20.526	16,97%	5,50%
789	'190532	Waffle ve gofretler	7,78	76.962	216	229	0,30%	0,02%
439	'730630	Demir veya alaşımsız çelikten kesiti daire şeklinde olan diğer borular	7,51	185.034	226	5.791	3,13%	3,64%
98	'610910	Tişört, fanila, atlet, kaşkorse vb. giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)	6,53	274.605	278	33.638	12,25%	8,10%

Ürünün Dünyadaki En Çok İthalatı Yapılan Ürün Sırası	GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Türkiye'nin RCA Değeri	Çekya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Türkiye'nin RCA Değerinin Sıralaması	Çekya'nın Türkiye'den İthalatı (2017, 1.000 \$)	Çekya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)	Çekya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2018, %)
104	'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan	4,21	272.385	459	34.258	12,58%	3,20%
313	'070200	Domates (taze/soğutulmuş)	3,59	122.517	544	8.283	6,76%	0,60%
112	'611030	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; sentetik veya suni liflerden (örme veya kroşe)	3,33	156.699	592	11.851	7,56%	2,20%
52	'852872	Televizyon; diğerleri, renkli olanlar	3,23	268.714	607	21.610	8,04%	10,90%
407	'481910	Oluklu kağıt/kartondan kutu ve mahfazalar	2,97	169.199	650	615	0,36%	0,38%
1127	'870821	Kara taşıtları için emniyet kemerleri	2,83	109.948	683	13	0,01%	0,04%
318	'080610	Üzüm (taze)	2,62	80.830	731	410	0,51%	0,10%
559	'070960	Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)	2,12	75.089	886	998	1,33%	1,80%
14	'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)	1,26	1.562.535	1285	40.941	2,62%	0,004%
602	'392630	Plastik mobilya, karoseri/benzerleri için bağlantı elemanları	1,02	300.455	1456	3.808	1,27%	1,60%
300	'720851	Demir veya alaşımsız çelikten yassı diğer mamüller (sıcak hadde, genişlik >= 600mm, kalınlık > 10mm, kaplanmamış)	1,01	192.963	1459	12	0,01%	0,00%
470	'870891	Kara taşıtları için radyatörler vb. aksam ve parçaları	1,00	201.007	1473	1.782	0,89%	0,30%
420	'390761	Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g	0,99	122.775	1478	-	0,00%	0,00%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 21'de Trade Map" 2017 yılı verilerine göre RCA değeri yüksek belli başlı ürünlerde Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat değerleri ve payları görülmektedir. Polonya'nın 2017 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta en yüksek paya %15,74 ile 845011 "Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg" GTİP kodu ürün sahip olurken onu %11,98'lik pay ile 080550 "Limon ve tatlı limon

(taze/kurutulmuş)" GTİP kodlu ürün ile %11,68'lik pay ile 870322 "Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm³<silindir=<1500 cm³)" GTİP kodlu ürün takip etmektedir.

Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan 271119 "Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)" GTİP kodlu ürünle RCA değeri 0,94 olan 880240 "Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)" GTİP kodlu üründe 2017 yılında Polonya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı görülmektedir.

Ayrıca Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan ancak 2017 yılında Polonya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı ürünler ise 050400 "Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.), 392690 "Plastikten diğer eşya", 870829 "Kara taşıtlarının diğer aksam-parçaları", 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)", 721049 "Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişlik=>600mm, oluklu hariç, başka usulle çinko ile kaplanmış)" ile 070960 "Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)" GTİP kodlu ürünlerdir.

Tablo 21. RCA Değeri Yüksek Belli Başlı Ürünlerde Polonya'nın Türkiye'den Yaptığı İthalat (1.000 \$) ve Payı (%)

Ürünün Dünyadaki En Çok İthalatı Yapılan Ürün Sırası	GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Türkiye'nin RCA Değeri	Polonya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Türkiye'nin RCA Değerinin Sıralaması	Polonya'nın Türkiye'den İthalatı (2017, 1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)
263	'721420	Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)	28,27	148.725	24	488	0,33%
364	'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg	12,95	213.435	95	33.600	15,74%
1334	'080521	Mandarinler (Tanjerin ve Satsumalar dahil); taze veya kurutulmuş	11,40	71.370	120	1.807	2,53%
817	'080550	Limon ve tatlı limon (taze/kurutulmuş)	9,58	126.183	157	15.113	11,98%
41	'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)	9,22	950.486	165	28.048	2,95%
98	'610910	Tişört, fanila, atlet, kaşkorse vb. giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)	6,53	445.098	278	29.663	6,66%
84	'870321	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (silindir hacmi <= 1000cm ³)	5,59	515.499	339	50.545	9,81%
115	'611020	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; pamuktan (örme veya kroşe)	5,35	302.251	354	20.622	6,82%
104	'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan	4,21	518.163	459	46.581	8,99%
405	'271119	Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)	4,08	493.272	475	-	0,00%
72	'840999	Dizel motorlar için aksam; parçalar	3,60	970.863	541	37.565	3,87%

Ürünün Dünyadaki En Çok İthalatı Yapılan Ürün Sırası	GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Türkiye'nin RCA Değeri	Polonya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Türkiye'nin RCA Değerinin Sıralaması	Polonya'nın Türkiye'den İthalatı (2017, 1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)
21	'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm ³ <silindir=<1500 cm ³)	3,50	2.138.241	561	249.792	11,68%
100	'721049	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişlik=>600mm, oluklu hariç, başka usulle çinko ile kaplanmış)	2,36	818.544	791	1.864	0,23%
559	'070960	Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)	2,12	112.190	886	89	0,08%
53	'732690	Demir/çelikten diğer eşya	1,99	1.036.724	943	20.951	2,02%
24	'870899	Kara taşıtları için diğer aksam, parçaları	1,67	1.225.365	1065	22.230	1,81%
86	'870120	Çekiciler; yarı römorklar için	1,65	1.469.128	1076	61.438	4,18%
28	'870829	Kara taşıtlarının diğer aksam-parçaları	1,34	1.456.629	1232	10.679	0,73%
14	'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)	1,26	2.579.966	1285	46.299	1,79%
76	'870830	Kara taşıtları için fren ve servo-frenler vb. aksam, parçaları	1,15	932.352	1350	26.813	2,88%
768	'050400	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.)	1,02	164.087	1454	1.507	0,92%
17	'880240	Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)	0,94	1.079.797	1529	-	0,00%
5	'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)	0,79	2.736.771	1663	196.870	7,19%
32	'841191	Turbojetler/turbopropellerin aksam-parçaları	0,73	803.908	1721	2	0,00%
37	'392690	Plastikten diğer eşya	0,63	1.208.755	1848	10.973	0,91%
136	'040690	Diğer peynirler	0,32	224.606	2380	-	0,00%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 22'de TİM Ekonomik Araştırmalar Şubesi tarafından hazırlanan daha önceki raporlarda RCA analizi sonucu öne çıkmış 285 ürün içinde olup Çekya ve Polonya'nın dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler içinde yer aldıkları ürünlerde Türkiye'den yaptıkları ithalatın payları görülmektedir. Çekya Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu 285 ürünün 123'ünde Polonya ise 186'sında dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler sıralamasına girmiştir. Çekya 81 ürünü ithal ederken Polonya bu ürünlerin ithalatında dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler sıralamasına girememiştir. Polonya ise 18 ürünü ithal ederken Çekya bu ürünlerin ithalatında dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler sıralamasına girememiştir. İki ülke 105 ürünün ithalatında aynı anda sıralamada yer almıştır. İki ülke 36 üründe Türkiye ile ithalatında ayrı ayrı pay kategorilerinde yer alırken 69 üründe ise aynı pay kategorisinde yer almışlardır.

Türkiye'nin bu ülkelerin ithalatındaki payına bakıldığında ise 23 üründe Türkiye'den hiç alım yapmadıkları görülürken yaptıkları ithalatın %0-%1 aralığında olduğu ürün sayısı 102, %1-%5 aralığında olan ürün sayısı 70, %5-%10 aralığında olan ürün sayısı 22, %10-%25 aralığında olan ürün sayısı yine 22 ve %25 ve üzeri paya sahip olan ürün sayısı ise 1 olarak tespit edilmiştir. 870210 "Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi" GTİP kodlu ürünün ithalatında Türkiye Çekya'nın ithalatında %28,5 pay alırken Polonya'dan ise %50 pay almıştır.

İki ülke 204 farklı üründe toplamda 309 kez sıralamaya girerken toplam 23 farklı üründe 31 kez Türkiye'den hiç ithalat yapmamışlardır.

Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürünlerde Çekya'nın 2017 yılında dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta Türkiye'nin hiç payının olmadığı 8 ürün mevcut iken Polonya'nın 2017 yılında dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta Türkiye'nin hiç payının olmadığı 7 ürün olduğu görülmektedir. Hem Çekya hem de Polonya'nın 2017 yılında dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta Türkiye'nin hiç payının olmadığı 8 ortak ürünün olduğu da tespit edilmiştir. Böylece iki ülke 23 farklı üründe 31 kez Türkiye'den hiç ithalat yapmamıştır. Bu ürünler 151219, 151790, 240319, 271119, 281122, 390311, 480519, 700529, 720851, 720852, 720916, 721391, 721499, 721633, 870590, 441011, 720917, 740811, 721049, 721420, 721070, 240220, 252329 GTİP kodlu ürünlerdir.

Tablo 22. RCA Analizi Sonucu Öne Çıkmış 285 Ürün İçinde Olup Çekya ve Polonya'nın Dünyadan %75 İthalatını Gerçekleştiren Ülkeler İçinde Yer Aldıkları Ürünlerde Türkiye'den Yaptıkları İthalat

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	P/Ç					
'151790	Margarin; diğer	P					
'240319	İçilen sigara, pipo ve diğer tütünler (Nargile tütünleri hariç)	P					
'271119	Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)	P					
'281122	Silisyumdioksit (diğer anorganik oksijenli bileşikler)	P	Ç				
'390311	Polistiren; genişleyen (ilk şekilde)	P/Ç					
'480519	Diğer sıvanmamış kağıt/kartonlar (rulo veya tabaka)	P/Ç					
'700529	Perdahlanmış, levha, yaprak halinde, takviyesiz diğer camlar	P/Ç					

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'720851	Demir veya alaşımsız çelikten yassı diğer mamüller (sıcak hadde, genişlik >= 600mm, kalınlık > 10mm, kaplanmamış)	P	Ç				
'720852	Demir veya alaşımsız çelikten yassı diğer mamüller (sıcak hadde, genişlik >= 600mm, 4.75mm=<kalınlık<10mm, kaplanmamış)	P	Ç				
'720916	Demir veya alaşımsız çelikten yassı mamüller (rulo, soğuk hadde, genişlik=>600mm, 1mm <kalınlık <3mm)	P/Ç					
'721391	Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)	P/Ç					
'721499	Diğer demir/çelik çubuklar (diğer)	P/Ç					
'721633	H şeklinde profil (demir-çelik, yükseklik=>80mm, sıcak işlenmiş)	P/Ç					
'870590	Özel amaçlı diğer motorlu taşıtlar	P					
'180631	Diğer gıda müstahzarları; ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş)		P/Ç				
'190219	Makarna; yumurtasız (pişirilmemiş)		P				
'441011	Ağaçtan yonga ve levha	Ç	P				
'320910	Esası akrilik/vinil polimer olan; sulu ortanda eriyen/dağılan boya ve vernik		P/Ç				
'180632	Kakao müstahzarları (kalıp/dilim/çubuk)-dondurulmamış		P/Ç				
'330720	Vücut deodorantları ve ter kokusunu önleyici deodorantlar		P/Ç				
'441114	Lif levha, orta yoğunlukta (kalınlık: > 9 mm.)		P				
'847720	Kauçuk/plastik için ekstrüzyon makineleri		P				
'200290	Domates; diğer şekilde (sirke, asetik asitten başka şekilde konserve edilmiş)		P				
'720917	Demir veya alaşımsız çelikten yassı mamüller (rulo, soğuk hadde, genişlik=>600mm, 0.5mm <=kalınlık <=1mm)	Ç	P				
'730830	Demir/çelikten kapı, pencere vb. çerçeveleri ile pervazları ve kapı eşikleri		P/Ç				
'481159	Kağıt/kartonlar, plastik sıvalı, emdirilmiş/kaplı; beyazlatılmış; diğerleri		P				
'853620	Otomatik devre kesiciler		P	Ç			
'350610	Tutkal ve yapıştırıcı; perakende ağırlık <1kg.		P/Ç				
'842810	Asansörler, skipli yük kaldırıcıları		P				
'330510	Şampuanlar		P/Ç				
'740811	Rafine edilmiş bakırdan tel; enine kesit >6 mm	Ç	P				

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'870790	Diğer kara taşıtlarının karoserileri (şoför mahalli dahil)		P				
'070960	Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)		P				
'940690	Prefabrik yapılar (ahşap olanlar hariç)		P/Ç				
'722830	Alaşımlı çeliklerden diğer sıcak haddeli (çekilmiş çubuklar)		P				
'180690	Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları		P/Ç				
'480300	Tuvalet-temizlik kağıtları		P				
'730840	Demir/çelik iskeleler, payandalar-tertibat		P/Ç				
'870193	Traktörler (8709 pozisyonuna giren traktörler hariç); 37 kW < motor gücü <= 75 kW		P				
'830241	Binalar için diğer donanım, tertibat vb. eşya		P/Ç				
'400510	Karbon karası veya silika ile karıştırılmış kauçuk		P/Ç				
'732399	Demir/çelikten ev işlerinde kullanılan diğer eşya		P/Ç				
'340220	Yüze aktif diğer organik müstahzarlar (perakende)		P/Ç				
'481190	Diğer kağıt/karton, selüloz vatka, elyaf tabakalar		P				
'482110	Kağıt/kartondan baskılı etiketler		P/Ç				
'721049	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişlik=>600mm, oluklu hariç, başka usulle çinko ile kaplanmış)	Ç	P				
'850710	Kurşun asitli akümülatörler-pistonlu motorlar için		P/Ç				
'481920	Oluksuz kağıt/kartondan katlanabilir kutu-mahfazalar		P/Ç				
'760720	Aluminyumdan ince yaprak-şeritler; mesnetli, kalınlık<0, 2 mm		P/Ç				
'761290	Aluminyumdan diğer şekillerde kaplar-hacmi<300lt		P/Ç				
'620213	Kadın/kız çocuk için palto, kaban vb. giysi; sentetik/suni lif.		P				
'830140	Adi metallerden diğer kilitler		P/Ç				
'721420	Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)	Ç	P				
'320649	Diğer boyayıcı maddeler		P/Ç				
'730900	Demir/çelik depolar, sarnıçlar, küvler (hacim>300lt)		P				
'853649	Diğer röleler		P	Ç			
'848110	Basınç düşürücü valfler		P/Ç				

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'392329	Diğer plastiklerden çanta, torba, külah vb		P				
'390950	Poliüretanlar (ilk şekilde)		P/Ç				
'392310	Plastikten kutular, kasalar, sandıklar vb. eşya		P		Ç		
'842240	Diğer paketleme/ambalajlama makineleri		P				
'392330	Plastikten damacana, şişe, matara vb eşya		P/Ç				
'392350	Plastiklerden tıplar, kapaklar ve diğer kapama malzemeleri		P/Ç				
'250100	Tuz, saf sodyum klorür ve deniz suyu		P/Ç				
'481910	Oluklu kağıt/kartondan kutu ve mahfazalar		P/Ç				
'731210	Demir/çelik tellerden örme halat-kablolar		P/Ç				
'730890	Demir/çelikten diğer inşaat-aksamı		P/Ç				
'721070	Demir/alaşimsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişlik=>600mm, boyanmış, verniklenmiş/plastik maddelerle kaplanmış)	Ç	P				
'380991	Mensucat sanayinde kullanılan boya sabitleştiriciler vb		P/Ç				
'842959	Diğer küreyici, yükleyici, ekskavatörler		P				
'870829	Kara taşıtlarının diğer aksam-parçaları		P/Ç				
'871639	Yük taşımaya mahsus römork ve yarı römorklar		P/Ç				
'842121	Suyun filtre edilmesi/arıtılmasına mahsus cihazlar		P				
'853810	Kumanda panolarına tablo, konsol, kabin vb. diğer mesnetler		P/Ç				
'210690	Diğer gıda müstahzarları		P			Ç	
'190532	Waffle ve gofretler		P/Ç				
'961900	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya		P/Ç				
'570330	Suni/sentetik tuftu halı (yer kaplamaları)		P				
'847780	Kauçuk/plastik eşya imali için diğer makine-cihazlar		P				
'731829	Demir/çelikten vida benzeri diğer eşya; dış açılmamış		P/Ç				
'843149	Ağır iş makinelerinin aksam-parçaları		P				
'050400	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.)		P				
'321410	Macunlar, reçineli çimento vb.ile boyacılıkta kullanılan dolgu ve sıvama maddeleri		P/Ç				

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'940290	Tıp, cerrahi, dişçilikte kullanılan mobilya, masa, karyola vb. aksam/parçalar		P				
'392590	Plastikten diğer inşaat eşyası		P/Ç				
'392630	Plastik mobilya, karoseri/benzerleri için bağlantı elemanları			P/Ç			
'940180	Oturmaya mahsus diğer mobilyalar			P			
'481820	Kağıt mendil, kurutma, silme havluları		Ç	P			
'320890	Esası diğer sentetik/tabii polimer olan; susuz ortamda eriyen/dağılan boya, vernik		Ç	P			
'732393	Paslanmaz çelikten, ev işlerinde kullanılan eşya			P			
'080510	Portakal (taze/kurutulmuş)			P			
'841381	Diğer pompalar			P			
'940390	Diğer mobilyalara ait aksam, parçalar			P			
'391739	Diğer tüp, boru ve hortumlar-plastikten		Ç	P			
'848310	Transmisyon milleri, kranklar			P			
'830242	Mobilyalar için adi metallerden diğer donanım, tertibat vb. eşya		Ç	P			
'903210	Termostatlar		Ç	P			
'691200	Seramikten sofrta, mutfak, diğer ev ve tuvalet eşyası (porselen ve çini hariç)			P			
'390690	Diğer akrilik polimerler (ilk şekilde)			P			
'731815	Demir/çelikten diğer vida-cıvatalar-somun, rondela olabilir			P/Ç			
'761510	Aluminyumdan sofrta, mutfak ve diğer ev işlerinde kullanılan eşya ve bunların aksamı			P			
'842131	İçten yanmalı motorlar için hava filtreleri			P/Ç			
'170490	Kakao içermeyen diğer şeker mamulleri			P/Ç			
'854449	Diğer elektrik iletkenleri (gerilimi=<80 V. için)		Ç	P			
'854460	Diğer elektrik iletkenleri (1000 voltun üstünde devreler için)			P			
'690721	Seramikten döşeme veya kaplama karoları, kaldırım taşları (6907.30 ve 6907.40 HARIÇ); suyu absorbe etme katsayısı <=%0,5			P/Ç			
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm3<silindir hacmi=<2500cm3)			P			
'761090	Aluminyumdan diğer inşaat ve aksamı-köprü, kule, pylon, çatı, saç, boru vb.			P/Ç			
'741220	Bakır alaşımlarından ince, kalın boru bağlantı parçaları (rakor, dirsek vb)			P/Ç			

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'841899	Soğutucu/dondurucu-ısı pompalarına ait aksam-parçalar			P			
'732690	Demir/çelikten diğer eşya			P/Ç			
'830210	Menteşeler			P/Ç			
'391740	Plastikten tüp, boru ve hortum bağlantı elemanları		Ç	P			
'842123	İçten yanmalı motorlar için yağ-yakıt filtreleri			P/Ç			
'871690	Römork, yarı römork vb. taşıtların aksam-parçaları			P			
'392010	Etilen polimerlerden-levha, pelikül, lamla-takviyesiz			P/Ç			
'190531	Tatlı bisküviler		Ç	P			
'610342	Erkek/erkek çocuk için pant.,askılı tulum,kısa pant.ve şort pamuktan (örme veya kroşe)			P			
'760421	Aluminyum alaşımlarından içi boş profiller			P/Ç			
'611120	Bebekler için giyim eşyası ve aksesuarı; pamuktan (örme veya kroşe)			P			
'854411	Bakırdan bobin telleri			P/Ç			
'760429	Aluminyum alaşımlarından diğer çubuk ve profiller			P	Ç		
'401110	Otomobil dış lastiği; yeni			P/Ç			
'721934	Paslanmaz çelik yassı mamul (0,5mm= $\leq$ kalın $\leq$ 1mm soğuk haddeli)			P/Ç			
'340130	Cilt yıkamak için sıvı/krem; yüzey aktif organik ürünler (perakende)			P			
'401120	Otobüs-kamyon dış lastiği; yeni			P			
'870830	Kara taşıtları için fren ve servo-frenler vb. aksam, parçaları		Ç	P			
'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi $\leq$ 5ton)			P			
'845611	Maddelerin aşındırılarak işlenmesine mahsus lazer ile çalışan makineler			P			
'720838	Sıcak mamul demir, çelik (rulo kalınlık 3-4, 75mm. diğer)			P			
'540233	Poliesterden tekstürize iplik (dikiş hariç)			P			
'610462	Kadın/kız çocuk için pantolon, askılı tulum, kısa pantolon ve şort; pamuktan (örme veya kroşe)			P			
'390769	Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi $\leq$ 78 ml/g			P/Ç			
'851680	Elektrikli ısıtıcı rezistanslar		Ç	P			
'720839	Sıcak mamul demir, çelik rulo (kalınlık $\leq$ 3mm. diğer)			P			

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'550320	Sentetik devamsız lifler; poliesterlerden			P			
'730661	Demir/çelikten kaynaklı borular; kesiti kare veya dikdörtgen şeklinde		Ç	P			
'392190	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül, varak ve lamlar			P/Ç			
'392020	Propilen polimerlerinden-levha, pelikül, lamlar-takviyesiz			P/Ç			
'840999	Dizel motorlar için aksam; parçalar			P			
'720837	Sıcak mamul demir, çelik rulo (4, 75mm.=<kalınlık<10mm.diğer)			P			
'870120	Çekiciler; yarı römorklar için		Ç	P			
'732020	Demir/çelikten helezoni yaylar		Ç	P			
'691110	Porselen ve çiniden sofraya ve mutfak eşyası			Ç	P		
'731100	Demir/çelikten sıkıştırılmış/sıvılaştırılmış gaz için kaplar			Ç	P		
'761699	Aluminyumdan diğer eşya		Ç		P		
'852872	Televizyon; diğerleri, renkli olanlar				P		
'392321	Etilen polimerlerinden torbalar ve çantalar (küllahlar dahil)				P		
'401699	Vulkanize kauçuktan diğer eşya			Ç	P		
'740819	Rafine edilmiş bakırdan diğer teller				P		
'080610	Üzüm (taze)				P		
'610910	Tişört, fanila, atlet, kaşkorse vb. giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)				P		
'870880	Kara taşıtları için suspansiyon sistemleri vb. aksam ve parçaları			Ç	P		
'392490	Plastikten diğer ev eşyası, tuvalet eşyası				P		
'870893	Kara taşıtları için debriyajlar vb. aksam, parçaları		Ç		P		
'620443	Kadın/kız çocuk için elbise; sentetik lif.				P		
'730630	Demir veya alaşımsız çelikten kesiti daire şeklinde olan diğer borular			Ç	P		
'841850	Vitrin, tezgah vb. tipi soğutucu-dondurucular				P/Ç		
'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan				P		
'540761	Diğer dokunmuş men (tekstürize edilmemiş poliester=>%85)				P		
'070200	Domates (taze/soğutulmuş)				P		

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'870321	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (silindir hacmi <= 1000cm3)				P		
'620469	Kadın/kız çocuk için pantolon, şort vs. dokunabilir diğer maddeden				P		
'841821	Ev tipi buzdolabı-kompresörlü					P	
'540752	Diğer dokunmuş men; boyanmış, tekstürize poliestere=>%85					P	
'560312	Dokunmamış mensucat [dokunabilir sentetik/suni lifden (m2 ağırlık; 25..70gr.)]					P/Ç	
'851190	İçten yanmalı motorların elektrikli hareket tertibat aksamı		Ç			P	
'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm3<silindir=<1500 cm3)					P	
'848350	Volanlar, kasnaklar (kasnak blokları dahil)					P	
'080550	Limon ve tatlı limon (taze/kurutulmuş)					P	
'620630	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs, pamuktan					P	
'732111	Demir/çelikten yemek pişirme cihazları (gaz yakıtlı/hem gaz hem diğer yakıtlı)					P	
'620640	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs, sentetik/suni lif.					P	
'620462	Kadın/kız çocuk için pantolon, şort vs. pamuktan					P	
'851660	Diğer elektrikli fırınlar, ocaklar, ızgaralar vb.					P	
'841810	Birden fazla dış kapılı kombine soğutucu-dondurucular					P	
'611595	Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)					P	
'610990	Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)					P	
'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg					P/Ç	
'340111	Tuvalet için (tıbbi ürünler dahil)					P/Ç	
'842211	Evlerde kullanılan bulaşık yıkama makineleri					P	
'760611	Alaşımsız alüminyum plaka, levha;dikdörtgen, kalınlık>0, 2mm					P	
'840310	Merkezi ısıtma kazanları					P	
'760711	Alüminyumdan yaprak ve şeritler-mesnetsiz kalınlık<0, 2mm. haddelenmiş			Ç		P	
'870210	Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi						P/Ç
'240220	Tütün içeren sigaralar	Ç					
'252329	Çimento; portland; diğer	Ç					

GTİP	Ürün Açıklama	0%	%0-1	%1-5	%5-10	%10-25	%25+
'481810	Tuvalet kağıdı		Ç				
'851150	İçten yanmalı motorlarda kullanılan diğer jeneratörler		Ç				
'120600	Ayçiçeği tohumu		Ç				
'441820	Kapı-kasaları, eşikleri, pervazları ağaçtan		Ç				
'841391	Pompaların aksam-parçaları		Ç				
'850152	Çok fazlı alternatif akım (AC) motorları; 750w<güç<75kw		Ç				
'854420	Koaksiyal kablolar ve diğer koaksiyal elektrik iletkenler		Ç				
'851220	Diğer aydınlatma/gözle görülebilen işaret cihazları		Ç				
'940370	Plastik maddelerden diğer mobilyalar		Ç				
'700721	Araçlar için, yapıştırılmış cam yapraklardan emniyet camları		Ç				
'390799	Diğer poliesterler; doymuş, ilk şekilde		Ç				
'220210	Sular (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş) alkolsüz diğer içecekler (meyve suyu hariç)		Ç				
'741999	Bakırdan döküm, preslenmiş, dövülmüş diğer eşya			Ç			
'830230	Nakil vasıtaları için diğer donanım, tertibat vb. eşya			Ç			
'870899	Kara taşıtları için diğer aksam, parçaları			Ç			
'830249	Adi metallerden diğer donanım, tertibat vb. eşya			Ç			

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Ç	Çekya	P	Polonya	P/Ç	Polonya/Çekya
---	-------	---	---------	-----	---------------

4. Çekya ve Polonya'nın 2018 Yılı Verileri ile Güncel RCA Analizi

4.1. Çekya ile Türkiye arasındaki ticaretin 2018 "TradeMap" verileri ile RCA analizi

Çekya 2018 yılında 177 farklı ülkeden dünyadan 5.136 ürün ithal ederken Türkiye ise dünyanın 214 ülkesine 4.729 ürün ihraç etmiştir. Ayrıca Çekya'nın aynı yıl içerisinde Türkiye'den 1.657 ürün aldığı tespit edilmiştir. Çekya'nın dünyadan ithal ettiği 5.136 ürün içinde Türkiye'nin dünya geneline hiç satmadığı 475 ürün olduğu görülürken Türkiye'nin dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içinde ise 68 ürünü Çekya'nın dünyadan hiç ithal etmediği görülmektedir. Sonuç olarak Türkiye ile Çekya'nın ortak ticaretlerine konu olabilecek 4.661 ürünün mevcut olduğu tespit edilmiştir. Türk ihracatçıların Türkiye'den 1.657 ürün olan Çekya pazarına dünyaya sattığı ancak Çekya pazarına daha hiç satamadığı 3.004 olduğu görülmektedir.

Çekya'nın 2018 yılında dünyadan ithalatı 5.136 üründe 184,5 milyar olurken Türkiye'den ise 1.657 üründe 1,3 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat toplam ithalatı içinde %0,9 pay alırken bu ticaretin Türkiye'nin toplam ihracatındaki payı ise %0,8 olmuştur. Çekya, Türkiye ile aralarındaki ticaret konu olan bu 1.657 üründe dünyadan toplam 132,9 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %72,1 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise

Çekya ile aralarındaki ticaret konu olan bu 1.657 üründe dünyaya toplam 119,8 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %71,3 olarak gerçekleşmiştir. Açıkça görülmektedir ki iki ülke arasında ticaret konu olan 1.657 ürün iki ülkenin küresel ticaretinde de önemli rol oynamaktadır. Tespit edilen bu ürünlerde dünya genelinde 10,5 milyar dolarlık ihracat yapıldığı görülürken toplam küresel ticaret içindeki payı ise %54,3 olmuştur. Bu da göstermektedir ki iki ülke arasında ticarete konu olan 1.657 ürün küresel ticaretin yarısından fazlasını oluşturmaktadır (**Tablo 23**).

Tablo 23. Çekya'nın Türkiye'den İthal Ettiği 1.657 Ürünün Analizi

Çekya'nın dünyadan yaptığı toplam ithalat (5.136 ürün, 1.000 \$)	184.454.410
Çekya'nın Türkiye'den ithalatı (1.657 ürün, 1.000 \$)	1.260.484
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 üründe dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	132.907.516
Çekya'nın Türkiye'den ithalatını yaptığı 1.657 üründe dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı	0,9%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 üründe ülkenin dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı	72,1%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 üründe Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracat	119.793.345
Türkiye'nin dünyaya ihracatı (4.729 ürün, 1.000 \$)	167.923.862
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 üründe Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracatın toplam ihracatı içindeki payı	71,3%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 ürünün Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracattaki payı	0,8%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 üründe dünyada yapılan toplam ihracat (1.000 \$)	10.498.330.852
Dünya ihracatı (5.668 ürün, 1.000 \$)	19.346.601.621
Çekya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 1.657 üründe dünyada yapılan toplam ihracatın payı	54,3%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Türkiye dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içerisinde 1.506 üründe uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne (RCA değeri 1 ve üzerinde olan ürün sayısı) sahip iken Çekya ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 4.661 ürün içerisinde de 1.488 üründe rekabet üstünlüğüne sahiptir. Bu da ihracatçılarımızın Çekya pazarına satabileceği 1.488 ürünün mevcut olduğunu göstermektedir. Bu ürünler içerisinde 624 üründe Çekya pazarında hiç yer almadığımız görülürken 864 üründe ise bu pazara bir şekilde girdiğimiz hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir (**Tablo 24**). Bir başka ifade ile Çekya ile ticarete konu olan 1.657 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip 864 ürün bulunurken RCA değeri 1'in altında olan ürün sayısı ise 793 olmuştur. Çekya pazarında rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz ve satabileceğimiz ürün sayısı 1.488 iken bu ürünlerin 864'ünde bu pazarda yer alındığı görülmektedir.

Tabloda ayrıca 429 ürünün Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 245 ürünün Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 190 ürünün de Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. Çekya pazarında büyük paya sahip olduğumuz 190 ürün detaylı incelendiğinde 150 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 24 üründe %25-50 aralığında ve 16 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir. İhracatçılarımızın Çekya pazarında büyük ağırlığa sahip olduğu bu ürünlerde fazla ısrar

etmek yerine diğer ürünlere ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir. Ayrıca adı geçen 24 üründe Çekya'nın toplam ithalatının yaklaşık 170 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 58 milyon dolar, 16 üründe ise Çekya'nın toplam ithalatının yaklaşık 31 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 21,4 milyon dolar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 24. Çekya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.488 Ürünün Analizi

Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Çekya'nın dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Çekya'nın Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı
Çekya'nın Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay)	624	9.991.880	-	0,0%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	429	25.226.110	70.307	0,3%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	245	13.523.817	294.655	2,2%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	190	4.880.786	558.969	11,5%
Toplam	1.488	53.622.593	923.931	1,7%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Çekya'nın dünyadan ithalatını yaptığı 5.136 ürün içinde bazı ürünlerde ithalatının az olduğu aynı şekilde Türkiye'nin bazı ürünlerde de gerek bu ülkeye gerekse dünyanın diğer ülkelerine gerçekleştirdiği ihracat tutarının düşük olduğu görülmektedir. İki ülke ticaretine konu olan ürün sayısının fazla olması nedeni ile bu ülkeye yapılacak ihracatın artırılması için belirlenecek hedef ürün sayısında azaltmaya gidilmiştir.

İki ülke ticaretine konu olan 1.657 ürün içinde RCA değeri 1 ve üzerinde olan 1.488 ürün içinde hedef ürünler belirlenirken Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu ürünler ile Türkiye'nin dünya geneline yaptığı ihracatın 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu 1.097 ürün tespit edilmiştir. Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 1.097 ürün içerisinde Çekya'nın 730 üründe Türkiye'den ithalat yaptığı 367 üründe ise hiç ithalat yapmadığı görülmektedir. Tespit edilen 730 ürün içinde Çekya'nın Türkiye'den 100.000 dolar ve üzerinde ithalat yaptığı 384 ürünün, 100.000 doların altında ithalat yaptığı 346 ürünün olduğu görülmektedir.

Tablo 25'de yukarıda belirtilen kıstaslara uygun tespit edilen 384 ürünün Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalat içindeki payına göre dağılımı görülmektedir. Payların dağılım analizi yapılırken Çekya'nın Türkiye'den ithalatını yaptığı ve Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürünler;

- Türkiye'den hiç ithalatı yapılmayan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %0-1 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %1-5 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %5 ve üzerinde olan ürünler olmak üzere 4 ayrı kategoriye ayrılmıştır.

Yukarıda tespit edilen ürünler içerisinde 367 üründe Çekya pazarında hiç yer almadığı belirtilmişti. Kıstasların uygulanması sonucu elde edilen 384 üründe ise bu pazara bir şekilde girdiğimiz hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir.

Tabloda ayrıca 108 ürünün Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 147 ürünün Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 129 ürünün de Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. Çekya pazarında büyük paya sahip olduğumuz 129 ürün detaylı incelendiğinde 107 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 14 üründe %25-50 aralığında ve 8 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir.

Çekya'nın toplam ithalatında pazar payımızın %0-1 aralığında olduğu 108 üründe toplam ithalatının yaklaşık 15,8 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 62,5 milyon dolar olduğu, Çekya'nın toplam ithalatında pazar payımızın %1-5 aralığında olduğu 147 üründe toplam ithalatının yaklaşık 13,3 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 291 milyon dolar olduğu görülmektedir. Bu nedenle Çekya pazarına bir şekilde girdiğimiz ve pazar payımızın %5 ve altında olduğu ve Çekya'nın toplam ithalatının yaklaşık 31,1 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 354 milyon dolar olduğu 255 ürüne daha çok ağırlık verilebilir.

İhracatçılarımızın Çekya pazarında büyük ağırlığa sahip olduğu bu ürünlerde fazla ısrar etmek yerine diğer ürünlere ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir. Ayrıca pazar payımızın %25-50 aralığında olduğu 14 üründe Çekya'nın toplam ithalatının yaklaşık 165 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 57 milyon dolar, pazar payımızın %50'den büyük olduğu 8 üründe ise Çekyanın toplam ithalatının yaklaşık 28,3 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 19,2 milyon dolar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle pazar payımızın %5-25 aralığında olduğu ve Çekya'nın toplam ithalatının yaklaşık 4,7 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 477 milyon dolar olduğu 107 ürüne daha çok ağırlık verilebilir.

Tablo 25. Filtreleme Sonucu Çekya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 384 Ürünün Analizi

Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Çekya'nın dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Çekya'nın Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı
Çekya'nın Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay) ¹	367	9.909.780	-	0,0%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	108	15.763.922	62.464	0,4%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	147	13.343.235	291.321	2,2%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	129	4.849.279	552.635	11,4%
Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı olan ürünler toplamı	384	33.956.436	906.420	2,7%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

¹Türkiye'nin RCA değeri 1 ve üzerinde olup, Çekya'nın dünyadan ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde, Türkiye'nin dünyaya ihracatının 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler.

Tablo 26'da Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ancak Çekya pazarında hiç yer almadığı 367 ürünün TİM sektörel sınıflamasına göre dağılımı ve Çekya'nın bu sektörlerde dünyadan yaptığı ithalat görülmektedir. Çekya bahsi geçen 367 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 9,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Çekya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 3,3 milyar dolar ile "Çelik" sektöründe yaparken 2,1 milyar dolarlık ithalatı "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe; 639,3 milyon dolarlık ithalatı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektöründe 605,2 milyon dolarlık ithalatı da "Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri" sektöründe gerçekleştirmiştir.

Tablo 26. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak Çekya Pazarında Hiç Yer Almadığı 367 Ürünün Sektörel Dağılımı ve Çekya'nın Dünyadan Yaptığı İthalat (1.000 \$)

TİM sektörü	Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalat	Sektörün Çekya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Çelik	3.254.388	32,8%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	343.721	3,5%
Demir ve Demir Dışı Metaller	639.345	6,5%
Deri ve Deri Mamulleri	18.597	0,2%
Elektrik Elektronik	64.080	0,6%
Gemi ve Yat	24.309	0,2%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	48.690	0,5%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	556.234	5,6%
İklimlendirme Sanayii	88.304	0,9%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	468.805	4,7%
Kuru Meyve ve Mamulleri	47.300	0,5%
Madencilik Ürünleri	85.153	0,9%
Makine ve Aksamları	459.842	4,6%
Meyve Sebze Mamulleri	34.505	0,3%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	605.180	6,1%
Mücevher	65.388	0,7%
Otomotiv Endüstrisi	2.132.885	21,5%
Savunma ve Havacılık Sanayii	6.576	0,1%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	251.538	2,5%
Süs Bitkileri ve Mam.	12.807	0,1%
Tekstil ve Hammaddeleri	146.158	1,5%
Tütün	419.770	4,2%
Yaş Meyve ve Sebze	106.952	1,1%
Zeytin ve Zeytinyağı	29.253	0,3%
Sektörlerin toplamı	9.909.780	100%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 27'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 108 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir.

Çekya bahsi geçen 108 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 15,7 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 62,5 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Çekya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 6,8 milyar dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 1,6 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörü ile 1,5 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Çelik" sektörleri izlemektedir.

Çekya bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 26,2 milyon dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 5,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörü ile 4,94 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Çelik" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 108 ürünün oluşturduğu sektörlerin Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalatta sıralamalarının Türkiye'den yapılan ithalatta da bir iki sektörün yer değiştirmesine rağmen benzer özellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 27. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 108 ürünün sektörel dağılımı

TİM sektörü	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Sektörün Türkiye'den yaptığı ithalatın Çekya'nın ithalatı içindeki pay (%)	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın payı (%)
Çelik	4.938	1.496.394	7,9%	0,3%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	423	89.253	0,7%	0,5%
Demir ve Demir Dışı Metaller	5.450	1.581.372	8,7%	0,3%
Deri ve Deri Mamulleri	508	159.829	0,8%	0,3%
Elektrik Elektronik	2.681	941.612	4,3%	0,3%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	2.598	346.749	4,2%	0,7%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	2.396	625.749	3,8%	0,4%
İklimlendirme Sanayii	1.997	434.034	3,2%	0,5%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	4.881	1.101.412	7,8%	0,4%
Madencilik Ürünleri	100	50.588	0,2%	0,2%
Makine ve Aksamları	4.850	735.285	7,8%	0,7%
Meyve Sebze Mamulleri	611	160.150	1,0%	0,4%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	3.265	886.073	5,2%	0,4%
Otomotiv Endüstrisi	26.165	6.827.446	41,9%	0,4%
Tekstil ve Hammaddeleri	560	110.791	0,9%	0,5%
Yaş Meyve ve Sebze	1.041	217.185	1,7%	0,5%
Sektörlerin toplamı	62.464	15.763.922	100%	0,4%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 28'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 147 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir. Çekya bahsi geçen 147 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 13,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 291,3 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Çekya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 5,3 milyar dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 1,8 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörü ile 1,75 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörleri izlemektedir.

Çekya bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 114 milyon dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 40,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörü ile 32,3 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 147 ürünün oluşturduğu sektörlerin Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının Türkiye'den yapılan ithalatta da bir iki sektörün yer değiştirmesine rağmen benzer özellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 28. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 147 ürünün sektörel dağılımı

TİM sektörü	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Sektörün Türkiye'den yaptığı ithalatın Çekya'nın ithalatı içindeki pay (%)	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın payı (%)
Çelik	15.461	662.973	5,3%	2,3%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	3.646	175.266	1,3%	2,1%
Demir ve Demir Dışı Metaller	32.342	1.751.360	11,1%	1,8%
Deri ve Deri Mamulleri	105	5.695	0,0%	1,8%
Elektrik Elektronik	21.828	1.241.497	7,5%	1,8%
Halı	646	32.155	0,2%	2,0%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	25.577	912.112	8,8%	2,8%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mam.	2.659	101.909	0,9%	2,6%
İklimlendirme Sanayii	5.998	190.784	2,1%	3,1%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	40.773	1.828.747	14,0%	2,2%
Madencilik Ürünleri	791	33.085	0,3%	2,4%
Makine ve Aksamları	9.041	389.798	3,1%	2,3%
Meyve Sebze Mamulleri	630	19.768	0,2%	3,2%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	2.512	190.359	0,9%	1,3%
Mücevher	526	17.907	0,2%	2,9%
Otomotiv Endüstrisi	114.436	5.255.618	39,3%	2,2%
Savunma ve Havacılık Sanayii	276	6.861	0,1%	4,0%
Tekstil ve Hammaddeleri	11.240	377.009	3,9%	3,0%
Tütün	297	11.716	0,1%	2,5%
Yaş Meyve ve Sebze	2.537	138.616	0,9%	1,8%
Sektörlerin toplamı	291.321	13.343.235	100%	2,2%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 29'da Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Çekya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan 129 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir.

Çekya bahsi geçen 129 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 4,8 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye’den ise 552,6 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Çekya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 813 milyon dolar ile “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektöründe yaparken bu sektörü 670 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Demir ve Demir Dışı Metaller” sektörü ile 664 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Elektrik Elektronik” sektörleri izlemektedir. Çekya bu sektörler arasında Türkiye’den ise en çok ithalatı 81,7 milyon dolar ile “Otomotiv Endüstrisi” sektöründe yaparken bu sektörü 67 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Tekstil ve Hammaddeleri” sektörü ile 66,4 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 129 ürünün oluşturduğu sektörlerin Çekya’nın dünyadan yaptığı ithalatta sıralamalarının Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralama ile özellikle ilk 5 sırada farklılık gösterdiği görülmektedir. Türk ihracatçılarının büyük pazar sahibi oldukları bu grupta Çekya’nın dünyadan yaptığı ithalat sıralamasını göz önünde bulundurmalarında fayda görülmektedir.

Tablo 29. Türkiye’nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Çekya’nın Türkiye’den ithalatında pazar payı %5’den büyük olan 129 ürünün sektörel dağılımı

TİM sektörü	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Sektörün Türkiye'den yaptığı ithalatın Çekya'nın ithalatı içindeki pay (%)	Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın payı (%)
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	9.078	98.515	1,6%	9,2%
Demir ve Demir Dışı Metaller	58.018	670.090	10,5%	8,7%
Deri ve Deri Mamulleri	477	6.368	0,1%	7,5%
Elektrik Elektronik	64.640	663.879	11,7%	9,7%
Fındık ve Mamulleri	10.095	69.081	1,8%	14,6%
Gemi ve Yat	615	1.161	0,1%	53,0%
Halı	4.772	16.840	0,9%	28,3%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	66.439	812.965	12,0%	8,2%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mam.	40.799	407.415	7,4%	10,0%
İklimlendirme Sanayii	20.874	222.719	3,8%	9,4%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	36.769	546.216	6,7%	6,7%
Kuru Meyve ve Mamulleri	4.253	16.540	0,8%	25,7%
Madencilik Ürünleri	223	1.335	0,0%	16,7%
Makine ve Aksamları	24.319	137.667	4,4%	17,7%
Meyve Sebze Mamulleri	3.599	15.368	0,7%	23,4%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	1.238	16.103	0,2%	7,7%
Mücevher	41.648	212.795	7,5%	19,6%
Otomotiv Endüstrisi	81.703	454.961	14,8%	18,0%
Savunma ve Havacılık Sanayii	4.442	17.218	0,8%	25,8%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	1.846	4.519	0,3%	40,8%
Tekstil ve Hammaddeleri	67.028	371.539	12,1%	18,0%
Yaş Meyve ve Sebze	9.760	85.985	1,8%	11,4%
Sektörlerin toplamı	552.635	4.849.279	100%	11,4%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

4.2. Polonya ile Türkiye arasındaki ticaretin 2018 “TradeMap” verileri ile RCA analizi

Polonya 2018 yılında dünyadan 221 farklı ülkeden 5.121 6’lı GTİP kodlu ürün ithal ederken Türkiye ise dünyanın 214 ülkesine 4.729 GTİP kodlu ürün ihraç etmiştir. Polonya’nın ithalat yaptığı ülke sayısının

Çekya'dan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu da Polonya'nın küresel tedarik zincirinin Çekya'dan daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Ayrıca Polonya'nın aynı yıl içerisinde Türkiye'den 2.295 ürün aldığı tespit edilirken Türkiye'den 1.657 ürün ithal eden Çekya'dan daha fazla Türkiye ile ticarete konu olan ürüne sahip olduğu görülmektedir. Polonya'nın dünyadan ithal ettiği 5.121 ürün içinde Türkiye'nin dünyaya hiç satmadığı 456 ürün olduğu görülürken Türkiye'nin dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içinde ise 63 ürünü Polonya'nın dünyadan hiç ithal etmediği görülmektedir. Sonuç olarak Türkiye ile Polonya'nın ortak ticaretlerine konu olabilecek toplamda 4.665 ürünün mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu da bize Türk ihracatçıları için Polonya ile az da olsa Çekya'dan daha fazla ürün ticaretinin mümkün olduğunu göstermektedir. Türkiye'den 2.295 ürün tedarik eden Polonya pazarında Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak Polonya'ya hiç satamadıkları daha 2.370 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu görülmektedir.

Polonya'nın 2018 yılında dünyadan ithalatı 5.121 üründe 267,7 milyar dolar olurken Türkiye'den ise 2.295 üründe 4,5 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat toplam ithalatı içinde %1,7 pay alırken bu ticaretin Türkiye'nin toplam ihracatındaki payı ise %2,7 olmuştur. Polonya, Türkiye ile aralarındaki ticaret konu olan bu 2.295 üründe dünyadan toplam 190,5 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %71,2 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise Polonya ile aralarındaki ticaret konu olan bu 2.295 üründe dünyaya toplam 144,2 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %85,9 olarak gerçekleşmiştir. Açıkça görülmektedir ki iki ülke arasında ticaret konu olan 2.295 ürün Türkiye dış ticaretinde daha fazla olmak üzere iki ülkenin küresel ticaretinde de önemli rol oynamaktadır. Tespit edilen bu ürünlerde dünya genelinde yaklaşık 13 milyar dolarlık ihracat yapıldığı görülürken toplam küresel ticaret içindeki payı ise %67,1 olmuştur. Bu da göstermektedir ki iki ülke arasında ticarete konu olan 2.295 ürün küresel ticaretin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Türkiye ile Polonya arasında ticaret konu olan 2.295 ürünün dünya ticaretinin, Çekya ile arasında konu olan 1.697 ürünün küresel ticaretinden daha büyük olduğu görülmektedir (**Tablo 30**).

Tablo 30. Polonya'nın Türkiye'den İthal Ettiği 2.295 Ürünün Analizi

Polonya'nın dünyadan yaptığı toplam ithalat (5.121 ürün, 1.000 \$)	267.699.887
Polonya'nın Türkiye'den ithalatı (2.295 ürün, 1.000 \$)	4.504.050
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 üründe dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	190.469.946
Polonya'nın Türkiye'den ithalatını yaptığı 2.295 üründe dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı	2,4%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 üründe ülkenin dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı	71,2%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 üründe Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracat	144.187.118
Türkiye'nin dünyaya ihracatı (4.729 ürün, 1.000 \$)	167.923.862
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 üründe Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracatın toplam ihracatı içindeki payı	85,9%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 ürünün Türkiye'nin dünyaya yaptığı toplam ihracattaki payı	2,7%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 ürünün Türkiye'nin bu ürünlerde dünyaya yaptığı toplam ihracat içindeki payı	3,1%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 üründe dünyada yapılan toplam ihracat (1.000 \$)	12.990.443.799
Dünya ihracatı (5.668 ürün, 1.000 \$)	19.346.601.621
Polonya'nın Türkiye'den ithalatına konu olan 2.295 üründe dünyada yapılan toplam ihracatın payı	67,1%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Türkiye dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içerisinde 1.506 üründe uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne (RCA değeri 1 ve üzerinde olan ürün sayısı) sahip iken Polonya ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 4.665 ürün içerisinde de 1.488 üründe rekabet üstünlüğüne sahiptir. Bu da ihracatçılarımızın Polonya pazarına satabileceği 1.488 ürünün mevcut olduğunu göstermektedir. Bu ürünler içerisinde 347 üründe Polonya pazarında hiç yer almadığımız görülürken 1.141 üründe ise bu pazara bir şekilde girdiğimiz hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir (**Tablo 31**). Bir başka ifade ile Polonya ile ticarete konu olan 2.295 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip 1.141 ürün bulunurken RCA değeri 1'in altında olan ürün sayısı ise 1.154 olmuştur. Polonya pazarına rekabet üstünlüğüne sahip satılabilecek ürün sayısı 1.488 iken bu ürünlerin 1.154'ünde bu pazarda yer aldığı görülmektedir.

Tabloda ayrıca 373 ürünün Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 351 ürünün Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 417 ürünün de Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. Polonya pazarında büyük paya sahip olduğumuz 417 ürün detaylı incelendiğinde 306 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 75 üründe %25-50 aralığında ve 36 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir. İhracatçılarımızın Polonya pazarında büyük ağırlığa sahip olduğu bu ürünlerde fazla ısrar etmek yerine diğer ürünlere ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir. Ayrıca adı geçen 75 üründe Polonya'nın toplam ithalatının yaklaşık 1,4 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 468 milyon dolar, 36 üründe ise Polonya'nın toplam ithalatının yaklaşık 255,6 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 164,7 milyon dolar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 31. Polonya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.488 Ürünün Analizi

Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı
Polonya'nın Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay)	347	6.519.062	0	0,0%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	373	28.355.135	120.182	0,4%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	351	27.687.895	646.080	2,3%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	417	21.453.375	2.703.100	12,6%
Toplam	1.488	84.015.467	3.469.362	4,1%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Polonya'nın dünyadan ithalatını yaptığı 5.121 ürün içinde bazı ürünlerde ithalatının az olduğu aynı şekilde Türkiye'nin bazı ürünlerde de gerek bu ülkeye gerekse dünyanın diğer ülkelerine gerçekleştirdiği ihracat tutarının düşük olduğu görülmektedir. İki ülke ticaretine konu olan ürün sayısının fazla olması nedeni ile bu ülkeye yapılacak ihracatın artırılması için belirlenecek hedef ürün sayısında azaltmaya gidilmiştir.

İki ülke ticaretine konu olabilecek 4.665 ürün içinde RCA değeri 1 ve üzerinde olan 1.488 ürün içinde hedef ürünler belirlenirken Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu ürünler ile Türkiye'nin dünya geneline yaptığı ihracatın 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu 1.207 ürün tespit edilmiştir. Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 1.207 ürün içerisinde Polonya'nın 995 üründe Türkiye'den ithalat yaptığı 212 üründe ise hiç ithalat yapmadığı görülmektedir. Tespit edilen 995 ürün içinde Polonya'nın Türkiye'den 100.000 dolar ve üzerinde ithalat yaptığı 708 ürünün, 100.000 doların altında ithalat yaptığı 287 ürünün olduğu görülmektedir.

Tablo 32'de yukarıda belirtilen kıstaslara uygun tespit edilen 708 ürünün Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalat içindeki payına göre dağılımı görülmektedir. Payların dağılım analizi yapılırken Polonya'nın Türkiye'den ithalatını yaptığı ve Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürünler;

- Türkiye'den hiç ithalatı yapılmayan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %0-1 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %1-5 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %5 ve üzerinde olan ürünler olmak üzere 4 ayrı kategoriye ayrılmıştır.

Yukarıda tespit edilen ürünler içerisinde 212 üründe Polonya pazarında hiç yer alınamadığı belirtilmişti. Kıstasların uygulanması sonucu elde edilen 708 üründe ise bu pazara bir şekilde girdiğimiz hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir.

Tabloda ayrıca 133 ürünün Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 253 ürünün Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 322 ürünün de Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. Polonya pazarında büyük paya sahip olduğumuz 322 ürün detaylı incelendiğinde 252 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 51 üründe %25-50 aralığında ve 19 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir.

Polonya'nın toplam ithalatında pazar payımızın %0-1 aralığında olduğu 133 üründe toplam ithalatının yaklaşık 19,8 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 113,8 milyon dolar olduğu, Polonya'nın toplam ithalatında pazar payımızın %1-5 aralığında olduğu 253 üründe toplam ithalatının yaklaşık 27,5 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 642 milyon dolar olduğu görülmektedir. Bu nedenle Polonya pazarına bir şekilde girdiğimiz ve pazar payımızın %5 ve altında olduğu ve Polonya'nın toplam ithalatının yaklaşık 47,3 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 756 milyon dolar olduğu 386 ürüne daha çok ağırlık verilebilir. Bu ülkede Pazar payımızın %5 ve üzerinde olduğu 322 üründe de Polonya'nın dünyadan hiç de hafife alınmayacak bir miktar olan yaklaşık 21,4 milyarlık alım yaptığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ürünler içinde pazarda %50 ve üzerinde pazar payına sahip olduğumuz 19 üründe Polonya dünyadan 250 milyon dolarlık ithalat yaparken 160 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den alırken %25-50 aralığında pazar payına sahip olduğumuz 51 üründe Polonya dünyadan 1,4 milyar dolarlık ithalat yaparken 465 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den almıştır. Polonya'da %5-25 aralığında pazar payına sahip olduğumuz 252 üründe ise Polonya dünyadan 19,8 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den 2,07 milyar dolarlık kısmını Türkiye'den ithal etmiştir.

Sonuç olarak Polonya'da pazar payımızın %5 ve altında olduğu ve Polonya'nın toplam ithalatının yaklaşık 47,3 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 756 milyon dolar olduğu 386 ürün ile Polonya'da %5-25 aralığında pazar payına sahip olduğumuz ve Polonya'nın dünyadan 19,8 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den de 2,07 milyar dolarlık ithalat yaptığı 252 ürüne daha çok ağırlık verilebilir Böylece rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz ve Polonya'nın dünyadan 67,1 milyar dolarlık ithalat yaptığı ve bizim de bu pazar bir şekilde girip 2,8 milyar dolarlık toplam 638 üründe yoğunlaşmalarında fayda görülmektedir.

İhracatçılarımızın Polonya pazarında %50'den fazla paya sahip olduğu 19 üründe fazla ısrar etmek yerine tespit edilen 638 ürüne ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir.

Tablo 32. Filtreleme Sonucu Polonya İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 384 Ürünün Analizi

Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı
Polonya'nın Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay) ¹	212	6.463.694	-	0,0%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	133	19.820.401	113.763	0,6%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	253	27.507.147	642.177	2,3%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	322	21.413.715	2.692.356	12,6%
Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı olan ürünler toplamı	708	68.741.263	3.448.296	5,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

¹ Türkiye'nin RCA değeri 1 ve üzerinde olup, Polonya'nın dünyadan ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde, Türkiye'nin dünyaya ihracatının 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler.

Tablo 33'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ancak Polonya pazarında hiç yer almadığı 212 ürünün TİM sektörel sınıflamasına göre dağılımı ve Polonya'nın bu sektörlerde dünyadan yaptığı ithalat görülmektedir. Polonya bahsi geçen 212 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 6,5 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Polonya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 2 milyar dolar ile Çekya'da da olduğu gibi "Çelik" sektöründe yaparken 1,04 milyar dolarlık ithalatı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektöründe; 1,02 milyar dolarlık ithalatı da "Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri" sektöründe yapmıştır.

Tablo 33. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak Polonya Pazarında Hiç Yer Almadığı 212 Ürünün Sektörel Dağılımı ve Polonya'nın Dünyadan Yaptığı İthalat (1.000 \$)

TİM sektörü	Sektörde yer alan ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat	Sektörün Polonya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Çelik	38	2.075.555	32,1%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	13	390.852	6,0%
Demir ve Demir Dışı Metaller	10	54.834	0,8%
Deri ve Deri Mamulleri	3	60.877	0,9%
Elektrik Elektronik	1	2.267	0,0%
Gemi ve Yat	6	335.355	5,2%
Halı	1	11.058	0,2%
Hazır giyim ve Konfeksiyon	2	13.676	0,2%

TİM sektörü	Sektörde yer alan ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat	Sektörün Polonya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	22	451.588	7,0%
İklimlendirme Sanayii	6	76.476	1,2%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	29	1.044.107	16,2%
Kuru Meyve ve Mamulleri	1	14.135	0,2%
Madencilik Ürünleri	7	59.544	0,9%
Makine ve Aksamları	19	168.303	2,6%
Meyve Sebze Mamulleri	5	41.673	0,6%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	13	1.017.038	15,7%
Otomotiv Endüstrisi	6	261.358	4,0%
Savunma ve Havacılık Sanayii	2	11.640	0,2%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	12	243.164	3,8%
Süs Bitkileri ve Mam.	1	6.329	0,1%
Tekstil ve Hammaddeleri	11	47.145	0,7%
Yaş Meyve ve Sebze	2	32.399	0,5%
Zeytin ve Zeytinyağı	2	44.321	0,7%
Sektörlerin toplamı	212	6.463.694	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 34'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 133 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir. Polonya bahsi geçen 133 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 19,8 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 113,8 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Polonya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 3,04 milyar dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 2,9 milyar dolar ithalat ile "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörü ile 2,8 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörleri izlemektedir.

Polonya bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 19,7 milyon dolar ile "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektöründe yaparken bu sektörü 19,6 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü ile 17,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Çelik" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 133 ürünün oluşturduğu sektörlerin Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalatta sıralamalarının Türkiye'den yapılan ithalatta da "Halı", "Hazırgiyim ve Konfeksiyon", "Meyve Sebze Mamulleri" ve "Yaş Meyve ve Sebze" sektörleri başta olmak üzere birkaç sektör hariç çoğu sektörün yer değiştirmesine rağmen benzer özellik gösterdiği görülmektedir. "Otomotiv Endüstrisi" sektörünün ithalatın %15,3'ünü "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörünün ise ithalatın %14,9'unu yaptıkları görülmektedir. Polonya'nın 133 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı ise ortalama %0,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 34. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 133 ürünün sektörel dağılımı

TİM sektörü	Sektörde yer alan ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalatı içindeki payı	Sektörün Polonya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Çelik	16	2.642.665	17.528	0,7%	13,3%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	2	93.638	569	0,6%	0,5%
Demir ve Demir Dışı Metaller	18	2.947.283	19.738	0,7%	14,9%
Deri ve Deri Mamulleri	6	629.411	4.390	0,7%	3,2%
Diğer Sanayi Ürünleri	1	93.159	608	0,7%	0,5%
Elektrik Elektronik	6	867.464	5.169	0,6%	4,4%
Halı	1	72.760	609	0,8%	0,4%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	3	92.969	727	0,8%	0,5%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	7	1.658.273	7.874	0,5%	8,4%
İklimlendirme Sanayii	7	635.493	3.541	0,6%	3,2%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	20	2.848.598	12.914	0,5%	14,4%
Kuru Meyve ve Mamulleri	1	46.147	333	0,7%	0,2%
Madencilik Ürünleri	3	247.370	1.468	0,6%	1,2%
Makine ve Aksamları	16	1.594.647	10.819	0,7%	8,0%
Meyve Sebze Mamulleri	3	175.987	359	0,2%	0,9%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	9	1.361.225	3.253	0,2%	6,9%
Mücevher	1	74.532	342	0,5%	0,4%
Otomotiv Endüstrisi	7	3.038.797	19.573	0,6%	15,3%
Savunma ve Havacılık Sanayii	1	113.438	531	0,5%	0,6%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	2	277.139	1.764	0,6%	1,4%
Tekstil ve Hammaddeleri	1	58.533	480	0,8%	0,3%
Tütün	1	122.677	1.026	0,8%	0,6%
Yaş Meyve ve Sebze	1	128.196	148	0,1%	0,6%
Sektörlerin toplamı	133	19.820.401	113.763	0,6%	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 35'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 253 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir. Polonya bahsi geçen 253 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 27,5 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 642 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Polonya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 9,8 milyar dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 4,3 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörü ile 2,8 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Çelik" sektörleri izlemektedir. "Otomotiv Endüstrisi" sektörünün ithalatın %35,8'ini "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörünün ise ithalatın %15,6'sını yaptıkları görülmektedir. Polonya'nın 253 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı ise ortalama %2,3 olarak gerçekleşmiştir.

Polonya bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı ise 240,5 milyon dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 98,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörü ile 68,2 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Çelik" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 253 ürünün oluşturduğu sektörlerin Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının Türkiye'den yapılan ithalatta da bir iki sektörün yer değiştirmesine rağmen benzer özellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 35. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 253 ürünün sektörel dağılımı

TİM sektörü	Sektörde yer alan ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalatı içindeki payı	Sektörün Polonya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Çelik	22	2.830.883	68.175	2,4%	10,3%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	7	383.731	11.008	2,9%	1,4%
Demir ve Demir Dışı Metaller	21	2.645.728	56.531	2,1%	9,6%
Deri ve Deri Mamulleri	2	52.083	2.420	4,6%	0,2%
Elektrik Elektronik	10	1.106.750	18.724	1,7%	4,0%
Gemi ve Yat	1	27.744	920	3,3%	0,1%
Halı	4	97.419	3.058	3,1%	0,4%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	39	1.343.949	38.930	2,9%	4,9%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	3	388.691	7.489	1,9%	1,4%
İklimlendirme Sanayii	10	882.057	15.287	1,7%	3,2%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	33	4.281.907	98.763	2,3%	15,6%
Kuru Meyve ve Mamulleri	1	13.738	385	2,8%	0,0%
Madencilik Ürünleri	2	186.257	2.237	1,2%	0,7%
Makine ve Aksamları	28	1.083.726	20.895	1,9%	3,9%
Meyve Sebze Mamulleri	5	243.756	7.048	2,9%	0,9%

TİM sektörü	Sektörde yer alan ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalatı içindeki payı	Sektörün Polonya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	8	571.894	8.201	1,4%	2,1%
Mücevher	1	75.245	1.370	1,8%	0,3%
Otomotiv Endüstrisi	19	9.843.740	240.536	2,4%	35,8%
Savunma ve Havacılık Sanayii	1	4.692	155	3,3%	0,0%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	2	51.753	2.319	4,5%	0,2%
Süs Bitkileri ve Mam.	2	23.891	591	2,5%	0,1%
Tekstil ve Hammaddeleri	27	898.107	24.978	2,8%	3,3%
Yaş Meyve ve Sebze	5	469.406	12.157	2,6%	1,7%
Sektörlerin toplamı	253	27.507.147	642.177	2,3%	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 36'da Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan 322 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir.

Polonya bahsi geçen 322 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 21,4 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 2,7 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Polonya bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 8,3 milyar dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 5,3 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Hazırgiyim ve Konfeksiyon" sektörü ile 1,9 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Elektrik Elektronik" sektörleri izlemektedir. "Otomotiv Endüstrisi" sektörünün ithalatın %38,7'sini "Hazırgiyim ve Konfeksiyon" sektörünün ise ithalatın %24,6'sını yaptıkları görülmektedir. Polonya'nın 322 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı ise ortalama %12,6 olarak gerçekleşmiştir.

Polonya bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 930 milyon dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 557 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Hazırgiyim ve Konfeksiyon" sektörü ile 231 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Elektrik Elektronik" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 322 ürünün oluşturduğu sektörlerin Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalatta sıralamalarının Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralama ile "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri", "Halı" ile "Meyve Sebze Mamulleri" sektörlerinde farklılık gösterdiği diğer sektörlerin Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının Türkiye'den yapılan ithalatta da bir iki sektörün yer değiştirmesine rağmen benzer özellik gösterdiği görülmektedir. Türk ihracatçılarının büyük pazar sahibi oldukları bu grupta Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat sıralamasını göz önünde bulundurmalarında fayda görülmektedir.

Tablo 36. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Polonya'nın Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan 322 ürünün sektörel dağılımı

TİM sektörü	Sektörde yer alan ürün sayısı	Polonya'nın dünyadan yaptığı ithalat	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat	Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalatı içindeki payı	Sektörün Polonya'nın ithalatından aldığı pay (%)
Çelik	3	349.179	32.091	9,2%	1,6%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	6	181.673	17.648	9,7%	0,8%
Demir ve Demir Dışı Metaller	12	1.110.830	162.619	14,6%	5,2%
Deri ve Deri Mamulleri	2	6.834	633	9,3%	0,0%
Elektrik Elektronik	15	1.854.753	230.936	12,5%	8,7%
Fındık ve Mamulleri	3	174.804	67.444	38,6%	0,8%
Halı	4	44.836	24.356	54,3%	0,2%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	72	5.274.124	556.792	10,6%	24,6%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	7	81.651	9.352	11,5%	0,4%
İklimlendirme Sanayii	9	487.524	85.390	17,5%	2,3%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	23	813.097	90.352	11,1%	3,8%
Kuru Meyve ve Mamulleri	3	40.827	20.870	51,1%	0,2%
Madencilik Ürünleri	7	69.458	21.231	30,6%	0,3%
Makine ve Aksamları	22	645.053	78.207	12,1%	3,0%
Meyve Sebze Mamulleri	4	87.634	7.484	8,5%	0,4%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	2	16.564	4.597	27,8%	0,1%
Mücevher	1	135.198	46.248	34,2%	0,6%
Otomotiv Endüstrisi	17	8.293.715	929.637	11,2%	38,7%
Savunma ve Havacılık Sanayii	2	21.667	1.534	7,1%	0,1%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	1	8.606	3.870	45,0%	0,0%
Tekstil ve Hammaddeleri	101	1.154.205	217.915	18,9%	5,4%
Tütün	1	77.788	20.921	26,9%	0,4%
Yaş Meyve ve Sebze	5	483.695	62.229	12,9%	2,3%
Sektörlerin toplamı	322	21.413.715	2.692.356	12,6%	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

5. Belli Başlı Ürünlerde Çekya ve Polonya Pazarına İhracat Yapan Rakip Ülkelerin Analizi

Tablo 37'de belli başlı ürünlerde Çekya pazarına ihracat yapan rakip ülkeler görülmektedir. Çekya Türkiye'nin RCA değerinin 28,27 olduğu 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)" üründe ve RCA değeri 8,36 olan 721391 "Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)" GTİP koldu ürünler ile RCA değeri rekabetçi eşik olan bire yakın olup 0,99 RCA değerine sahip olan 390761 "Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g" GTİP kodlu ürünü 2017 yılında Türkiye'den hiç ithal etmemiştir. Çekya'nın 721420 GTİP kodlu ürünün ithalatında Polonya %28; İtalya %26,7; Almanya

15,4%; Avusturya %15,1 ve Rusya ise %8,8 paya sahiptir. Çekya'nın 721391 GTİP koldu ürünün ithalatında Polonya %52; Almanya %24,6; İtalya %14,3 ve Birleşik Krallık ise %4,3 paya sahiptir. Çekya'nın 390761 GTİP koldu ürünün ithalatında Litvanya %25;Almanya %23,7; Polonya %20,6 paya sahip olurken Hollanda'nın ise payının %8,2 olduğu görülmektedir.

Tablo 37. Belli Başlı Ürünlerde Çekya Pazarına İhracat Yapan Rakip Ülkelerin Analizi

GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Çekya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Çekya Pazarında Rakip Ülkeler ve Pazardan Aldıkları Paylar (2017, %)	Çekya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)
'080222	Fındık (kabuksuz)	17.912	Gürcistan:41%;Almanya:3,3%, Slovakya:6,2%	39,54%
'721420	Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)	89.620	Polonya:28%;İtalya:26,7%;Almanya:15,4%;Avusturya:15,1%; Rusya:8,8%	0,00%
'611595	Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)	55.777	Almanya:14%;Polonya:4,9%;Slovakya:4,1%;Hollanda:1,2%	20,69%
'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg	109.648	Polonya:31%;İtalya:12%;Slovakya:8%;Almanya:3,8%	12,20%
'870210	Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi	100.963	Almanya:30,9%;Fransa:23,5%; Polonya:5,9%;Slovakya:2,6%	28,52%
'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)	492.137	İtalya:28,1%;Almanya:19%;Fransa:13,2%;Güney Afrika:11,6%;Macaristan:0,4%	6,87%
'721391	Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)	145.361	Polonya:52%;Almanya:24,6%;İtalya:14,3;Birleşik Krallık:4,3%	0,00%
'610990	Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)	120.982	Çin:20,5%;Almanya:12%;Slovakya:3,3%;Polonya:1,7%	16,97%
'190532	Waffle ve gofretler	76.962	Slovakya:45%;Polonya:34,4;Almanya:7,8%	0,30%
'730630	Demir veya alaşımsız çelikten kesiti daire şeklinde olan diğer borular	185.034	Almanya:28%;İtalya:26,2%;Polonya:11,9%;İspanya:4,9%;Slovakya:2,4%	3,13%
'610910	Tişört, fanila, atlet, kaşkorse vb. giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)	274.605	Bangladeş:38,1%;Almanya:6%; Polonya:2,8%;Slovakya:2,5%	12,25%
'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan	272.385	Bangladeş:31,1%;Çin:11,2%;Almanya:5%;Polonya:2,2%;Slovakya:2%	12,58%
'070200	Domates (taze/soğutulmuş)	122.517	Hollanda:24%;İspanya:21,7%; Almanya:10,3%	6,76%

GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Çekya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Çekya Pazarında Rakip Ülkeler ve Pazardan Aldıkları Paylar (2017, %)	Çekya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)
'611030	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; sentetik veya suni liflerden (örme veya kroşe)	156.699	Çin:40,3%;Almanya:7%;Slovakya:2,7%	7,56%
'852872	Televizyon; diğerleri, renkli olanlar	268.714	Slovakya:30%;Polonya:26,9%	8,04%
'481910	Oluklu kağıt/kartondan kutu ve mahfazalar	169.199	Almanya:45%;Polonya:22,9%;Avusturya:8,1%;Slovakya:6,8%;İtalya:3,5%	0,36%
'870821	Kara taşıtları için emniyet kemerleri	109.948	Polonya:26%;Romanya:22,7%;Almanya:10,7%;Macaristan:17,5%;Güney Kore:10%	0,01%
'080610	Üzüm (taze)	80.830	İtalya:32,2%;Almanya:19%;Hollanda:7,2%;Macaristan:3,3%;Slovakya:3%	0,51%
'070960	Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)	75.089	İspanya:34%;Hollanda:20,4%;Almanya:15,5%;Polonya:5,6%	1,33%
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)	1.562.535	Almanya:43%;Fransa:9,6%;İsviçre:3,7%;Belçika:1,7%;Avusturya:1,2%	2,62%
'392630	Plastik mobilya, karoseri/benzerleri için bağlantı elemanları	300.455	Almanya:55%;Slovakya:9,6%;Polonya:6,7%;Güney Kore:4,2%;Fransa:2,9%	1,27%
'720851	Demir veya alaşımsız çelikten yassı diğer mamüller (sıcak hadde, genişlik >= 600mm, kalınlık > 10mm, kaplanmamış)	192.963	İtalya:23%;Ukrayna:15,8%;Almanya:13,6%;Polonya:13%;Romanya:8,6%	0,01%
'870891	Kara taşıtları için radyatörler vb. aksam ve parçaları	201.007	Almanya:37%;Çin:15,3%;Polonya:13,6%;Güney Kore:8,4%;Fransa:4,7%	0,89%
'390761	Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g	122.775	Litvanya:25%;Almanya:23,7%;Polonya:20,6%;Hollanda:8,2%	0,00%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Tablo 38'de belli başlı ürünlerde Polonya pazarına ihracat yapan rakip ülkeler görülmektedir. Polonya Türkiye'nin RCA değerinin 4,08 olduğu 271119 "Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)", 0,94 (rekabetçi seviyeyi belirleyen eşik değerine yakın) olduğu 880240 "Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)", 0,73 olduğu 841191 "Turbojetler/turbopropellerin aksam-parçaları" ve 0,32 olduğu 040690 "Diğer peynirler" GTİP kodlu ürünleri 2017 yılında Türkiye'den hiç ithal etmemiştir. Türkiye'nin RCA değeri 1'in altında olmasına rağmen Polonya'nın yüksek miktarda ithalat yapması nedeni ve bu ürünlerde ihracatçılarımızın da olması nedeni ile 841191 ve 0040690 GTİP kodlu ürünler de incelenmiştir.

Polonya'nın 271119 GTİP kodlu ürünün ithalatında Rusya %81,5; Litvanya %9,5; Beyaz Rusya %5,1 paya sahip olurken Letonya ise %2 paya sahip olmuştur. Polonya'nın 880240 GTİP kodlu ürünün ithalatında ABD %75,1 paya sahip olurken Brezilya ise %14,0 paya sahip olmuştur. Polonya'nın 841191 GTİP kodlu ürünün ithalatında ABD %31,2; Almanya %30,0; Fransa %7,9; Belçika %7,0 paya sahip olurken İsrail ise %4,1 paya sahip olmuştur. Polonya'nın 2017 yılında 224,6 milyon dolar ithalat yaptığı 040690 GTİP kodlu ürünün ithalatında Almanya %33,6; Hollanda %21,2; Danimarka %11; İtalya %9,1 paya sahip olurken Fransa ise %5,2 paya sahip olmuştur.

Tablo 38. Belli Başlı Ürünlerde Polonya Pazarına İhracat Yapan Rakip Ülkelerin Analizi

GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Polonya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)	Polonya Pazarında Rakip Ülkeler ve Pazardan Aldıkları Paylar (2017, %)
'721420	Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)	148.725	0,33%	Almanya:51,5;Rusya:18,8%;Macaristan:18,5%;Moldovya:5,1%
'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg	213.435	15,74%	Rusya:28,4;Çin:17,2%;İtalya:15,%;Slovakya:14,3%
'080521	Mandarinler (Tanjerin ve Satsumalar dahil); taze veya kurutulmuş	71.370	2,53%	İspanya:52,7%;Almanya12%;Fas:9,6%;İtalya:8,9%,Yunanistan:6,4%
'080550	Limon ve tatlı limon (taze/kurutulmuş)	126.183	11,98%	İspanya:46,7;Arjantin:14,7%;Almanya:12,4%
'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)	950.486	2,95%	İtalya:32,7;Fransa:31,4%;Almanya:19,8;İspanya:7,3%
'610910	Tişört, fanila, atlet, kaşkorse vb. giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)	445.098	6,66%	Bangladeş:51,9%;Almanya:9,7%;Hindistan:9,2%
'870321	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (silindir hacmi <= 1000cm3)	515.499	9,81%	Çekya:41,2%;Almanya:8,19%;İspanya:7,97%;Fransa:6,86%;Romanya:6,18%
'611020	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; pamuktan (örme veya kroşe)	302.251	6,82%	Bangladeş:26,4%;Çin:21,6%;Kamboçya:10,8%;Almanya:9,6%
'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan	518.163	8,99%	Bangladeş:35,4%;Pakistan:21,3%;Çin:9,3%
'271119	Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)	493.272	0,00%	Rusya:81,5%;Litvanya:9,5%;Beyaz Rusya:5,1%;Letonya:2%

GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Polonya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)	Polonya Pazarında Rakip Ülkeler ve Pazardan Aldıkları Paylar (2017, %)
'840999	Dizel motorlar için aksam; parçalar	970.863	3,87%	Almanya:59,8%;İtalya:7,55;Macaristan:6,6%
'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm3<silindir=<1500 cm3)	2.138.241	11,68%	Almanya:24,3%;Çekya:14,9%;Fransa:14,4%
'721049	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişlik=>600mm, oluklu hariç, başka usulle çinko ile kaplanmış)	818.544	0,23%	Almanya:44,5%;İtalya:10,1%;Fransa:8,2%;Slovakya:5,7%;Avusturya:4,3%
'070960	Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)	112.190	0,08%	İspanya:58,6%;Hollanda:24,4%;Almanya:11,1%;Portekiz:2%;İsrail:1,9%
'732690	Demir/çelikten diğer eşya	1.036.724	2,02%	Almanya:39,5%;Çin:11,4%;İtalya:6,1%;İsveç:4,8%;İspanya:4,6%
'870899	Kara taşıtları için diğer aksam, parçaları	1.225.365	1,81%	Almanya:53,9%;İtalya:13%;Çekya:6,9%;Fransa:3,5%;Çin:2,3%
'870120	Çekiciler; yarı römorklar için	1.469.128	4,18%	Hollanda:42,7%;Belçika:21,3%;Almanya:18,1%;İsveç:8,3%
'870829	Kara taşıtlarının diğer aksam-parçaları	1.456.629	0,73%	Almanya:49,2%;Çekya:9,3%;Slovakya:7,2%;İtalya:5,1%;İsveç:3,7%;Fransa:3,1%
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm3<silindir hacmi=<2500cm3)	2.579.966	1,79%	Almanya:34,2%;Çekya:13,7%;İspanya:8,7%;Fransa:8,6%;Birleşik Krallık:7,3%
'870830	Kara taşıtları için fren ve servo-frenler vb. aksam, parçaları	932.352	2,88%	Almanya:29,4%;İtalya:13,1%;Çin:12,6%;İspanya:10,5%;Çekya:6,6%
'050400	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.)	164.087	0,92%	Almanya:35,1%;Çin:22,7%;Hollanda:8,0%;İspanya:5,1%;Lübnan:4,7%
'880240	Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)	1.079.797	0,00%	ABD:75,1%;Brezilya:14,0%
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm3<silindir=<3000 cm3)	2.736.771	7,19%	Almanya:24,6%;Japonya:20,2%;Birleşik Krallık:13,1%;Çekya:7,4%

GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	Polonya'nın İthalatı (2017, 1.000 \$)	Polonya'nın Türkiye'den İthalatının Payı (2017, %)	Polonya Pazarında Rakip Ülkeler ve Pazardan Aldıkları Paylar (2017, %)
'841191	Turbojetler/turbopropellerin aksam-parçaları	803.908	0,00%	ABD:31,2%;Almanya:30,0%;Fransa:7,9%;Belçika:7,0%;İsrail:4,1%
'392690	Plastikten diğer eşya	1.208.755	0,91%	Almanya:31,4%;Çin:13,8%;İtalya:11,6%;Fransa:5,3%;Çekya:5,1%
'040690	Diğer peynirler	224.606	0,00%	Almanya:33,6%;Hollanda:21,2%;Danimarka:11%;İtalya:9,1%;Fransa:5,2%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

6. İhracatçılarımız İçin Çekya ve Polonya'ya Yakın Mesafedeki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkeler

Çekya ve Polonya ülkelerinin hedef pazar ülke analizlerini yapmışken bu iki ülkeye yakın mesafede bulunan ve ihracatçılarımız için hedef pazar olabilecek 4 ülkeye de kısaca değinmekte fayda görülmektedir. Bu ülkeler Beyaz Rusya (Belarus), Litvanya, Macaristan ve Slovakya'dır.

Tablo 39'de 2017 yılı için Beyaz Rusya, Litvanya, Macaristan ve Slovakya'ya ait bazı makroekonomik ve demografik göstergeler görülmektedir. Adı geçen dört ülkede en fazla nüfus 9,78 milyon kişi ile Macaristan'da bulunurken Beyaz Rusya'da 9,51 milyon kişi, Slovakya'da 5,44 milyon kişi, Litvanya'da ise 2,83 milyon kişinin yaşadığı görülmektedir. Bu dört ülkenin de nüfusları Çekya ve Polonya'dan küçüktür.

GSYH büyüklüğü bakımından incelendiğinde ise dört ülke arasında en büyük ekonomiye 139,1 milyar dolar ile Macaristan sahip olurken onu 95,8 milyar dolar ile Slovakya 54,5 milyar dolar ile Beyaz Rusya ve 47,2 milyar dolar ile Litvanya izlemektedir. Ülkelerin kişi başına düşen milli gelirlerinde ise ilk sırayı 17.605 dolar ile Slovakya alırken onu 16.681 dolar ile Litvanya ve 14.225 dolar ile Macaristan izlemektedir. Beyaz Rusya ise 5.728 dolar ile bu dört ülkenin son sırasında yer almaktadır. Bu dört ülkeden Beyaz Rusya Dünya Bankası ülke sınıflamasına göre üst orta gelirli ülke sınıfında yer alırken Litvanya, Macaristan ve Slovakya ise yüksek gelirli ülke sınıfında yer almaktadır.

IMF'e göre Beyaz Rusya ekonomisi 2017 yılında %2,42 büyürken 2018'de ise %3,96 büyümesi beklenmektedir. Aynı şekilde Slovakya'nın 2017 yılında %3,4 büyüdüğü 2018'de ise %3,9 büyüyeceği, Litvanya'nın 2017 yılında %2,42 büyüdüğü 2018'de ise %3,96 büyüyeceği beklenirken Macaristan ekonomisinin ise 2017 yılında %3,99 büyüdüğü ve 2018 yılında da %4 büyüyeceği tahmin edilmektedir. Ülkelerin dış ticaretine bakıldığında Macaristan 2017 yılında 113,4 milyar dolar ihracata karşılık 104,3 milyar dolar ithalat gerçekleştirirken Slovakya ise 84,5 milyar dolar ihracat karşılık 83 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Litvanya 29,3 milyar dolarlık ihracata karşılık 31 milyar dolarlık ithalat yaparken Beyaz Rusya ise 29,3 milyar dolarlık ihracat karşılık 34,2 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Almanya, Macaristan ve Slovakya'nın en çok ihracat yaptığı ülke iken Rusya ise Litvanya ve Beyaz Rusya'nın en çok ihracat yaptığı ülke konumundadır. Slovakya en çok ithalatı Almanya ve Çekya'dan yaparken Litvanya Rusya ve Almanya'dan, Beyaz Rusya Çin ve Rusya'dan Macaristan ise Almanya ve Avusturya'dan en çok ithalat yapmıştır. Bu dört ülkenin ithalatlarında Türkiye'nin payı incelendiğinde ise 2017 yılı "Trade Map" verilerine göre Türkiye'nin, Beyaz Rusya'nın ithalatından aldığı pay %2,4 iken Slovakya'dan %0,7 Litvanya'dan %0,6 Macaristan'dan ise %0,9 pay aldığı görülmektedir. Bu da bize ihracatçılarımızın bu ülke pazarlarında daha kat edeceği çok mesafenin olduğunu göstermektedir.

Çekya ve Polonya'nın yakın bölgesinde yer alan Macaristan ve Slovakya'nın hem milli gelir hem de dış ticaret verileri bakımından ihracatçılarımız için Beyaz Rusya ve Litvanya'ya göre daha cazip pazar oldukları görülmektedir.

Tablo 39. İhracatçılarımız İçin Çekya ve Polonya'ya Yakın Mesafedeki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerin Bazı Makroekonomik Göstergeler (2017)i

Ülke	GSYH (milyar \$)	Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$)	Nüfus (milyon)	İhracat	İthalat
Beyaz Rusya	54,5	5.728	9,51	29,3	34,2
Macaristan	139,1	14.225	9,78	113,4	104,3
Litvanya	47,2	16.681	2,83	29,3	31,0
Slovakya	95,8	17.605	5,44	84,5	83,0

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019) , (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

Tablo 40'da 2017 yılı için UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlerle göre Beyaz Rusya, Litvanya, Macaristan ve Slovakya'ya ait RCA değerlerinin Türkiye değerleri ile karşılaştırması görülmektedir. Türkiye'nin Çekya ve Polonya'nın yakın bölgesinde yer alan Macaristan ve Slovakya, Beyaz Rusya ve Litvanya'ya ait RCA değerleri karşılaştırıldığında 5 sektörde 4 ülkenin hepsinde daha yüksek RCA değerine sahip olduğu görülmektedir. Bu sektörler; "Deri ve Deri Mamulleri", "Madenler", "Mineraller", "Taş ve Cam" ile "Tekstil ve Giyim" sektörleridir. UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlerle göre RCA değeri karşılaştırıldığında ise "Hammaddeler" grubunda Slovakya, Macaristan ve Beyaz Rusya'ya karşı rekabet üstünlüğüne sahip iken "Ara mallar" grubunda Slovakya, Macaristan ve Litvanya'ya karşı RCA değeri daha yüksektir. Türkiye'nin "Sermaye malları" grubunda dört ülke içinde ekonomileri daha büyük olan Macaristan ve Slovakya'ya karşı rekabet üstünlüğü yok iken daha küçük ekonomilere sahip olan Beyaz Rusya ve Litvanya'ya karşı ise RCA değeri daha yüksektir. "Tüketici malları" grubunda ise Türkiye'nin RCA değeri Beyaz Rusya, Slovakya ve Macaristan'dan yüksek iken Litvanya'dan ise daha düşüktür. Bu ülkelere ihracat yapmayı düşünen ihracatçılarımızın bu durumu göz önünde bulundurmasında fayda vardır.

Tablo 40.İhracatçılarımız İçin Çekya ve Polonya'ya Yakın Mesafedeki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerin RCA Değerlerinin Türkiye RCA Değerleri İle Karşılaştırılması (2017)

							Türkiye'nin Ülkelere Karşı Rekabet Üstünlüğü			
Ürün Sınıflaması	Ürün Açıklaması	Slovakya (SK)	Macaristan (H)	Litvanya (LT)	Beyaz Rusya (BY)	Türkiye	SK	H	LT	BY
Geniş ekonomik grupların sınıflamasına göre/ İşleme aşamaları (UNCTAD)	Sermaye (Yatırım) Malları	1,01	1,29	0,39	0,55	0,67	YOK	YOK	VAR	VAR
	Tüketici Malları	1,47	1,17	1,69	1,29	1,51	VAR	VAR	YOK	VAR
	Ara Mallar	0,75	0,64	0,97	1,62	1,03	VAR	VAR	VAR	YOK
	Hammaddeler	0,22	0,41	0,81	0,57	0,68	VAR	VAR	YOK	VAR
Sektörlere göre (Harmonize Sistem)	Hayvansal Ürünler	0,47	1	2,98	7	0,42	YOK	YOK	YOK	YOK
	Kimyasallar	0,28	0,87	1,06	1,47	0,4	VAR	YOK	YOK	YOK
	Gıda Ürünleri	0,51	1,09	2,8	1,32	1,03	VAR	YOK	YOK	YOK
	Ayakkabı	1,09	0,47	0,22	0,33	0,54	YOK	VAR	VAR	VAR
	Yakıtlar	0,31	0,19	1,52	1,27	0,14	YOK	YOK	YOK	YOK
	Deri ve Deri Mamulleri	0,57	0,85	0,64	0,43	0,94	VAR	VAR	VAR	VAR
	Makine ve Elektrikli Makine	1,11	1,41	0,36	0,33	0,59	YOK	YOK	VAR	VAR
	Madenler	1,62	0,67	0,94	1,2	1,8	VAR	VAR	VAR	VAR
	Mineraller	0,23	0,05	0,25	0,85	1,91	VAR	VAR	VAR	VAR
	Çeşitli Ürünler	0,65	0,97	1,71	0,56	0,42	YOK	YOK	YOK	YOK
	Plastik veya Kauçuk	1,23	1,32	1,39	1,2	1,18	YOK	YOK	YOK	YOK
	Taş ve Cam	0,28	0,41	0,34	0,58	0,78	VAR	VAR	VAR	VAR
	Tekstil ve Giyim	0,45	0,37	1,18	1,07	5,19	VAR	VAR	VAR	VAR
	Taşımacılık	2,94	1,74	0,38	0,98	1,9	YOK	VAR	VAR	VAR
Sebze	0,4	1	1,55	0,49	1,4	VAR	VAR	YOK	VAR	
Ahşap	1,3	0,92	2,28	2,64	0,6	YOK	YOK	YOK	YOK	

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

7. Çekya, Polonya ve Yakınlarındaki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerde İthalatın Ürün ve Ülke Grubunda Yoğunlaşması

Küresel ticarete bazen bir ülkenin tek başına bir ürünün büyük kısmını ithal ettiği görülürken bazen de ülkeler bir ürünün ithalatında küçük paylara sahip olmaktadır. Aynı durum ürünlerin ihracatında da geçerlidir. Bazen ülkelerin ihracatında bir ürün geniş yer tutarken bazen de her ihraç edilen ürünün payı toplam ihracat içinde çok küçük olabilmektedir. Bir ülkenin ihraç ettiği ürün sayısı ve ihracatını gerçekleştirdiği ülke sayısı az ise ihracatın belli ürünlerde ve ülkelerde yoğunlaşması söz konusudur. Böyle bir yoğunlaşma söz konusu ise ihracatın çeşitliliği açısından risk vardır. İhracat yapılan ülke ile yaşanabilecek bir kriz bu ülkede ihracatın yoğunlaşması nedeni ile ihracatı olumsuz etkileyecektir. Aynı şekilde ihraç edilen ürün çeşitliliğinin azlığı söz konusu olduğunda ürünün beğenilmemesi durumunda alternatif ürün olmaması nedeni ile ihracat olumsuz etkilenecektir.

Sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerin imalat sanayisinde ürün yelpazesi uluslararası piyasalara da açılmanın etkisi ile daha geniştir. Buna karşılık gelişmekte olan ve sanayileşme yolunda olan ülkelerin ihracatı ise çoğunlukla birkaç geleneksel doğal kaynağa dayalı imalat sanayinden oluşur. Bu ülkelerde imalat sanayisi ağırlıklı olarak tarım ürünlerine dayalıdır. Bu durum aynı zamanda ülkelerin ihracatına da yansımaktadır. Gelişmiş ülkelerin ihraç ettikleri ürün yelpazesi, bu anlamda gelişmekte olan ülkelere

göre daha çeşitli olmaktadır. Ürün çeşitliliğinin fazla olması, uluslararası piyasalarda ihracat yapılacak ülke sayısına da yansımaktadır. Ürün çeşitliliği azlığı ise gelişmekte olan ülkelerin ihracatında büyük bir ürün yoğunlaşmasına neden olacağı için, ihraç edilecek ürün sayısı da az olacak ve bu durum uluslararası piyasalarda ihracat yapılacak ülke bulmayı da zorlaştıracaktır. Hedef pazarlarda aynı ürünü üreten birçok ülkenin varlığı nedeni ile sıkı bir rekabet yaşanacaktır. İhracatın yapısındaki bu yoğunlaşma ülkenin ihracat gelirlerini de olumsuz etkileyecek böylece ülkenin kalkınması da olumsuz yönde etkilenecektir.

Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla ürün yelpazesine ve daha fazla teknik özelliğe sahip niş ürünlere sahip olacak böylece coğrafi açıdan daha geniş bir alanda dış ticaret imkanı bulacaklardır. Uluslararası piyasalarda yoğunlaşma ile rekabet arasında doğru orantı söz konusudur. Ülkenin dış ticaretinde ürün ve ülke yoğunlaşması söz konusu ise belli ürünlere ve ülkelere bağımlı kalması nedeni ile o ülke için rekabetin boyutu da yüksektir. Ayrıca yoğunlaşma bu ülke için dış ticaretinde risk teşkil edecektir.

Ar-Ge ve inovasyona yönelmeyen katma değeri yüksek ürünler üretmeyen ülkelerin uluslararası piyasalarda rekabet edebilirliği zorlaşacaktır. Çünkü doğal kaynaklar, düşük teknoloji ürünleri ve ucuz işgücüne dayalı ürünlerde gelişmekte olan ülkelerle rekabet ederken; yüksek teknolojili ürün üretmedikleri için de gelişmiş ülkelerle uluslararası piyasalarda rekabet edemeyecek ve kişi başına düşen gelirlerini belli bir eşğin üzerinde çıkartamayacaklardır. Ekonomi yazınında bu durum "Orta Gelir Tuzağı" olarak tanımlanmaktadır.

Çalışmaya konu olan ülkelerin ithalatında ürün ve ülke yoğunlaşması olup olmadığı Orris Herfindahl ve Albert Hirschman adlı iktisatçılar tarafından geliştirilmiş olan ve ekonomi yazınında Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) olarak bilinen endeks ile incelenecektir.

Bu endeks hesaplamasında ilk önce her ülke veya ürünün toplam ithalat içindeki payı hesaplandıktan sonra her payın karesi alınır. Bu paylar toplandıktan sonra karekökü alınır. Sonuç 0 ile 1 arasında değişecektir. Endeks değerinin 1'e yakın olması ithalatın belli ülkelere veya ürünlerde yoğunlaştığını ve ithalatta riskin arttığını gösterirken 0'a yakın değer alması ise ithalatın geniş ülke ve ürün yelpazesine yayıldığı ve riskin dağıtıldığını ifade eder. Endeks ülke yoğunlaşması veya ürün yoğunlaşması için ayrı ayrı hesaplanabilir (UN ESCAP, 2019).

Ülke yoğunlaşması için $HHI = \sqrt{\sum(X_i / X)^2} = \sqrt{\sum(p_i)^2}$

i= ithalat yapılan ülkenin ithalat değeri, i=1,2,3,4,...n (n=ithalat yapılan toplam ülke sayısı)

Σ = toplam; / = oran (bölme) ; p_i = ithalat yapılan i ülkesinin toplam ithalat içindeki payı

X : ülkenin yıl içindeki toplam ithalatı

Ürün yoğunlaşması için $HHI = \sqrt{\sum(X_i / X)^2} = \sqrt{\sum(p_i)^2}$

i= ithalat yapılan ürünün ithalat değeri, i=1,2,3,4,...n (n=ithalat yapılan toplam ürün sayısı)

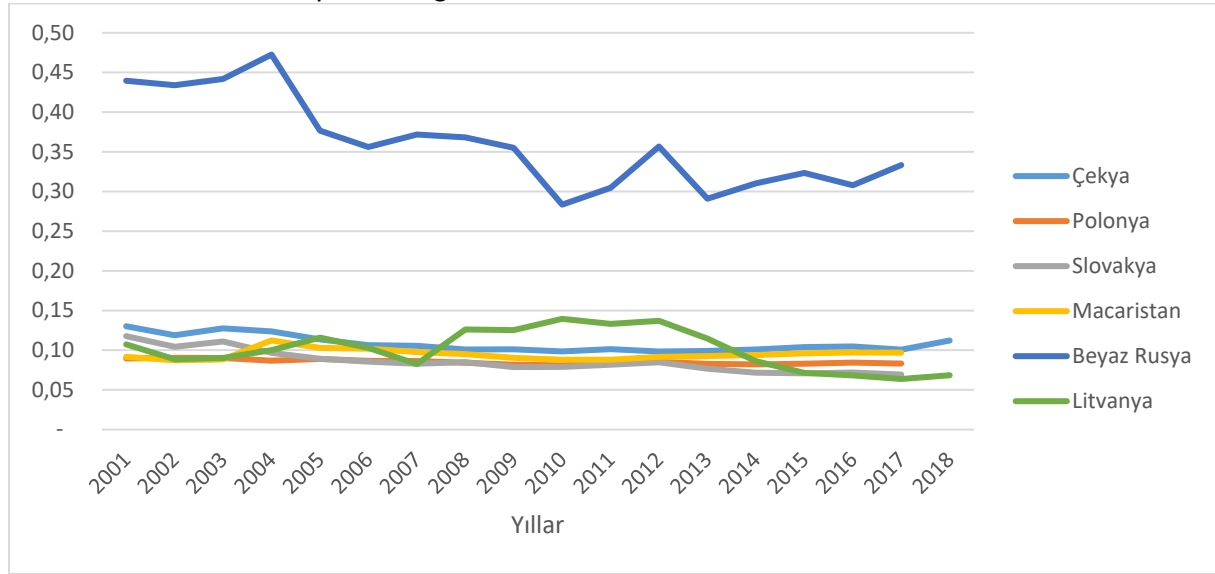
Σ = toplam; / = oran (bölme) ; p_i = ithalat yapılan i ürünün toplam ithalat içindeki payı

X : ülkenin yıl içindeki toplam ithalatı

Dış ticarete konu olan ürünler ve ülkeler açısından yoğunlaşma endeksinin ITC, UNCTAD, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler (COMTRADE) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 4'de Çekya, Polonya ve bu iki ülke yakınında yer alan ihracatçılarımız için hedef pazar ülke olabilecek ülkelerde ithalatın ülkelerdeki yoğunlaşması görülmektedir. BDT üyesi olan ve dış ticaretini ağırlıklı olarak Rusya ile gerçekleştiren Beyaz Rusya'nın yoğunlaşma endeks değeri diğer ülkelere göre daha yüksektir. Diğer beş ülke arasında ülke yoğunlaşma endeksi en düşük olan ülke Litvanya olarak görülürken onu Slovakya ve Polonya takip etmektedir. Macaristan bu üç ülkeyi takip ederken Çekya ise

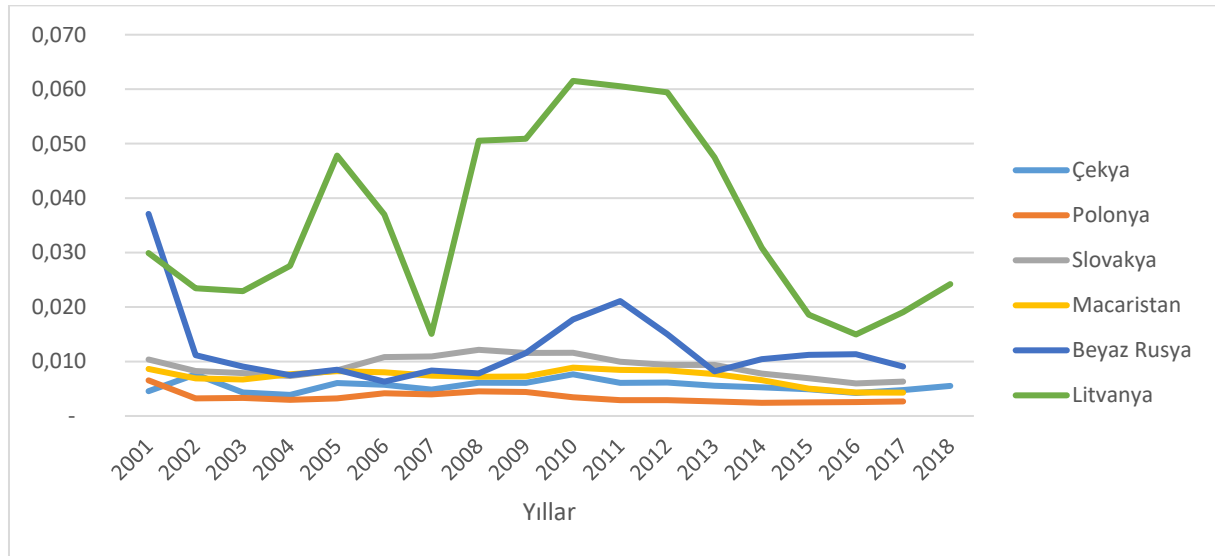
bu beş ülke arasında ithalat yapılan ülkeler arasında en yüksek yoğunlaşma endeksi değerine sahip ülkedir. “Trade Map” verilerine göre Çekya ve Litvanya’nın ithalat yaptığı ülkelerdeki yoğunlaşma endeksinde az da olsa bir yükselme görülmektedir.

Şekil 4. Çekya, Polonya ve Yakınlarındaki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerde İthalatın Ülke Grubunda Yoğunlaşması

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Şekil 5’de Çekya, Polonya ve bu iki ülke yakınında yer alan ihracatçılarımız için hedef pazar ülke olabilecek ülkelerde ithalatın 6’lı GTİP kodlu ürünlerde yoğunlaşması görülmektedir. Litvanya’nın yoğunlaşma endeksi değeri diğer ülkelere göre daha yüksek olup inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. Diğer beş ülke arasında ülke yoğunlaşma endeksi en yüksek ülke Beyaz Rusya olarak görülürken en düşük ürün yoğunlaşma endeksi değerine ise sanayileşmedeki ve ürün çeşitlemedeki başarısı ile Polonya sahiptir. Polonya’dan sonra en düşük ürün yoğunlaşma endeksi değerine Macaristan sahip olurken onu Çekya ve Slovakya izlemektedir. “Trade Map” verilerine göre Çekya, Polonya, Slovakya ve Litvanya’nın ithalat yaptığı ürünlerdeki yoğunlaşma endeksinde az da olsa bir yükselme görülmektedir.

Şekil 5. Çekya, Polonya ve Yakınlarındaki Hedef Pazar Ülke Olabilecek Ülkelerde İthalatın 6’lı GTİP Kodlu Ürün Grubunda Yoğunlaşması

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), 2019)

Sonuç ve Öneriler

- AB üyeliğinin hem Çekya hem de Polonya ekonomisinin büyümesine olumlu katkıda bulunduğu görülmektedir. Çekya yıllık ortalama bileşik %9,4 büyüme ile 2001 yılında 36,5 milyar dolar olan ithalatını 2018 yılında 183,7 milyar dolara yükselmiştir. Aynı şekilde Polonya'nın ithalatı da yıllık ortalama bileşik %9,1 büyüyerek 2001 yılında 49,4 milyar dolar iken 2017 yılında yaklaşık 218 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.
- Doğrudan yabancı sermayenin Çekya ve Polonya'ya tercih etmesinin başlıca sebepleri arasında, bu iki ülkenin de AB üyesi olması ve Orta Avrupa'daki konumları öne çıkmaktadır. Uluslararası firmalar Avrupa pazarına yakın olmak için üretimlerini bu iki ülkede konumlandığı görülmektedir. Üretim üssü konumunda olan bu iki ülke sanayileşmenin gerektirdiği hammadde, ara mal ve yatırım malları ihtiyacı olacaktır. Ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri artıça da tüketim mallarına olan taleplerinin de artış göstereceği açıkça ortadır. Bu da ihracatçı firmalarımızın bu iki ülkeyi hedef pazar olarak benimsemelerinde itici güç olacaktır.
- Türkiye ile Çek Cumhuriyeti ikili ticaret hacmi "Trade Map" verilerine göre 2017 yılında yaklaşık 3,73 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken 2018 yılında ise 3,65 milyar dolara gerilemiştir. Türkiye'nin ihracatı 2017 yılında yaklaşık 908 milyon ABD dolarına karşılık gelirken 2018 yılında ise ihracat 1 milyar dolara yükselmiştir. Türkiye'nin Çekya'dan yaptığı ithalat incelendiğinde ise 2017 yılında 2,82 milyar ABD doları olan ithalat 2018 yılında 2,65 milyar dolara gerilemiştir.
- Türkiye ile Polonya ikili ticaret hacmi "Trade Map" verilerine göre 2017 yılında yaklaşık 6,52 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken 2018 yılında ise 6,45 milyar dolara gerilemiştir. Türkiye'nin ihracatı 2017 yılında yaklaşık 3,07 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken 2018 yılında ise ihracat 3,35 milyar dolara yükselmiştir. Türkiye'nin Polonya'dan yaptığı ithalat incelendiğinde ise 2017 yılında 3,45 milyar ABD doları olan ithalat 2018 yılında 3,10 milyar dolara gerilemiştir.
- Yıllar içerisinde Türkiye'nin Çekya ve Polonya ile dış ticaretini küresel finansal krizin etkisinin Avrupa'da ağır hissedildiği 2009 ve 2012 yılları hariç sürekli geliştirdiği ve bu iki ülkenin Türkiye'den yaptıkları ithalat yine bu yıllar dışında sürekli artış göstermiştir. 2001 yılında Çekya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat 170 bin dolar iken 2018 yılında bu rakam 1,14 milyar dolara yükselmiştir. Aynı şekilde Polonya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat 390 bin dolar iken 2017 yılında bu rakam 3,49 milyar dolara yükselmiştir.
- 2018 yılında Çekya'nın dünyadan yaptığı ithalatta Türkiye'nin payı %0,68 olarak gerçekleşirken Polonya'nın yaptığı ithalattaki payı ise 2017 yılında %1,60 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Çekya'nın ithalatında en yüksek payı 2014 yılında %1,01 ile alırken Polonya'nın ithalatında ise 2016 yılında %1,64 ile almıştır. Türkiye'nin yıllar içerisinde Çekya ve Polonya pazarlarındaki payını bu ülkelere ihraç edebileceği birçok ürün varken ve Gümrük Birliğine rağmen yeterince arttıramadığı görülmektedir.
- AB üyelik sürecinin hem Çekya hem de Polonya'nın ithalatında artışa neden olduğu görülürken küresel finansal krizin olumsuz etkisi ile 2009 yılında her iki ülkenin ithalatında bir düşüş görülmüştür. İthalattaki değişim daha sonraki yıllarda inişli çıkışlı bir seyir izlese de son yıllarda her iki ülkenin de ithalatında artış eğilimi görülmektedir. Her iki ülkenin ithalatı da benzer bir değişim seyri izlemektedir. Bir ülkenin ithalatı artarken diğerininki de artmış azalırken diğerininki de azalmıştır.
- UNCTAD "Geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) göre 2017 yılında Çekya en çok "Sermaye malı" grubu ürün ithalatı gerçekleştirirken bu gruptaki ithalat 68 milyar dolar ve toplam ithalat içindeki payı ise %41,8 olmuştur. Polonya ise en çok "Tüketici ürünleri" ithalatı yaparken bu gruptaki ithalat 72 milyar dolar ve toplam ithalat içindeki payı ise %33,5 olmuştur.
- Çekya ve Polonya'nın yakın bölgesinde yer alan Macaristan ve Slovakya'nın hem milli gelir hem de dış ticaret verileri bakımından ihracatçılarımız için Beyaz Rusya ve Litvanya'ya göre daha cazip pazar oldukları görülmektedir.

- Çekya 2018 yılında en çok ithalatı 85 GTİP kodlu ürün grubunda 35,9 milyar dolar ile gerçekleştirirken bu ürünleri 28 milyar dolar ithalat ile 84 GTİP kodlu ürün grubu ile 18,5 milyar dolar ithalat ile 87 GTİP kodlu ürün grubu takip etmektedir. Çekya'nın bu ürün grubundaki ihracatçılarımız için cazip bir pazar olduğu görülmektedir.
- Polonya'nın 2017 yılı yılında en çok ithalatı 84 GTİP kodlu ürün grubunda 26,7 milyar dolar ile gerçekleştirirken bu ürünleri 25,8 milyar dolar ithalat ile 85 GTİP kodlu ürün grubu ile 21,6 milyar dolar ithalat ile 87 GTİP kodlu ürün grubu takip etmektedir. Polonya'nın da Çekya gibi bu ürün grubundaki ihracatçılarımız için cazip bir pazar olduğu görülmektedir.
- Çekya 2018 yılında en çok ithalatı 851712 GTİP kodlu üründe 7,1 milyar dolar ile yaparken, bu ürünü yaklaşık 4 milyar dolarlık ithalat ile 270900 ürün izlemektedir. Bu iki ürünü 3,5 milyar dolarlık ithalat ile 847130 GTİP kodlu ürün takip etmektedir. Çekya bu ürünlerde ihracatçılarımız için cazip bir pazar olarak görülmektedir.
- Polonya 2017 yılında en çok ithalatı 270900 GTİP kodlu üründe 9 milyar dolar ile gerçekleştirirken, bu ürünü 3,6 milyar dolar ithalat ile 300490 "Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar" izlemektedir. 271019 GTİP kodlu ürünün ithalatı ise 2,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Polonya bu ürünlerde ihracatçılarımız için cazip bir pazar olarak görülmektedir.
- Çekya'nın 2017 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta en yüksek paya %39,54 ile 080222 "Fındık (kabuksuz)" GTİP kodlu ürün sahip olurken onu %28,52'lik pay ile 870210 "Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi" GTİP kodlu ürün ile %20,69'luk pay ile 611595 "Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)" GTİP kodlu ürün takip etmektedir.
- Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)" ile 721391 "Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)" GTİP kodlu ürünlerle RCA değeri 0,99 olan 390761 "Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g" GTİP kodlu üründe 2017 yılında Çekya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı görülmektedir.
- Çekya'nın 2018 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta en yüksek paya sahip ilk üç ürün '080222 "Fındık (kabuksuz)", 870210 "Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi", 852872 "Televizyon; diğerleri, renkli olanlar" GTİP kodlu ürünler olmuştur.
- Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan 720851 "Demir veya alaşımsız çelikten yassı diğer mamüller (sıcak hadde, genişlik >= 600mm, kalınlık > 10mm, kaplanmamış)" ile 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)" GTİP kodlu ürünlerle RCA değeri 0,99 olan 390761 "Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g" GTİP kodlu üründe 2018 yılında Çekya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı görülmektedir.
- Çekya'nın 2018 yılında Türkiye'den aldığı ürünlerin Çekya'nın ithalatından aldığı payda en yüksek düşüş sırası ile '611595 "Diğer çoraplar; pamuktan (örme veya kroşe)", 610990 "Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)" ile 620342 "Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan" GTİP kodlu ürünlerde gerçekleşmiştir. Bu ürünlerin ihracatını gerçekleştiren firmalarımızın bu ülkedeki pazar kaybının nedenlerini incelemelerinde fayda görülmektedir.
- Polonya'nın 2017 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta en yüksek paya %15,74 ile 845011 "Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg" GTİP kodlu ürün sahip olurken onu %11,98'lik pay ile 080550 "Limon ve tatlı limon (taze/kurutulmuş)" GTİP kodlu ürün ile %11,68'lik pay ile 870322 "Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm³<silindir=<1500 cm³)" GTİP kodlu ürün takip etmektedir.
- Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan 271119 "Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)" GTİP kodlu ürünle RCA değeri 0,94 olan 880240 "Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)" GTİP kodlu üründe 2017 yılında Polonya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı görülmektedir.
- Ayrıca Türkiye'nin RCA değeri yüksek olan ancak 2017 yılında Polonya'nın yaptığı ithalatta hiç payının olmadığı ürünler ise 050400 "Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.), 392690 "Plastikten diğer eşya", 870829 "Kara taşıtlarının diğer aksam-parçaları", 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil

bozuklukları olan)", 721049 "Demir veya alaşimsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişlik=>600mm, oluklu hariç, başka usulle çinko ile kaplanmış)" ile 070960 "Capsicum/pimenta cinsi meyveler (taze/soğutulmuş)" GTİP kodlu ürünlerdir.

- Çekya Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu 285 ürünün 123'ünde Polonya ise 186'sında dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler sıralamasına girmiştir. Çekya 81 ürünü ithal ederken Polonya bu ürünlerin ithalatında dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler sıralamasına girememiştir. Polonya ise 18 ürünü ithal ederken Çekya bu ürünlerin ithalatında dünya ithalatının %75'ini gerçekleştiren ülkeler sıralamasına girememiştir. İki ülke 105 ürünün ithalatında aynı anda sıralamada yer almıştır. İki ülke 36 üründe Türkiye ile ithalatında ayrı ayrı pay kategorilerinde yer alırken 69 üründe ise aynı pay kategorisinde yer almışlardır.
- Türkiye'nin bu ülkelerin ithalatındaki payına bakıldığında ise 23 üründe Türkiye'den hiç alım yapmadıkları görülürken yaptıkları ithalatın %0-%1 aralığında olduğu ürün sayısı 102, %1-%5 aralığında olan ürün sayısı 70, %5-%10 aralığında olan ürün sayısı 22, %10-%25 aralığında olan ürün sayısı yine 22 ve %25 ve üzeri paya sahip olan ürün sayısı ise 1 olarak tespit edilmiştir. 870210 "Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi" GTİP kodlu ürünün ithalatında Türkiye Çekya'nın ithalatında %28,5 pay alırken Polonya'dan ise %50 pay almıştır.
- İki ülke 204 farklı üründe toplamda 309 kez sıralamaya girerken toplam 23 farklı üründe 31 kez Türkiye'den hiç ithalat yapmamışlardır.
- Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürünlerde Çekya'nın 2017 yılında dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta Türkiye'nin hiç payının olmadığı 8 ürün mevcut iken Polonya'nın 2017 yılında dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta Türkiye'nin hiç payının olmadığı 7 ürün olduğu görülmektedir. Hem Çekya hem de Polonya'nın 2017 yılında dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta Türkiye'nin hiç payının olmadığı 8 ortak ürünün olduğu da tespit edilmiştir. Böylece iki ülke 23 farklı üründe 31 kez Türkiye'den hiç ithalat yapmamıştır. Bu ürünler 151219, 151790, 240319, 271119, 281122, 390311, 480519, 700529, 720851, 720852, 720916, 721391, 721499, 721633, 870590, 441011, 720917, 740811, 721049, 721420, 721070, 240220, 252329 GTİP kodlu ürünlerdir.
- Çekya Türkiye'nin RCA değerinin 28,27 olduğu 721420 "Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)" üründe ve RCA değeri 8,36 olan 721391 "Filmaşın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)" GTİP kodlu ürünler ile RCA değeri rekabetçi eşik olan bire yakın olup 0,99 RCA değerine sahip olan 390761 "Poli(etilen tereftalat); ilk şekilde, viskozitesi=>78 ml/g" GTİP kodlu ürünü 2017 yılında Türkiye'den hiç ithal etmemiştir.
- Çekya'nın 721420 GTİP kodlu ürünün ithalatında Polonya %28; İtalya %26,7; Almanya 15,4%; Avusturya %15,1 ve Rusya ise %8,8 paya sahiptir. Çekya'nın 721391 GTİP kodlu ürünün ithalatında Polonya %52; Almanya %24,6; İtalya %14,3 ve Birleşik Krallık ise %4,3 paya sahiptir. Çekya'nın 390761 GTİP kodlu ürünün ithalatında Litvanya %25;Almanya %23,7; Polonya %20,6 paya sahip olurken Hollanda'nın ise payının %8,2 olduğu görülmektedir.
- Polonya Türkiye'nin RCA değerinin 4,08 olduğu 271119 "Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)", 0,94 (rekabetçi seviyeyi belirleyen eşik değerine yakın) olduğu 880240 "Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)", 0,73 olduğu 841191 "Turbojetler/turbopropellerin aksam-parçaları" ve 0,32 olduğu 040690 "Diğer peynirler" GTİP kodlu ürünleri 2017 yılında Türkiye'den hiç ithal etmemiştir.
- Polonya'nın 271119 GTİP kodlu ürünün ithalatında Rusya %81,5; Litvanya %9,5; Beyaz Rusya %5,1 paya sahip olurken Letonya ise %2 paya sahip olmuştur. Polonya'nın 880240 GTİP kodlu ürünün ithalatında ABD %75,1 paya sahip olurken Brezilya ise %14,0 paya sahip olmuştur. Polonya'nın 841191 GTİP kodlu ürünün ithalatında ABD %31,2; Almanya %30,0; Fransa %7,9; Belçika %7,0 paya sahip olurken İsrail ise %4,1 paya sahip olmuştur. Polonya'nın 2017 yılında 224,6 milyon dolar ithalat yaptığı 040690 GTİP kodlu ürünün ithalatında Almanya %33,6;

Hollanda %21,2; Danimarka %11; İtalya %9,1 paya sahip olurken Fransa ise %5,2 paya sahip olmuştur.

- Türkiye'nin Çekya ve Polonya'nın yakın bölgesinde yer alan Macaristan ve Slovakya, Beyaz Rusya ve Litvanya'ya ait RCA değerleri karşılaştırıldığında 5 sektörde 4 ülkenin hepsinde daha yüksek RCA değerine sahip olduğu görülmektedir. Bu sektörler; "Deri ve Deri Mamulleri", "Madenler", "Mineraller", "Taş ve Cam" ile "Tekstil ve Giyim" sektörleridir.
- UNCTAD geniş ekonomik grupların sınıflamasına (işleme aşamalarına) ve sektörlerle göre RCA değeri karşılaştırıldığında ise "Hammaddeler" grubunda Slovakya, Macaristan ve Beyaz Rusya'ya karşı rekabet üstünlüğüne sahip iken "Ara mallar" grubunda Slovakya, Macaristan ve Litvanya'ya karşı RCA değeri daha yüksektir. Türkiye'nin "Sermaye malları" grubunda dört ülke içinde ekonomileri daha büyük olan Macaristan ve Slovakya'ya karşı rekabet üstünlüğü yok iken daha küçük ekonomilere sahip olan Beyaz Rusya ve Litvanya'ya karşı ise RCA değeri daha yüksektir. "Tüketici malları" grubunda ise Türkiye'nin RCA değeri Beyaz Rusya, Slovakya ve Macaristan'dan yüksek iken Litvanya'dan ise daha düşüktür. Bu ülkelere ihracat yapmayı düşünen ihracatçılarımızın bu durumu göz önünde bulundurmasında fayda vardır.
- 2017 yılı "Trade Map" verilerine göre Türkiye'nin, Beyaz Rusya'nın ithalatından aldığı pay %2,4 iken Slovakya'dan %0,7 Litvanya'dan %0,6 Macaristan'dan ise %0,9 pay aldığı görülmektedir. Bu da bize ihracatçılarımızın bu ülke pazarlarında daha kat edeceği çok mesafenin olduğunu göstermektedir.
- BDT üyesi olan ve dış ticaretini ağırlıklı olarak Rusya ile gerçekleştiren Beyaz Rusya'nın yoğunlaşma endeksi değeri diğer ülkelere göre daha yüksektir. Diğer beş ülke arasında ülke yoğunlaşma endeksi en düşük olan ülke Litvanya olarak görülürken onu Slovakya ve Polonya takip etmektedir. Macaristan bu üç ülkeyi takip ederken Çekya ise bu beş ülke arasında ithalat yapılan ülkeler arasında en yüksek yoğunlaşma endeksi değerine sahip ülkedir. "Trade Map" verilerine göre Çekya ve Litvanya'nın ithalat yaptığı ülkelerdeki yoğunlaşma endeksinde az da olsa bir yükselme görülmektedir. İhracatçılarımızın ülke yoğunlaşma endeksi yüksek olup riskli olan ülkelere ihracat yapacağı zaman dikkatli olmasında fayda vardır. Hedef pazarda az ülkenin olması ilk başta avantaj olarak görülse de tam rekabetçi piyasanın oluşması açısından bir risk olarak görülebilir.
- Litvanya'nın yoğunlaşma endeksi değeri diğer ülkelere göre daha yüksek olup inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. Diğer beş ülke arasında ülke yoğunlaşma endeksi en yüksek ülke Beyaz Rusya olarak görülürken en düşük ürün yoğunlaşma endeksi değerine ise sanayileşmedeki ve ürün çeşitlemedeki başarısı ile Polonya sahiptir. Polonya'dan sonra en düşük ürün yoğunlaşma endeksi değerine Macaristan sahip olurken onu Çekya ve Slovakya izlemektedir. "Trade Map" verilerine göre Çekya, Polonya, Slovakya ve Litvanya'nın ithalat yaptığı ürünlerdeki yoğunlaşma endeksinde az da olsa bir yükselme görülmektedir. İthalata az ürünün konu olması bu ürünü üreten ülkelerin dikkatini bu pazara rahatça çekecektir bu nedenle ihracatçılarımızın ürün yoğunlaşma endeksi yüksek olup riskli olan ülkelere ihracat yapacağı zaman rekabeti de dikkate alarak dikkatli olmasında fayda vardır.

Kaynakça

- BM Dünya Ticaret Örgütü (UNWTO). (2019, Şubat 6). *World Trade Statistical Review 2018*. Dünya Ticaret Örgütü Web sitesi: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018_e.pdf adresinden alındı
- Business and Investment Development Agency (CzechInvest). (2019, Mart 1). *About the Czech Republic: Business and Investment Development Agency (CzechInvest)*. Czech Republic: Business and Investment Development Agency (CzechInvest) Web sitesi: <https://www.czechinvest.org/en/Doing-business-in-the-Czech-Republic/About-the-Czech-Republic> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Şubat 17). *Data: The World Bank*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Şubat 9). *Data-High-technology exports (% of manufactured exports): The World Bank*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Mart 1). *Doing Business: The World Bank*. The World Bank Doing Business Index Web sitesi: <http://www.doingbusiness.org/en/rankings> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Ocak 28). *World Integrated Trade Solution (WITS): Dünya Bankası*. Dünya Bankası: <https://wits.worldbank.org/> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Şubat 10). *World Integrated Trade Solution (WITS): The World Bank*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://wits.worldbank.org/countrystats.aspx> adresinden alındı
- Dünya Ekonomik forumu (World Economic Forum, WEF). (2019, Mart 1). *Reports: WEF*. WEF Web sitesi: <https://www.weforum.org/reports> adresinden alındı
- Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO). (2019, Mart 3). *Publications: WTO*. WTO Web sitesi: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wto_unctad12_e.pdf adresinden alındı
- IMD. (2019, Mart 1). *World Competitiveness Yearbook: IMD*. IMD Web sitesi: <https://www.imd.org/research-knowledge/books/world-competitiveness-yearbook-2018/> adresinden alındı
- IMF. (2007, Haziran). *IMF Working Paper, WP/07/201*. IMF Web sitesi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07201.pdf> adresinden alındı
- INSEAD&WIPO. (2019, Mart 1). *Global Innovation Index*. Global Innovation Index Web sitesi: <https://www.globalinnovationindex.org/about-gii#reports> adresinden alındı
- International Trade Centre (ITC). (2019, Ocak 28). *Trade Map: ITC*. ITC Web sitesi: <https://www.trademap.org/> adresinden alındı
- International Trade Centre. (2019, Şubat 12). *Market Analysis Tools: ITC*. ITC Web sitesi: <https://marketanalysis.intracen.org/TradeMap.aspx> adresinden alındı
- OECD. (2019, Şubat 28). *FDI Financial Flows: OECD.Stat*. OECD Statistics Web sitesi: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=64225> adresinden alındı

- OECD. (2019, Şubat 9). *Glossary of Statistical Terms; Competitiveness (In International Trade) : OECD*. OECD Web stesi: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=399> adresinden alındı
- OECD. (2019, Şubat 16). *Population and Labour Force:OECD.Stat*. OECD.Stat OECD İstatistik Sitesi: <https://stats.oecd.org/#> adresinden alındı
- Polish Investment and Trade Agency. (2019, Mart 1). *Why Poland:Polish Investment and Trade Agency*. Polish Investment and Trade Agency Web sitesi: https://www.paih.gov.pl/why_poland adresinden alındı
- T.C. Resmi Gazete. (2002, Eylül 22). *T.C. Resmi Gazete*. T.C. Resmi Gazete Web sitesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020922.htm#3> adresinden alındı
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2019, Şubat 8). *Dış Ticaret İstatistikleri: Ticaret Bakanlığı*. Ticaret Bakanlığı Web Sitesi: <http://ticaret.gov.tr/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri> adresinden alındı
- TÜİK. (2019, Şubat 16). *Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı, 2013: TÜİK*. TÜİK Web sitesi: http://tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=4&KITAP_ID=89 adresinden alındı
- TÜİK. (2019, Şubat 16). *Tanım ve Kavramlar, Dış Ticaret İstatistikleri Mikro Veri Seti, 2017 : TÜİK*. TÜİK Web sitesi: http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Dis_Ticaret2017/turkce/metaveri/tanim/index.html adresinden alındı
- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM). (2019, Şubat 8). *İhracat Rakamları: TİM*. TİM Web sitesi: <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019, Şubat 6). *Dış Ticaret İstatistikleri: TÜİK*. TÜİK Web sitesi veri tabanları: <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/disticaret.zul?param1=4&param2=0&sitcrev=0&isicrev=0&sayac=5808> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019, Şubat 26). *Dış Ticaret Sınıflamaları : TÜİK*. TÜİK Web sitesi: <https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumListeAction.do?turlId=3&turAdi=%203.%20D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret%20S%C4%B1n%C4%B1flamalar%C4%B1&guncel=Y> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019, Şubat 9). *Haber Bültenleri, Dış Ticaret İstatistikleri: TÜİK*. TÜİK Web sitesi: <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019, Şubat 6). *Yollara Göre İhracat: TÜİK*. TÜİK Web sitesi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 adresinden alındı
- Uluslararası Para Fonu (IMF). (2019, Şubat 19). *World Economic Outlook Database, October 2018: IMF*. IMF Web sitesi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/index.aspx> adresinden alındı
- Uluslararası Para Fonu (International Monetary Found, IMF). (2019, Ocak 28). *World Economic Outlook Database: IMF*. IMF Web sitesi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/index.aspx> adresinden alındı

UN ESCAP. (2019, Şubat 16). *Trade Statistics in Policymaking - A Handbook of Commonly Used Trade Indices and Indicators, Revised Edition: UNESCAP*. UNESCAP Web sitesi:
https://www.unescap.org/sites/default/files/0%20-%20Full%20Report_27.pdf adresinden alındı

UNCTAD. (2019, Mart 1). *Publications: UNCTAD*. UNCTAD Web sitesi:
https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tn_unctad_ict4d12_en.pdf adresinden alındı

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019, Ocak 28). *Data Center: UNCTADSTAT*. UNCTAD Web sitesi:
https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en adresinden alındı

Vietnam Trade Promotion Agency (VIETRADE). (2019, Mart 1). *Vietnam achieves an export surplus to the Czech Republic:Vietnam Trade Promotion Agency (VIETRADE)*. Vietnam Trade Promotion Agency (VIETRADE) Web sitesi:
http://en.vietrade.gov.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=2622:vietnam-achieves-an-export-surplus-to-the-czech-republic-despite-modest-bilateral-trade&catid=20:news&Itemid=287 adresinden alındı